AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

AKBANK AKBANK AKBANK AKBANK AKBANK AKBANK AKBANK AKBANK
AKBANK İKRAMİYELERİ
yarım milyon LİRA
EV
PARA
IRATLI
APARTMAN
HER 150 LİRAYA BİR KUR'A NUMARASI
HESABINIZDA HER ZAMAN IÇIN EN AZ 150 LİRA BULUNDURUNUZ

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası
Sene: 2 Cilt: IV Sayı: 65
Denizciler Caddesi
Yeni Matbaa • Ankara
P. K. 582 — Tel: 18992

Fiatı: 60 Kuruş

İmtiyaz Sahibi:
Metin TOKER
•
Umumî Neşriyat Müdürü
Cüneyt ARCAYÜREK
•
Bu *nüshada Yazı islerini fiilen idare eden mes'ul Müdür:*
Yusuf Ziya ADEMHAN

Teknik Sekreter:
M. Nevzat ÜNLÜ
-

İzzet ÇETİN

Karikatür:
TURHAN
Fotoğraf:
ASSOCIATED PRESS — Hüseyin EZER
-
Klişe :
Doğan TORUNOĞLU
Haşmet EGEMEN
Abone Şartları :
3 aylık (12 nüsha) : 6 lira
S aylık . (25 nüsha): 12 lira
1 senelik (52 nüsha) : 24 lira
•
İlân Şartları :
4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira
Kapak içi 300 lira ve metin sayfaları Santimi 4 Lira
-
Dizildiği ve Basıldığı yer:
Yeni Matbaa — Ankara

Kapak Resmimiz
Süreyya Pehlevi
Kraliçelerin Güzeli

Kendi aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Karışık ve gürültülü patırdılı bir bayramı daha geride bırakmış bulunuyoruz. Hemen hemen on seneden beri bu, böyle devam edip gidiyor. Bizim "partiler arası münasebetler" dediğimiz ve aslında memleketi kaplayan hava olan siyasî durum gerginliğini muhafaza ediyor, sert süsler, yakışıksız hücumlar karşılıklı şekilde cevaz görüyor, hiddetler ve şiddetler alabildiğine tatbik sahası buluyor. Bundan dolayı teessür duymamaya imkân yoktur.

İktidarda C.H.P. nin bulunduğu yıllarda hep zannederdik ki huzursuzluğun sebebi sandalyelerine yapışmış olan, onları bırakmamak için çırpman bir zümredir. Hep zannederdik ki D.P. iş başına geçtiği gün bütün buhranlar ortadan kalkacak, vatanın üzerinde sakin bir hava esecek, Türk milleti hürriyetlerine kavuşmuş olarak daha iyi bir hayat, daha müreffeh bir memleket, daha kuvvetli bir devlet kurma yolunda var kuvvetiyle çalışacaktır. Celâl Bayarların, Adnan Mendereslerin sözlerinden başka bir mana çıkarmanın imkânı yoktu. C.H.P. iktidarda milletin serbest reyiyle bulunmadığı içindir ki sinirlidir, endişe içindedir. O mani kaybolunca, bir iktidar vatandaşların gerçek arzusuyla iş başına gelince sinirlilik, endişe, vehim ve korku da yok olacaktır. Biz D.P. yo her şeyden çok bunun için bağlanmış, her şeyden çok bunu sağlamak maksadiyle beş yıllık mücadelesinde onu hararetle desteklemiş, seçimlerde reyimizi ona vermiştik. 1050 den bu yana geçen beş senenin ortasında ve bir bayramın sonunda "vatan sathı" uda gördüğümüz huzursuzluktan, ufukta sezdiğimiz ise kara bulutlardan başka bir şey değildir. Bunun karşısında derin bir üzüntüye kapıl mamaya imkân mı var? Hiç olmazsa hürriyetlerimiz bahsinde 1950 nin hemen arefesindeki geniş müsamahaya, anlayışa, zihniyete tekrar kavuşabildiğimiz gün sevincimizden eteklerimiz zil çalacak ve birbirimize sarılarak sokaklarda oynayacağız. O müsamahaya, o anlayışa, o zihniyete ki 1950 nin hemen arefesinde milletçe harp ilân etmiştik. Gelenin gideni arattığı darbımeselinin acı hakikatini öylesine anlamış bulunuyoruz ki..

Sevgili AKİS Okuyucuları, iki partili rejime geçtiğimiz günden C.H.P. nin iktidarı D.P. ye devrettiği güne kadar bir devir hatırlıyor musunuz ki muhalefet partisinin Genel Sekreteri - veya o mevkie tekabül eden yeri işgal eden lideri - tam 56 defa savcılığa çağrılarak ifadesine müracaat edilmiş bulunsun? Ama o günlerde Kasım Güdeğin bugün sarfettiği sözlerden bir misli, beş misli, on misli daha ağır sözlerin sarfedildiğini elbette hatırlarsınız. 1945 ile .1950 arasında hangi tarihte hapishanelerde, tevkifhanelerde veya mahkemelerde bugünkü kadar çok gazeteci bulunuyordu, lütfen söyler misiniz? Ama biraz düşünürseniz o günlerde, gazeteciler için şimdi suç sayılan yazılardan bir misli, beş misli, on misli ağır yazıların gazetelerde her Allanın günü yer aldığını hatırlamamazlık edemezsiniz. Hangi sene tenkidler kulaktan kulağa yapılırdı, hangi sene muhalif gazeteleri memurlar korka korka okurlardı, hangi devirde profesörler sindirilmişlerdi, hangi devirde hâkimler tesir altında bırakılmaya çalışılırdı? Her halde 1950 nin hemen arefesinde değil. Zavallı bizler, o sıralarda demokrasimizin altın devrini yaşıyormuşuz da farkında bile değilmişiz. Hem sadece Demokrasimizin mi? Harpsiz geçirdiğimiz harp senelerinin üzerinden pek az zaman akmış bulunduğu halde hayat da daha ucuz, daha kolay, daha rahat değil miydi? Şimdi o günleri hasretle anmak için mi reylerimizi Demokrat Partiye vermiştik?

İşte, huzursuzluk içinde bir bayramı daha geçirmiş olmamızın hakiki sebebi budur. İktidarlar, ağızlariyle kuş tutsalar, hürriyetlerimizi vermedikçe bu "vatan sathı" nda kendilerine Ahmed Emin Yalmandan veya onun esbabı mucibesiyle fikirlerini ayarlayanlardan başka destek bulamıyacaklardır. Ve Vatan başyazarı muhalefete rapor veriyorum diye "Seçimlerden üç yıl evvel sistem halinde yapılan açık hava toplantılarını iyi niyete yormaya imkân yoktur. Dört senede bir kere gelmesi lâzım gelen seçimlere ait sinirli hava dört sene müddetle her gün devam ettirilecek olursa buna hiç bir memleketin siyasî bünyesi dayanamaz, kül halinde yıpranır" desin.. Millet mükemmelen bilmektedir ki asıl iyi niyete yormaya imkân bulunmayan hareket "bir hürriyet rejimi kuracağım" diye iş başına gelenlerin "memleketi kalkındırıyorum ya.." deyip bütün hürriyetleri günbegün kısmalarıdır.

Vaadlerini tutma yoluna girmedikleri müddetçe zihniyetlerine karşı mücadele bütün kuvvetiyle ve milletin heyeti umumiyesinin desteğiyle devam edecektir. Hürriyetlerimizin pahasına gayrı muayyen bir istikbalde gerçekleşecek cennet vatan istemiyoruz.
Anlatabildik mi?

Saygılarımızla

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Muhalefet

Girmek, ya da girmemek

*B*ayramın hemen ertesi günüydü. İstanbulda Cumhuriyetçi Millet Partisinin il merkezinde bir masanın etrafında on kadar insan toplanmıştı. Hemen hepsinin resimleri ve isimleri gazetelerden eksik olmuyordu. Toplantıya Genel Başkan Osman Bölükbaşı başkanlık ediyordu. Genel İdare Kurulu tam kadroyla hazırdı, yalnız General Sadık Aldoğan yoktu.Çankırıda, hapiste bulunuyordu.

Genel İdare Kurulu parti bakımından hayati bir karar almak için toplanmıştı. Eylülün 18 inde mahallî seçimler başlıyordu. C.M.P. bunlara katılmalı mıydı, katılmamalı mı? Görüşmelere geçilince derhal müşahede edildi ki partiye başlıca iki fikir hakimdir. Bunlardan biri seçimlere girme lehindedir öteki ise tamamiyle aleyhinde. Genel İdare Kurulunun azaları teşkilâtı dolaşmışlardı. Bu bakımdan onun da arzularına tercüman oluyorlardı. Teşkilâtın küçük kademeleri seçimlere girildiği takdirde bir çok yerde zafer kazanılacağı kanaatindeydiler. Buna mukabil hadiseleri daha tepeden görenler bu zaferlerin birer Pyrrus zaferi olacağından emindiler. Cumhuriyetçi Millet Partisine rey verdi diye Kırşehir ilçe yapan bir zihniyetin aynı parti tarafından kazanılmış mahallî seçimleri bozması işten bile değildi. Şartların son derece gayrı müsait olduğunda herkes müttefikti. Son günlerde bu şartlar büsbütün ağırlaşmış, öteki, muhalefet partisinin kongrelerine müdahale edilmiş, toplantılarına izin verilmemiş, muhtelif hatipler hakkında takibata geçilmişti. Ispartada polis komiserinin kongrede iktisadî meselelerin görüşülmesini yasak etmek istediği iddia olunuyordu. Aynı akıbetin Cumhuriyetçi Millet Partisini de beklediğinden şüphe etmemek gerekirdi. Bu vaziyette seçimlere katılmamak, yapılacak en iyi hareketti

Fakat toplantıda başka bir cepheden durumu mütalâa edenler oldu. Cumhuriyet Halk Partisi seçimlere girecek miydi, girmiyecek miydi? Genel Başkan Osman Bölükbaşı girmemesi ihtimalinin daha kuvvetli olduğunu haber verdi ve izahatta bulundu. Her şey gösteriyordu ki Genel Başkan İsmet İnönü şartların geçen Kurultaydan bu yana değiştiği kanaatindeydi ve partisini seçimlere sokmak niyetinde değildi. Cumhuriyet Halk Partisi girmeynice Cumhuriyetçi Millet Partisi ne yapmalıydı? Büyük muhalefet partilerinin, demokratik sahadaki tutumu bu şekilde müştereken protesto etmelerindeki fayda inkâr olunamazdı. Boykot kararı hiç şüphesiz geniş akisler yapacak ve bir zihniyetin ithamı yerine geçecekti. Muhalefet partileri memlekette demokratik şartların 1947 den bu yana hiç bir zaman böylesine zedelenmemiş

İsmet İnönü
Veto!

olduğu fikrindeydiler. İki partinin ayrı ayrı aynı kararı almaları hiç şüphesiz bazı sahalarda bir işbirliğinin başlangıcını teşkil edecekti. İşte C. M. P. içinde bazı kimseler bundan endişe ediyorlardı. Demokrat Partinin muhalefet yıllarında bu partinin liderlerini muvazaa ile suçlandırmışlardı. Muvazaa isnadının şimdi kendilerine yapılmasından çekmiyorlardı. Bundan başka partilerinin içinde Cumhuriyet Halk Partisine körü körüne düşman olanlar vardı. Acaba onlar nasıl bir reaksiyon göstereceklerdi? Sonra, C.H.P. seçime girmediği takdirde tek muhalif parti olarak katılmak C.M.P. için bir kuvvetlenme fırsatı değil miydi? Hattâ bazı kimseler hükümetin CHP. ye şiddetli bir darbe indirmesini ve kapatmasını temenni ediyorlardı. Böylece memlekette Ana Muhalefet Partisi olarak kendileri kalacaklardı.

Osman Bölükbaşı
Veto!

Ancak liderler - ve bilhassa Osman Bölükbaşı - bunların küçük ve dar politika görüşleri olduğunu anlıyorlardı. Biliyorlardı ki Demokrat Parti içinde umumi kanaat "Millet Partisi iktidara gelirse, maazallah bizi asar" merkezindedir. Cumhuriyet Halk Partisi gibi üç buçuk milyon seçmeni bulunan köklü bir partiyi kapatmayı göze alabilecek bir iktidarın bunda muvaffak olduğu takdirde Cumhuriyetçi Millet Partisine hayat hakkı tanıyacağını sanmak için budala olmak bile kâfi değildi. Cumhuriyetçi Millet Partisinin bütün şansı normal bir demokratik rejimin memlekete hâkim olmasındaydı. Öteki partiye rahatça ilişebilmek için C.M.P. yi şimdilik kenarda bırakmak taraftarı görünen çevrelerin oyununa gelmemek lâzımdı. Demokrasinin korunması için iki muhalif parti işbirliği yapmasalar bile bazı mensuplarının memnuniyetsizlikleri pahasına - müştereken hareket edebilmeliydiler. Mesele bir mahallî seçimin kazanılıp kaybedilmesi meselesi olmaktan çıkmıştı. Mesele siyasî partilerin ve dolayısiyle demokrasimizin bekası meselesiydi.

Genel İdare Kurulunun toplantısında tezler uzun müddet çarpıştı. Temayül seçimlere girmeme idi. Ancak iki gün sonra Cumhuriyet Halk Partisinin Meclisi toplanacak ve aynı mevzuu görüşecekti,. Orada alınacak kararı kolaylaştırmak faydalı görüldü. Derhal bir tebliğ kaleme almarak seçimlere girmeme kararı mucip sebepleri ile ilân olundu. Şimdi Cumhuriyet Halk Partisinin de aynı kararı alacağı muhakkaktır.

C.H.P. Meclisi toplandı

Bu satırlar intişar ettiği sırada

Cumhuriyet Halk Partisi Meclisi İstanbulda İsmet İnönünün başkanlığında toplantısına başlamış olacaktır. Orada da görüşülecek en mühim mesele mahallî seçimlerdir. Geçen sene bu zamanlar 2 Mayıstan sonra çıkarılan ve antidemokratik olduklarında şüphe bulunmayan kanunların henüz tatbikatı görülmediği mucip sebebiyle - ve şüphesiz yüreğinde bir nebze ümid muhafaza ettiğinden - partisinin seçimlere girmeme kararım vermesini önleyen ve bunu Parti

Meclisinin takdirine bıraktıran Genel Başkanın bu sene aynı şekilde davranmıyacağı aşikârdır. 2 Mayıstan sonra çıkarılan kanunların tatbikatı bir yıldan beri görülmektedir. Hattâ CHP. nin kanaatine göre, bazı kimseler kanunların dahi dışına çıkmakta ve bu şahıslar hakkında yapılan şikâyetler bir netice vermemektedir. O halde seçimlere girmekte bir fayda olmadığı kanaati İsmet İnönüye ve onunla beraber parti ileri gelenlerinin ekseriyetine hâkimdir. Buna mukabil tıpkı C.M.P. de olduğu gibi C.H.P. teşkilâtının ufak kademelerinde de seçimlere girildiği takdirde kazanılacağı ümidi mevcuttur ve bu kademeler girmeme karalının aleyhindedir. Fakat partinin yüksek kademeleri bunun mânası bulunamayacağını, zira tıpkı Malatyada olduğu gibi hükümetin muhtelif sebeplerle muhtelif seçimleri iptal edeceğini ileri sürmektedirler.

öyle anlaşılıyor ki Parti Meclisinde seçimlere girilip girilmemesi meselesinden ziyade girmeme kararının umumî efkâra bildirilme şekli üzerinde durulacaktır. Zira C.H.P. iktidarı 1946-1950 arasında D.P. muhalefeti seçimlere iştirak etmeme kararı aldığında bu hareket tarzına şiddetle hücum etmiş ve böyle davranmanın vatanseverlikle alâkası bulunmadığını ileri sürmüştü. Geçen sene bu zaman da Genel Başkan İsmet İnönü meşruiyetten ayrılmak istemeyen bir partinin seçimlere girmesi lüzumuna işaret etmişti. Bunlar karşısında C.H.P. seçimlere girmeme kararım nasıl ilân edecekti?

Unutulmayacak yardım

Bu mevzuda da C.H.P. nin işini kolaylaştıracak olan, beş seneden beri daima olduğu gibi D.P. nin tutumudur. Demokrat Parti muhalefette yaptığı vaadleri tutmuş ve bir hürriyet rejimini, bir murakabe sistemini gerçekleştirmiş olsaydı C.H.P. seçimleri boykot kararı aldığı gün bütün itibarım kaybederdi. Ama şimdi C.H.P. Meclisi demokratik şartların 1946-1950 arasiyle kıyas edilemiyecek kadar ağırlaştığını ve seçimlere iştirak imkânının ortadan kalktığını bildirdiği takdirde millet tarafından hiç olmazsa milletin büyük kısmı tarafından - tasvip görecektir. Muhalefet hatiplerinin, muhalefet yazarlarının halleri meydandayken şartların hafifliğini iddiaya cüret etmek pek zordur. Evet, normal şeraitte seçimlere katılmamanın vatanseverlikle alâkası bulunmayabilir; evet, normal şeraitte! Seçimlere iştirak meşruiyetçi bir partinin vazifesidir. Ama normal şeraitte! Halbuki itiraf etmeli ki Demokrat Parti hele şu son aylarda şeraitin normal olmadığını ispat edecek bir sürü silâhı kendi eliyle muhalefete vermiştir. O kadar ki C. H. P. Meclisi seçimlere katılmamak için bir değil, bin sebebi son derece kolaylıkla buluverecektir. Sadece toplanma hürriyetinin, sadece basın hürriyetinin iktidarca telakki tarzı böyle bir kararı haklı göstermeye yeter de artar bile.. Kim 1950 nin arefesinde demokratik şartların bugünkünden ağır olduğunu yüreği sızlamadan söyliyebilir?

C.H.P. nin seçimlere katılmama kakarını partilerin organları arasında şiddetli bir düellonun takip edeceğinden şüphe yoktur. Demokrat Parti seçimlere girmeme kararının aleyhinde eski Ulus'ta istediği kadar delil bulabilir. Bunları ortaya dökeceğinden ve C.H.P. yi kendi sözleriyle itham edeceğinden şüphe yoktur. Buna mukabil Cumhuriyet Halk Partisi de böyle bir kararı haklı çıkaracak delilleri eski Zafer'de arayacak, kendisini Demokrat Partiye karşı demokratların sözleriyle müdafaa edecektir. Düellonun daha yükseklere çıkması da muhtemeldir. Ama o zaman da silâhlar değişmiyecektir. Adnan Menderes İsmet İnönünün seçimlere girmeme aleyhindeki sözlerini hatırlatınca, İsmet İnönü Adnan Menderesin böyle bir kararın lüzumu hakkındaki beyanlarını kullanabilir.

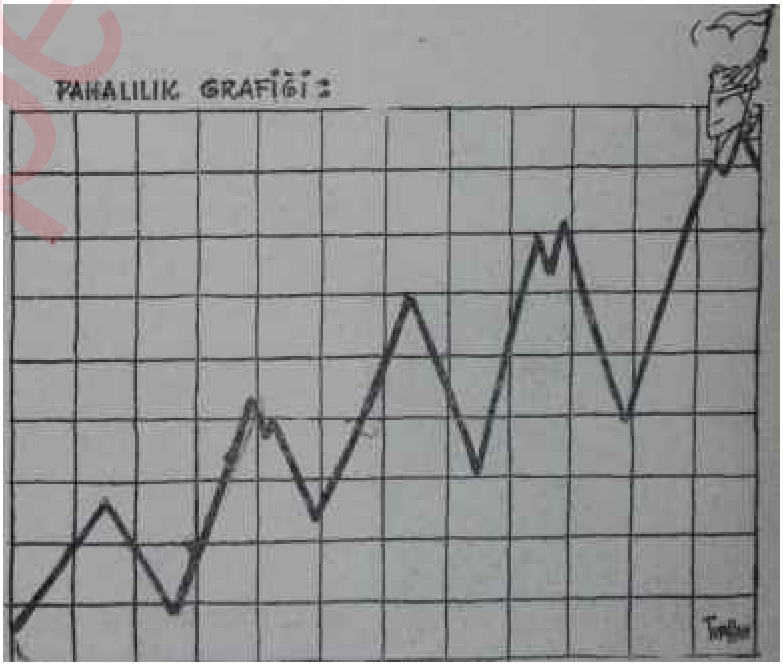
Kurultay bahsi

Cumhuriyetçi Millet Partisinin sadece seçimlerden bahsetmesine mukabil Cumhuriyet Halk Partisinin Meclisi başka bir meseleyi daha ele almak zorundadır: Kurultay. Kurultay C.H.P. nin tüzüğüne göre her sene yapılmaktadır. Fakat bu sene Demokrat Partinin senelerden beri yapılmayan Büyük Kongresini beklemek yolunda bir temayül mevcuttur. Buna mukabil diğer bazı kimseler Kurultayın toplanmasını istemekte, Parti Meclisi ve Merkez İdare Kurulunun temsilci vasıfları daha belirli kimselerden teşekkül etmesi arzusunu izhar etmektedirler. Umumiyetle arzu Genel Sekreterin Kurultay tarafından değil, Parti Meclisi tarafından seçilmesi merkezindedir. Ancak bu usulün Kasım Gülek tarafından beğenilmediği bilinmektedir. Şimdi bazı kimseler Genel Sekreteri iknaa çalışmaktadırlar. Zira Kasım Güleğin Genel Sekreterliği artık bir münakaşa mevzuu olmaktan çıkmıştır. Onun için evvelden hazırlanacak bir Parti Meclisinin de onu Genel Sekreterliğe getirmemesi imkânsızdır. O usulün faydası Kasım Güleğin etrafına partinin diğer değerlerini toplamak olacaktır. Maamafih Parti Meclisi, Kurultay işini gelecek toplantıya da bırakabilir, müzakereler zaten uzun ve hararetli geçecektir.

istifadenin büyüğü

Her akşam saat sekizi çeyrek geçti mi, radyolarımızın başına koşuyor ve bakanlarımızı vecd içinde dinliyoruz. Aralarından başbakanlarına en ziyade yakın olanının tabiriyle "C.H.P. iktidarının ahmak hükümetleri" nin bu memlekete yaptıkları fenalıkları ortaya rakkamlar, rakkamlar, rakkamlar dökerek anlatıyorlar. Polatkanlar, Yırcalılar, Çavuşoğlular, Ağaoğlular, Erkmenler..

Ama henüz tatmin olmadık. Sırası gelse de, şu ahmak C.H. P. hükümetlerinin ahmak bakanlarının marifetlerini sevgili Sağlık Bakanımız Dr. Behçet Uz'un ağzından dinlesek. Bir istifade edeceğiz, bir istifade edeceğiz ki..

DÜNYANIN EN YÜKSEK NOKTASI FETHEDİLDİ

Hükümet

Nutuk kampanyası

Bayranım başında Adapazarında resmî plâkalı bir otomobilden inen iki kişiyi halk evvelâ Devlet Bakanı Dr. Mükerrem Sarolla Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağa benzetti, îki bakan arasında bir ziyafette geçen hadise duyulmuş olduğundan iki maruf politikacının böyle yalnız başlarına beraberce gezintiye çıkmış bulunmaları evvelâ hayret uyandırdı. Fakat misafirlere dikkatle bakılınca bunlardan birinin hakikaten Dr. Mükerrem Sarol, ama ötekinin Osman Şevki Çiçekdağ değil ona ikiz kardeşiymiş gibi benzeyen Atıf Benderlioğlu olduğu anlaşıldı. Adapazarına bu kadar mümtaz ziyaretçilerin uğraması bir hadise teşkil ettiğinden gazeteciler politikacıların etrafını sardı. Memleketin her tarafında bahsi edilen mesele "ispat hakkı" idi, gazeteciler de o mevzua el attılar. Dr. Mükerrem Sarolun ispat hakkından da, ispat hakkı lâfından da hoşlanmadığı aşikârdı ama suallere cevap vermemezlik etmedi. Gazeteciler bu hakkın basma tanınmasını teklif eden milletvekillerine yapılan baskıdan bahsetmişlerdi. Dr. Mükerrem Sarol kendinden gayet emin bir tavırla bu milletvekillerine "hükümet" tarafından hiç bir baskı yapılmadığını bildirdi.

Adapazarındaki gazeteciler bilinmez ama, ertesi gün bu muhavereyi Bayram gazetesinde okuyan binlerce okuyucu Devlet bakanının şark isi kurnazlığına gülmekten kendilerini alamadılar. Şimdiye kadar ispat hakkı taraftarı 11 milletvekiline hükümetçe baskı yapıldığı hiç bir yerde yazılmamıştı ki.. O halde Dr. Mükerrem Sarol neyi tekzip ediyordu? Yazılan, 11 lere Demokrat Parti Genel İdare Kurulu tarafından baskı yapıldığıydı. Atıf Benderlioğlu ise bu kurulun muteber azalarından biriydi. Bir tekzip yapmak gerekirse Genel İdare Kurulu adına onun tekzibi yapması lâzımdı. Halbuki böyle bir tekzibe imkân yoktu. Hükümet baskı yapmamış' Ya Genel İdare Kurulundan ne haber?

Celâl Bayar
Cumhurbaşkanıdır

Fakat konuşmaya biraz sonra Atıf Benderlioğlu da katılmaktan kendini alamadı. Dr. Mükerrem Sarol gazetecilere ispat hakkının bu kadar mı mühim olduğunu sormuş, bir ıstırap mı teşkil ettiğini öğrenmek istemiş ve "evet" cevabını almıştı. Evet, ispat hakkı bu kadar mühimdi; evet ıstırap teşkil ediyordu. O zaman Ankaranın eski belediye başkanı atıldı ve dedi ki:

"— Şu günlerde basına ispat hakkı tanıma keyfiyeti sizce bir azot fabrikasının temelinin atılmasından daha mı mühimdir?"

Adapazarındaki gazeteciler gene bilinmez ama bu cümleyi sonradan okuyanlar Atıf Benderlioğluna ilk okuldaki hocalarının elmalarla armutların cem edilmediğini öğretmemiş oldukları zehabına kapıldılar. Azot fabrikası ve ispat hakkı... Bunların arasındaki münasebeti ve azot fabrikası temeli atmanın ispat hakkı tanımaya niçin mani olduğunu Atıf Benderlioğlunun zekâsından başka zekâların pek azı anlamaya muktedirdi.

Muhalefete cevap yetiştirmek üzere yurdun muhtelif taraflarına gönderilen Demokrat Parti erkânının propaganda kudretleri bu olduğu icindir ki Başbakan Adnan Menderes bizzat dolaşmaya karar veriyor ve bu satırların basıldığı sırada yola çıkmaya hazırlanıyordu. Başbakan seyahatinin bir kısmını Devlet Başkanı Celâl Bayarla birlikte yapacaktı. Adnan Menderese göre Demokrat Partinin asıl mukabil taarruzunu bu dolaşmasında yapacağı konuşmalar teşkil edecekti. Anlaşılan başbakan muhalefeti vatana hıyanetle suçlandırdığı nutuklarını bile "mukabil taarruz" saymıyordu.

Azot fabrikası ve hürriyet

Adnan Menderes muhtelif vesilelerle muhtelif yerlere gidecek ve nutuklar söyliyecekti. Seçilen vesileler hep kalkınmamızla ilgiliydi. Seyahat programını hazırlayanlar kendilerini öylesine zorlamışlardı ki "şantiye inşaatı biten büyük hidroelektrik santralini tetkik" gibi cümleleri bile ajansa verdikleri haberde kullanmışlardı. Adnan Menderesin ilk konuşmalarında ne söyliyeceği aşağı yukarı malûmdu. Girişilen iktisadi hareketleri bahis mevzuu edecek ve çekilen sıkıntıyı "geçici" olarak vasıflandırarak bütün mesuliyetini muhalefete yükleyecekti. Muhalefet hakkında ağır ithamlarda bulunacağından da şüphe edilmiyordu. Başbakan dinleyicilerinin önüne gayrı muayyen bir istikbalde gerçekleşecek müreffeh Türkiyeden levhalar koyacak, esas itibariyle Adapazarında söylediği nutku başka kelimelerle tekrarlıyacaktı. Hürriyet bahsine gelince, Adnan Menderes dünyanın en mükemmel hürriyetimin bizde bulunduğu kanaatinde olduğunu saklamamıstı. Zaten nutuklarında o mevzua iki kelimeyle temas edip lâfı ya azot fabrikalarına, ya da muhalefetin kötülüğüne getirmekte gecikmiyordu. Çıkacağı turnenin ilk günlerinde bu temayı muhafaza etmek niyetindeydi.

Adnan Menderes
Mukabil taaruz

Fakat yolculuğunun ilk faslında muhalefetin seçimlere girmeme kararını vermesi son derece kuvvetle muhtemeldi. O takdirde Başbakan ne diyecekti? Muhalefetteyken söylediklerini ve yaptıklarım inkâr etmeksizin seçimlere girmemenin meşruiyetten ayrılmak olduğunu iddia edemezdi. Zira D.P. muhalefeti de seçimleri bir zamanlar boykot etmiş ve o zamanki iktidarın şimşeklerini üzerine çekmişti. Şimdi, partisinin o tarihte meşruiyetten ayrılmış bulunduğunu nasıl olur da bizzat söyliyebilirdi? Söyliyebileceği 1950 den evvelki şartların muhalefetin seçimlere girmemesini icap ettirdiği, fakat 1955 te bu şartların ortadan kalkmış bulunduğundan ibaretti ki bunun da tamamiyle takdire kalmış bir mesele olduğu aşikârdı. Seçimleri boykot etme mevzuunda Adnan Menderes de İsmet İnönüden daha rahat bir vaziyette değildi. Her şey gösteriyordu ki insanlar muhalefetteyken ve iktidardayken hadiseleri başka başka gözlüklerle görüyorlar. Nitekim De-

mokrat Partinin Başbakanı 'bir müddetten beri Cumhuriyet Halk Partisinin Başbakanı Recep Peker gibi hareket ettiğinden, hattâ bazı gazetecilerin rahmetli Başbakanı âdeta evliya payesine yükseltmelerine yol açtığından habersiz görünüyordu. Muhalefete karşı kullandığı kelimeler sekiz dokuz sene evvel kendi muhalefetleri hakkında iktidar başbakanının kullandığı ve Adnan Menderesin hiç hoşlanmadığı kelimelerden farksızdı; eğer mutlaka bir fark aranırsa daha ağırdı.

Hazırlıklardan anlaşıldığına göre memleketteki sinirli ve gergin hava bu seyahat dolayısıyla büsbütün kızışaçaktır. İktidar ile muhalefet arasındaki uçurum daha ziyade açılacaktır. Halbuki gönül ne kadar isterdi ki Cumhurbaşkanı ile birlikte yurdu dolaşmaya çıkan Başbakan mesul hükümet başkanı sıfatiyle Demokrat Partinin gayesinin azot fabrikası kurmaktan ibaret bulunmayıp yurdun kalkınmasını hürriyet içinde, bir mürakabe sistemi kurarak, insan haklarım teminat altına alarak gerçekleştirmek olduğunu söylesin. Antidemokratik kanunların kaldırılacağını müjdelesin. Şiddet gösterisinde bulunmasın, Amerikadan kredi almak için yeni müzakerelerin başlıyacağı şu günlerde bir sükûn havasının havariliğini yapsın. Bu sükûn havasını "vatan sathı" nda estirmek iktidarın elindedir. Bunun için Demokrat Partinin geçen haftalarda bizzat Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu tarafından tarif edilen hakiki ve aslî gayesine dönmesi kâfidir: D. P. nin gayesi kalkınma ve refah ile beraber hürriyet ve mürakabeli bir sistemin kurulmasıydı.

Ama "demokrasinin iklimi" nden bahsederek değil.. Bilfiil harekete geçerek ve müsbet icraatta bulunarak.

Ancak her şey bu ümitlerin bir hayal olduğunu göstermektedir. Başbakanın, asıl mukabil taarruzun bu seyahatte başlıyacağmı söylemesi ufka sadece kara bulut yığmaktadır. Eğer bir değişiklik olmazsa fırtınalı bir hava milleti beklemektedir. Hürriyet isteyen bir milleti Azot f abrikasiyle tatmin etmek imkânı olmadığından Demokrat Parti içindeki bazı çevrelerin zecrî tedbirlere başvurulması tezini savundukları ve bunu tek çare gibi göstermeye çalıştıkları ile evvelden beri bilinmektedir.

Her halde önümüzdeki bir kaç ay D.P. için dönüm noktası yerine geçecektir.

Masuniyetin bedeli

Bazı şahısların hususi muamele gördükleri rejimler sadece aristokrasi, oligarşi veya başka neviden totaliter rejimler değildir. Demokrasilerde de bir takım kimseler hususî kanunlarla himaye altına alınmışlardır. Meselâ Devlet başkanları, meselâ milletvekilleri, hattâ meselâ memurlar hukuken diğer vatandaşlardan değişik durumdadırlar. Yalnız, fark bu vaziyetin sebebindedir. Totaliter idarelerde himaye, şahısların istedikleri gibi hareket etmelerim sağlamak, onları her türlü tenkidin üstünde tutmak içindir. Halbuki demokrasilerde himayenin gayesi bazı vazifelerin ifasını kolaylaştırmaktır. Bahis mevzuu zevat o vazifesini bir tarafa bıraktı mı, o vazifenin hudutları dışına çıktı mı hususi himaye de kendiliğinden ortadan kalkıverir.

Milletvekillerinin teşrii masuniyetleri vardır, polis onlar hakkında takibat yapamaz, kollarından tutup karakola götüremez, adliye bir çok mevzuda harekete geçemez. Ama bir adam milletin vekili olmak bahanesiyle ve vazifesini serbestçe görsün diye kendisine tanınan masuniyetten faydalanarak meselâ bir vatandaşa tokat attı mı, o tokadın kendisine iadesine katlanmayı göze almış demektir. Teşriî masuniyet dünyanın hiç bir memleketinde milletvekillerinin vatandaşları serbestçe ve rahatça dövmelerini teinin için konmamıştır.

Demokrasilerde Devlet başkanları da kanunlar tarafından hususi surette korunmaktadır. Şahıslarına karşı, bırakınız hakareti, hattâ hürmetsizlik dahi yasak edilmiştir. Kendilerinden daima saygılı bir lisanla bahsetmek âdettir. Ama bu himaye o zevatın memleketin eh yüksek makamına çıkmak suretiyle gösterdikleri başarının mükâfatı olarak karakuşî bir hüküm mahiyetinde konmamıştır. Devlet Başkanlığı makamı o makamı işgal eden vatandaşın bir takım hareket serbestliğini setreden Devlet başkam politika yapamaz, Devlet başkanı partilerin arasındaki münakaşalara taraf tutarak karışamaz, Devlet başkanı polemiklere giremez. Devlet başkanı bir muayyen üslûbun haricine çıkamaz. Bu böyle itinana hürmetsiz hücumlara karşı kendisini müdafaa edecek silâhlardan mahrumdur. İşte hususî himaye bu eksikliği telâfi içte vazedilmiştir. Yoksa bir şahsın her türlü hareketini mubah hale sokmak için değil.. Bir Devlet başkam politikaya karıştı, partilerin arasındaki münakaşalara taraf tutarak iştirak etti, polemiklere girdi; bir muayyen üslûbun haricine çıkarak aleyhlerinde vaziyet aldığı bir takım vatandaşlara ağır kelimelerle hücum etti mi o vatandaşların hiç olmazsa aynı kelimelerle kendisine cevap verme hakkını fiilen kabul etmiş demektir. Demokrasilerde bir Devlet başkanı hiç bir zümre hakkında hürmetsiz kelime kullanamaz; böyle olunca Devlet başkanına kendi kelimeleriyle mukabele etmek hürmetsizlik sayılmamak gerekir. Aksi halde asıl mahkûm edilen o kelimeyi kullanan vatandaş değil, o kelimeyi kullanan Devlet başkanı **öter.**

Bu bakımdan dünyanın her tarafında - tabii demokratik rejimlerin cari bulunduğu taraflarda - masuniyet ile imtiyaz birbirine karıştırılmaz ve memurmuş, milletvekiliymiş, Devlet başkanıymış böyle bir himayeye mazhar olanlar hareketlerinde ve sözlerinde son derece, ama son derece dikkatli davranırlar.

Demokrasi

Ayak uzatma hürriyeti

Demokrat Partinin liderleri geçen haftanın sonunda yurt içinde büyük bir seyahata çıkmaya ve milleti "tenvir etmeye" hazırlanırlarken Ankarada Zafer gazetesinde sanki bu turnenin bütün kıymeti bir anda sıfıra indirilmek isteniyormuş gibi bir yazı ve bir fotoğraf intişar etti. Yazının başlığı şuydu: "Bakınız hürriyet nasıl suistimal ediliyor?" Bu başlığın altında Kasım Güleğin gazetelerden alınmış bir fotoğrafı vardı. Resimde ayak ayak üstüne atmış olan Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri bir masanın önünde oturuyordu. Masanın arkasında başka bir zat bulunuyordu. Masa iki şahsı birbirinden ayırmaktaydı. Yazıyı okuyanlar şaşkınlıktan az kalsın dillerini yutacaklardı. Gazetede bu resmin Kasım Güleği, ifade vermek üzere çağırıldığı savcılıkta gösterdiği belirtildikten sonra aynen - ama aynen - Şöyle deniliyordu:

Bu resim haksız yere "memlekette hürriyet yoktur" diye isnatlara kalkışan C.H.P. Genel Sekreterinin hürriyetleri nasıl suistimal ettiğini gösteren tipik bir misaldir.

Şüphesiz hürriyetlerin kısılmış olduğu memleketlerde müddeiumumilik makamına sorgusu yapılmak üzere davet edilen şahıslar bu nevi serbest tavır ve hareketlerde bulunamazlar.

Hakikaten yukardaki satırları okuyup da dil yutmamağa imkân yoktu. Zafer gazetesi iktidar partisinin resmi organıydı, bu gazetenin nasıl hazırlandığından haberdar bulunmayanlar orada çıkan her satırın hükümetin fikri olduğunu sanıyorlardı.

Şimdi, resmin altındaki yazıyı görüp de dehşet duymamaya imkân mı vardı? Demokrat Partinin resmi organına göre memlekette hürriyet. vardı, zira "müddeiumumilik makamına sorgusu yapılmak üzere davet edilen şahıslar bu nevi serbest tavır ve hareketlerde" bulunabiliyorlardı. Madem ki düşünüyorum, varım! Madem ki ayak ayak üstüne atabiliyorum, hürüm! Böyle bir mantıksızlık, Demokrat Parti için bu kadar kötü

Bakınız hürriyet nasıl suistimal ediliyor?

1 Yukarıdaki resimde sağ tarafta bacak bacak üstüne atmış olduğu hal de oturan şahsın. C H P Genel Sekreteri Kasım Gülek'olduğunu her hal de farketmişsinizdir Fakat bu resim ne bir sohbet masasında, ne de bir kahvehanede alınmıştır. Bu resim C.H.P. Genel Sekreterini muddeumuminin karşısında göstermektedir. Ve şüphesiz muddeiumumilik tarafından değil. Kasım Gülek'in yanında gezdirdiği fotoğrafçısı tarafından çekilmiştir.

(Sonu Sa. 11 Sü. 3 de)

Zafer gazetesinin hürriyet telâkkisi

Bir ye de, bin şükret!

bir reklâm kırk yıl kafa yorulsa kolay kolay bulunup yapılamazdı. Aynı *gün* gazetenin son sayfasında Sururinin renkli bir karikatürü bulunuyordu. Gazete o karikatürün yerine bu yazıyı ve resmi koymuş olsaydı çok daha büyük bir muvaffakiyet kazanırdı. Madem ki ayak ayak üstüne atabiliyorum, hürüm! İnsanın, Zaferin nasıl hazırlandığım bilmezse hüngün hüngür ağlıyacağı, bilirse katıla katıla güleceği geliyordu. Bir resmî organ o tekerlemeyi nasıl olur da mensup olduğu partinin ve dolay isiyle iktidarın zihniyeti, fikri diye umumi efkârın karşısına çıkarabilirdi? Memlekette hürriyet varmış.. Delili: Müddeiumumilik makamında ayak ayak üstüne atılabiliyormuş! Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Sekreteri bu hürriyeti suistimal ediyormuş.. Delili: ayak ayak üstüne atıyormuş!

Çocuklar bile bilir ki hürriyet, müddeiumumilik makamında ayak ayak üstüne atmak değil, o makama en masum sebeplerden dolayı çağırılmayı icap ettiren kanunların bulunmamasıdır. Hürriyet bir muhalefet partisi genel sekreterinin savcılığın kapılarını aşındırması değil, iktidarın geniş bir müsamaha göstermesi, suç olan hareketle suç olmayan hareketin tayininde daha liberal ölçülerin kullanılması, kısaca antidemokratik kanun bulunmamasıdır. Demek ki hapishanede bir mahkûm hapishane müdürünün önünde ayak ayak üstüne attı mı, tamamiyle hürdür! Ne hürriyet anlayışı, ne hürriyet anlayışı...

Allahtan 'ki bu gazetenin nasıl hazırlandığım bilenler, işlerin iç yüzüne vakıf bulunanlar parlak buluşun parlak bir kafanın mahsulü olduğunu takdirle iktidar partisini böyle bir zihniyetten tenzih etmektedirler. Zihniyet bu bile olsa bunu herkese duyurmakta fayda mülâhaza edilemiyeceği tabiidir. Ama hadiseleri bilmeyenlerin sayısı, elbette ki bilenlerin sayısından yüzlerce defa fazladır. iktidar partisi kendi sesi olarak bilinen bir gazetenin neşriyatını - eğer bu gibi komplikasyonlara vesile vermek istemiyorsa - daha iyi kontrol etmek, selâhiyetli kılacağı "büyük idareci" leri daha ehliyetli ve tecrübeli ve aklıselim sahibi kimseler arasından seçmekle mükelleftir.

Madem ki düşünüyorum, varım! Madem ki ayak ayak üstüne atabiliyorum, hürüm! Hey Allahım, siz çok yaşayın emi?..

D. P.

Bayram hediyesi

Ankara caddelerinde eski model, strapontenli Cadillac marka bir otomobil dolaşır. Arabanın markası Cadillac'tır ama bırakınız 1955 modeli Eldorado tipi Cadillac'ları, yem Ford'ların, Chevrolet'lerin yanında bile pek sönük kalır. Bu otomobilin Üzerinde daima kırmızı bir plâka bulunur. Plâkanın numarası bir kaç ay evvele kadar 0007 idi; sonradan 0052 oldu. Anlaşılıyor ki şimdi bir defa daha değişecek ve 0003 olacaktır. Ankara otomobillerini tanıyanlar gayet iyi bilirler ki plâkanın üzerindeki numara küçüldükçe içindeki zatın mevkii büyür. Bu prensipten hareketle Cadillac yolcusunun mevkiinden bir ara düşüp, sanki hız almış gibi eski mevkiinin de üstüne çıktığı kolaylıkla anlaşılır. Bu yolcu Prof. Fuad Köprülüdür. Prof. Fuad Köprülü yeni makamlarına eski otomobilini götürmekten ve plâkasını değiştirmekle iktifa etmekten hoşlanan çelebi bir zattır. Pırıl pırıl arabalara fazla merakı yoktur. Bu bakımdan strapontenli Cadillac'a 0003 numaralı Başbakan Yardımcılığı plâkasının takılması ve evvelce o numarayı taşıyan Fac-kard'a 0052 numaralı Devlet Bakanlığı plâkasının verilmesi kuvvetle muhtemeldir. Bu bayram, hediyelerin en kıymetlisini Başbakan Adnan Menderes Köprülü ailesine yapmış, sandalyesiz, -veyahut belirli vazifesiz - Devlet Bakam Prof. Fuad Köprülüyü Başbakan Yardımcılığına getirmiştir. Eski Başbakan Yardımcısı Fatin Rüştü Zorlu ise Bayramdan bedi Dışişleri Bakanlığını Vekâleten tedvire memur Devlet Bakanıdır."

Demokrat Parti içinde Prof. Fuad Köprülünün prestijinin gün geçtikçe arttığı görülüyordu. Gerçi Genel Başkan Vekilinin Dışişleri Bakanlığından alınması memnunluk uyandırmış ve iyi karşılanmıştı. Zira bir takım başka meziyetleri bulunduğunda şüphe olmıyan profesörün Dışişleri Bakanlığı pek çok tenkide yol açmış, bizzat Başbakanı bile memnun etmemişti. Adnan Menderes Dışişleri Bakanlığını kendi omuzlarına alması gerekçesini Seri sürerek Prof. Fuad Köprülüyü "görülen lüzum üzerine kurulan" 'bir Devlet Bakanlığına getirmişti. Fakat hükümete karşı tenkidlerin artması ve partiler arası iyi

havanın bizzat Adnan Menderes tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisinde bozulması da aynı zamana rastlamıştı. Demokrat Parti içinde Genel Başkanın kuvveti sarsılıyor. Adnan Menderesin tabii mevkii sayılan bu makam etrafında münakaşalar başlıyordu. Bir takım gözler Prof. Fuad Köprülüye çevrilmişti. Parti içinde gidişi beğenmiyenler, hükümetin politikasını tasvip etmiyenler, bir murakabe sisteminin kurulması zaruretine inananlar girişecekleri mücadelede Prof. Köprülünün başta bulunmasının fayda sağlıyacağı fikrindeydiler.

Prof. Fuad Köprülü Dışişleri Bakanlığından alındıktan sonra parti içi meselelerle daha faal şekilde uğraşmaya başlamıştı. 0052 numarayı taşıyan Cadillac Bakanlıklar semtinden ziyade D.P. Genel Merkezinin bulunduğu Rüzgârlı Sokakta görülüyordu. Genel Başkan Vekili hemen her gün oradaydı. Bu sırada İstanbul teşkilâtı meselesini de kendi arzusuna göre halletmiş, çıkan ihtilâfı hal için kendisine bağlı İstanbul milletvekili Firuzan Tekili memur etmiş, il kongresinde Dr. Mükerrem Sarol taraftarlarının tasfiyesini sağlamış, il başkanlığına oğlu Orhan Köprülüyü getirtmiş, Orhan Köprülü de vazifeye başlar başlamaz nüfuz tacirleriyle mücadeleye girişmişti. Bu hareketler bir kuvvet gösterisi mahiyetini taşıyordu. Bazı genç mille t vekillerinde Prof. Köprülünün parti içinde bir murakabe unsuru olabileceği ümidi belirmişti. Adnan Menderes mükemmel bir liderdi ama murakabe sisteminin çalışmaması işleri bozuyordu. Bir ara Ankarada, Meclis açıldığında Prof. Fuad Köprülünün iki yüz kadar Demokrat milletvekilinin başında bu vazifeyi göreceğine dair rivayetler dolaşmaya başlamıştı. Şimdi Adnan Menderes 3 numaralı" kurucuyu Başbakan yardımcılığına getirmekle bunları kökünden yok ediyordu. Böylece takip edilen politikanın sadece Adnan Menderesin şahsî politikası değil, Demokrat Partinin dört kurucusu tarafından tasvip edilen müşterek bir politika olduğu gerek partinin içindekilere, gerekse dışındakilere gösterilmiş oluyordu. Bu, bir birlik ve beraberlik tezahürüydü. Nitekim Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Başbakan ve yeni Başbakan Yardımcısı kalabalık yerlerde bir arada görünmek suretiyle de müşterek ideallere sahip bulunduklarını ifade ediyorlardı. Toplantılara bazan beşinci bir ideal arkadaşı, Dr. Mükerrem Sarol da katılıyordu.

Prof. Fuat Köprülü
İkinci jübile

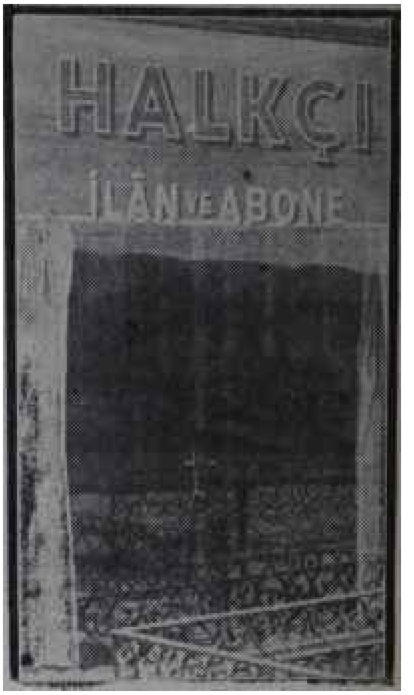
Kuvvet ve dostluk

Ancak Prof. Fuad Köprülünün Başbakan yardımcılığına getirilmesi Demokrat Parti içinde Adnan Menderesin Genel başkanlığının gittikçe artan bir münakaşa mevzuu haline geldiğini ortaya koyması bakımından da alâka uyandırıcıdır. Genel Başkanın, Fuad Köprülünün karşısında yer alacak yerde yanında bulunmasını tercih ettiği anlaşılmaktadır. Yani 11 lerin açtığı cereyana kapılmasındansa eski mücadele arkadaşını kendisiyle beraber tutmayı ve dolay isiyle onun istediği veya iztiyecegi bazı tavizleri vermeyi faydalı görmektedir. Zira şimdiye kadar iki parti liderinin arasındaki münasebet şöyle bir manzara göstermektedir: Genel Başkan, zayıfladığını anladığı anlarda Genel Başkan Vekiline sarılmakta, kuvvetlenince onu bir kenarda bırakmaktadır. Buna, politikadaki adiyle "muvazene politikası" demek kabildir. Prof. Fuad Köprülü bu bakımdan kıymetli bir miyar rolü oynamakta, kendisine karşı parti içinde takınılan vaziyet Genel Başkan olarak Adnan Menderesin vaziyeti hakkında en doğru malûmatı vermektedir.

Basın

Halkçının sonu

Gecen haftanın sonunda arefe günü Ankarada Halkçı gazetesinin bir kaç okuyucusu - profesyonel politikacılar veya radyo sanatkârı meraklıları - sabahleyin gazetelerini açtıklarında bir sürprizle karşılaştılar. Birinci sayfada, başmakale sütununda küçük bir çerçeve içinde bir haber vardı: Halkçı neşriyatını tatil ediyordu. Halkçının son günlerde hakikaten bir kaç okuyucusu kalmıştı ama, gazeteyle alâkadar olanların sayısı pek fazlaydı. Bu bakımdan havadis büyük akisler uyandırdı. Demek Nihad Erim gazetesini kapatıyordu. Hadise son derece alâka uyandırıcıydı, ortaya derhal bir takım ihtimaller atıldı. Bunların ekserisi spekülâsyondan ibaretti. Hakikat, Nihad

Kapanan Halkçı
Bir boş seda

Erimin kararının bir sürpriz olduğuydu. Zira gazete çalışanların bile kapanma hadisesinden haberleri yoktu. O gece saat 12 de matbaanın idare; müdürü Muhittin Erkan gelmiş, çerçeve içindeki yazıyı vererek bunun başmakale sütununa dercini istemiş ve gitmişti. Muharririnden mürettibine kadar herkes hayretler içinde kalmıştı.

Halkçı'nın kendisi, sebep olarak üstü kapalı şekilde mail sıkıntıdan bahsediyordu. Onun ifadesine göre "Halkçı bugüne kadar maddi ve manevî bin bir fedakarlıkla" yaratılmıştı. Doğrusu istenilirse, Türkiyede pek çok kimse Halkçı'yı bugünkü şartlar altında devralmaya hazırdı; zira hadiselerden haberdar olanlar biliyorlardı ki gazete resmî ilânlar sayesinde altın yumurtlayan bir tavuk haline getirilmişti. Hükümet Ankarada, son bir değişiklik yaparak, Zafer'den sonra en çok ilanı Halkçı'ya vermeğe başlamıştı. Bu şeraitte gazetenin satmaması bir mahzur değil, avantaj oluyordu. Resmî ilân parasının tirajla alâkası bulunmadığından gazete ne kadar az basarsa o kadar ucuza mal oluyor, ne kadar ucuza mal olursa o kadar kâr bırakıyordu. Halkçı'dan çok daha az resmî ilân aldıkları halde çıkmakta devam eden ve sahiplerine hayli dünyalık bırakan bir sürü - Nihad Erimin tabiriyle - besleme, basın piyasasını doldurmaktaydı. O halde? O halde sebep, belirtilmek istenildiği gibi "maddî fedakârlık" olamazdı. "Maddi fedakârlık" gazeteyi kapatmaktı. Hareketin başka bir gayesi olmak ge-

rekiyordu.

Nihad Erimin gazetesi, şu son bir sene içinde ibretle müşahede edilecek bir istihale geçirmişti. Hükümetin basın rejiminin en ateşli muhalifi olan, kanaatlerinden - fedakârlık yapmaksızın dahi olsa resmî ilan alan gazetelere besleme damgasını vuran, gelirlerinin büyük kısmını bu resmî ilânlardan değil satışlarından sağlayan gazetecilere en ağır şekilde hücum eden Halkçı bu bir sene içinde hem de klâsik tarife uygun bir besleme haline gelmişti. Satmayan ve gelirini resmî ilândan temin eden bir gazete.. Bunun manevî fedakârlıkların en büyüğü olduğunda zerrece şüphe yoktu ve Nihad Erimin bu fedakârlığa daha fazla dayanamamış olması kuvvetle muhtemeldi. Halkçının kapanması hadisesinde Nihad Erim'in en lehindeki tahmin bu olabilirdi.

Fakat ortaya başka rivayetler çıkmakta gecikmedi. Gazetesini kapatmak suretiyle eski Başbakan yardımcısı "münhal" bir durumda kalıyordu. İktidarın kendisine bazı vazifeler teklif etmiş olduğu, fakat Nihad Erimin bunları kabul etmediği biliniyordu. Bu vazifelerin başında bir Büyükelçilik geliyordu. Ancak eski Başbakan yardımcısı bugünkü iktidardan böyle bir memuriyeti kabul etmek küçüklüğünde bulunmıyacağmı o kadar çok söylemiş, o kadar çok yazmış, bu rivayetleri ağızlarına alanları öylesine sert şekilde suçlandırmıştı ki şimdi beslemelik işinde olduğu gibi yeniden yüz seksen derecelik bir dönüş yapıp Büyükelçilik - veya başka şekilde bir temsilci - sıfatıyla yurt dışına çıkması pek zordu. Demokrat Parti içinde - müstakil etiketiyle dahi olsa - bir vazife kabul etmesi ise hiç olmazsa önümüzdeki ara seçimlere kadar mümkün değildi. Hem bunun başka zorlukları da vardı. Gerçi Adnan Menderesin kendisine hizmet edenlere karşı ne kadar vefakâr davrandığı herkes tarafından biliniyordu, yeni dostu hakkında nasıl mültefit kelimeler kullandığı da yakınlarınca malûmdu, ama gene de Nihad Erim'i Demokrat Partiye kabul ettirtmek - başbakanın bütün nüfuzuna rağmen - son derece müşkül bir işti. Sonra, Nihad Erim tam mânasiyle siyasi intihar mânasını taşıyacak böyle bir vaziyet alır mıydı?

Nihat Erim

Büyük söylememeli

Geriye profesörlük kalıyordu. Bu, eski başbakan yardımcısının politikadan hiç olmazsa muvakkaten çekilmesi demek olacaktı. Kürsüsüne dönecek, kendisini unutturmaya çalışacaktı. Son günlerde ortaya bir takım "yeni parti" rivayetleri çıkarılmış, Nihad Erimin de ismi bu dedikodulara karıştırılmış, fakat eski başbakan yardımcısı bunları kati şekilde tekzip etmişti. Şimdi gazetesini kapatmakla bunun fiilî bir delilini veriyordu: aktif politikaya devam edecek olsa, Halkçı'yı muhafaza ederdi. Gazete büyük bir kozdu.

Haysiyet Divanı hikâyesi

Fakat ortada bir hadise daha vardı: Nihad Erim, Halkçı'yı kapatmak kararını vermesinden bir kaç gün evvel Cumhuriyet Halk Partisinin Haysiyet Divanından, bir tebligat almıştı. Bu tebligatta kendisi hakkında bazı ithamların bulunduğu bildiriliyor ve bir ay zarfında müdafaasını yapması isteniliyordu. Eski Başbakan yardımcısı Haysiyet Divanına sevkedilmeden evvel böyle bir hadise olduğu takdirde partisinden derhal istifa edeceğini söylüyordu. Fakat sonradan vaz geçtiği anlaşıldı, zira gazetelere bir beyanat verdi ve partisinden ayrılmak niyetinde bulunmadığını açıkladı. Her şey gösteriyordu ki Nihad Erim bir kararsızlık içindedir. Kendisine politikadan çekilmesi bazı dostları tarafından bundan bir müddet evvel tavsiye edilmişti. Halbuki o son manevrasına bir politika kisvesi vermeğe çalışmış ve suyun yüzünde tek başına kalacağı zehabına kapılmıştı. Halbuki tavsiyeyi kabul etseydi tesislerini de Ulus'un çıkması için Halk Partisine kiralıyacak veya devredecek, böylece haksız yere sürüklendiğinden zerrece şüphe bulunmayan bir maceradan fazla zarar görmeden çıkacaktı: Sular durulduğunda politikaya avdeti imkânı da böylece ortadan kaybolmayacaktı.

Her halde durum şu bir kaç hafta içinde belli olacaktır.

Bir gazeteci daha...

Geçen haftanın başlarında Ankarada Adliye binasının yüksek tas merdivenlerine biri orta yaşlı, gözlüklü, iri yarı, öteki ise genç, orta

Bülent Ecevit

insan şerefile yaşar

boylu, zayıf iki kişi tırmanıyordu. İkisi de gazeteciydi. İri yarı olanının alışık bir edası vardı, gencinin ise yüzü solgundu ama yüreği pekti. Bunlardan biri Cemal Sağlam, diğeri Bülent Ecevitti. Cemal Sağlam Ulus gazetesinin yazı işleri müdürüydü. Savcılık Bülent Ecevitin bu gazetede yazdığı Bumerang adlı yazıda Cumhurbaşkanına hürmetsizlikte bulunulduğunu iddia ediyordu. Bülent Ecevit muharrir, Cemal Sağlam ise gazetenin mesul müdürü sıfatiyle ifade vermeğe davet olunmuşlardı. Yazı cumhurbaşkanının Adapazarında yaptığı bir konuşmaya cevap olarak kaleme alınmıştı.

Bülent Ecevit batı kültürüyle yetişmiş, bu kültürü hazmetmiş, uzun seneler batıda kalmış otuz yaşlarında bir gençti. İnsanlık şerefini, medenî cesareti, demokratik rejimin kaidelerini o ölçülerle anlıyordu. Taviz veren doğu zihniyetini bir türlü benimsiyememişti. Evvelâ Ulus'ta yazmış, o kapanınca Yeni Ulus'a ve oradan da Halkçı'ya geçmiş, fakat Halkçı'nın son politikasiyle yukarıdaki sebeplerden dolayı bağdaşamıyarak yeniden intişara başlayan Ulus'a dönmüştü. Orada "Günün Işığında" başlığını taşıyan yazıları sadece istifadeli değildi, aynı zamanda ibret de veriyordu. Hele Adliye binasının o taş merdivenlerinden indikten sonra, yani hakkında takibata geçilip geçilmiyeceği bilinmediği bir sırada - bahis mevzuu makalesinde suç unsuru bulunursa altı aydan üç seneye kadar hapis cezası yiyebilir - kaleme aldığı yazılar bir **kısım** münevverlerimize dünyanın en güzel dersleri yerine geçebilirdi.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Hükümet

Hasan Polatkan
Rakam, rakam, rakam...

İktisadi **hayata** ait konuşmalar

Baştanbaşa iftira ve tezvirden ibaret olan konuşmalarını, radyoda neşrederek vatandaşları rencide etmiye hakkımız yoktur."

"Bu kötü isnat ve telkinleri yapanların zehirli dilleri tutulacak..."

"Meşum bir iktisadi ve mali suikast"

"Malî itibarımızın kalmadığını iddia eden muhalefet sözcüleri verdiğimiz rakamların mukayesesinden utansınlar."

"Sinsice yaptıkları propagandalara rakamların cevabı."

"Medeniyet ve terakki kervanı yürümektedir."

"Bu çalışmanın kutsiyetini unutanlar dünyanın en adi insanlarıdır."

"Eski iktidarın yaptıkları bir tarafa, fakat akıllarından geçirdikleri bile bir iki sene sonra bitirilecek tesislerimizin yanında gülünç olmaktan ileri gidemez."

"Onların gözleri her ne pahasına olursa olsun, hemen iktidara gelivermek hırsı ile kararmış, mantıkları bozulmuştur."

"Seçim bahanesi ile zehirli propagandalarını son haddine çıkardılar; tahkir, tezlil, isnat, iftira ve tezvir vatan sathını korkunç bir şekilde kirletti."

İşte son günlerde vatan sathını kaplayan sözlerden bir kısmı bunlardır. Bu sözler, iktidar organının diliyle, muhalefet tarafından memleketimizin iktisadi düzenine yöneltilen mesnetsiz ve tahrifkâr iddiaları cevaplandırmak üzere mes'ul hükümet adamları tarafından yapılan ferahlatıcı konuşmalardan alınmıştır. Muhalefet mensuplarının açtığı söylenen kampanyaya karşı iktidar da kampanya açmış bulunuyor. Hem de nasıl bir kampanya!..

Doğrusunu söylemek lazım gelirse, iktidar mensuplarının, yapılan işler' ve iktisadi vaziyet hakkında vatandaşları aydınlatacağını okuduğumuz ve duyduğumuz zaman sevinmiştik. Gerçi bu bunu bildiren haberin tonundaki sertlik biraz endişe vermişti ama, cevapların bu kadar kızgın bir ifade ile Verilebileceğini tahmin etmek mümkün olmamıştı. Haberden sevinmiştik çünkü bilindiği gibi uzunca bir zamandan beri iktisadi hayat hakkında ancak tarihi tetkik yapmak imkânı kalmıştır. Neşredilen en taze istatistikler bile beş altı ay evveline aittir. Sadece bu kadarla kalsa gene de iyi olabilirdi. Neşredilen rakamların bir kısmı da ne olduğunu anlamaya imkân vermiyecek tarzda ter" tip edilmektedir. Bu sebeple bundan bir müddet önce yapılan şikâyetler ve münakaşalar herhalde hatırlardadır. Bakanların konuşmalar yapması hem vatandaşları aydınlatma şeklinde bir alışkanlığı hazırlaması ve hem de son vaziyet hakkında bilgi edinebilmek imkânları zağlaması bakımlarından iyi olabilirdi. Fakat görüyoruz ki vaziyette bir değişiklik olmamıştır. Yetkili şahısların bol bol, saatlerce süren konuşmalar ma rağmen bir çok iktisadî meseleler halâ bir devlet, sırrı olmakta devam etmektedir. Yapılan konuşmalarda verilen rakamlar ve malumat ancak hakikatin yarısını gösterir vaziyettedir.

Önceden hazırlanmış fikirler

İstatistik mutalarının toplanması, bir neticeye bağlanması ve manalandırılması çok tarafsızlık istiyen bir iştir. Daha önceden düşünülmüş ve karar altına alınmış bir fikri müdafaa etmek için, yani önceden tayin edilen bir neticeyi teyit için istatistik hazırlanmaz. Hazırlanırsa, doğru olmaz. Çünkü rakamlar gayet kolaylıkla istenilen şekle sokulabilir. Hele bunların kullanılması ve bilinmesi imtiyazı tekelde olursa.... Önceden kararlaştırılmış fikre göre netice değil, neticeye göre fikir istihsal etmek lâzımdır. Fakat maalesef verilen malumat ve rakamlar, önceden düşünülen neticeye göre rakam hazırlandığı intihamı vermektedir. Bir kitap halinde toplanacağı söylenen bu konuşmaların ilmi ve objektif olarak tenkidi herhalde bir kaç kitap tutabilir.

Bu güne kadar, faaliyet mevzuları iktisadi hayat ile alâkalı Bakanların hepsi bir kaç konuşma yapmış bulunuyorlar. Bu yazımızda bilhassa umumi iktisadi ve mali vaziyetimiz ile ilgili konuşmalar yapan Maliye Bakanının sözleri üzerinde biraz durmak istiyoruz. Maliye Bakanı şimdiye kadar dört konuşma yapmıştır. Birinci konuşmasında, istihsal mikdarındaki, milli gelirdeki artışlar, zirai kredi, devlet bütçesi ve yatırımlar üzerinde, ikinci konuşmasında para ve kredi mevzuları üzerinde, üçüncülünde tediye muvazenesi hakkında ve son olarak da mali itibarımız hakkında konuşmuştur

Bilindiği gibi eski iktidarın Maliye Bakanı, bugünkü Bakandan 11 sual sorarak cevaplandırmasını istemişti. Hakikaten on bir sual normal olarak bilinmesi gereken bazı şeylere dairdi. Ve hiç birisinin de devlet sırrı olabilecek bir mahiyeti yoktu. İktidarın bu suallere, iddialarının doğruluğunun ve samimiyetinin ispatı sadedinde rahatça ve kolaylıkle cevap vermezi lâzımdı. Fakat nedense Maliye Bakanı meselelerden bazılarına dolambaçlı cevaplar vermeyi bir çoğundan ise hiç bahsetmemeyi tercih etti. Meselâ 1950 deh bu yana para kıymetindeki hakiki düşme mikdarının ne kadar olduğu sualine para kıymetinin'Halk partisi devrinde ne kadar düştüğünü ve devalüasyonun nasıl yapıldığını söylemekle cevap verdi. Halbuki bu sualin esas cevabının bu olmadığı muhakkaktır .

Kıymet ifade etmeyen rayiç

paramızın serbest rayiç üzerinden dış kıymetine temas eden Bakan bu rayicin hiç bir kıymet ifade etme-

Mikrofon hesap veriyor
Sahibinin sesi.,

diğini söylemiştir. Bu iddia kabul edilirse resmi rayiç ile serbest rayiç arasında hiç bir alâkanın bulunmadığı neticesine varılır. Gerçi bu mevzuda muhtelif gazetelerin verdikleri rakamlara bakılırsa bir bakımdan resmi rayiç ile fiili rayiç arasında hiç bir alâka kalmamıştır. Ama resmi rayicin fiktif (farazi) bir nisbet olduğunu, serbest rayiç ise paranın hakiki kıymetini gösterme bakımından daha çok güvenilir olduğunu unutmamak lâzımdır. Resmen tesbit edilen rayiç hakiki kıymet değişmelerini takip edemediği için bir gün hiç bir mana ifade etmez hale gelebilir. O zaman Bakanın çok korkunç ve çok tehlikeli bir şey olarak tavsif ettiği devalüasyon yapmak lüzumu ortaya çıkar. Bakan konuşmasında eski iktidarın para kıymetindeki düşüklüğü 7 Eylül kararı ile tescil ettirdiğini söylemektedir. O zamanki devalüasyonun muvaffak olup olmadığı bir tarafa, para kıymeti o devirde düştükten sonra bunu tescil ettirmenin ayrıca bir kabahat olarak tavsif etmeye fazla imkân yoktur. Kaldı ki bazı hallerde en son olarak başvurulması icap eden vasıtalardan biri olmasına rağmen devalüasyon faydalı olabilir. Hangi hallerde faydalı olacağı ilmen de tayin ve tesbit edilmiştir. .

Tediye muvazenesi mevzuunda yapılan üçüncü konuşmada da açıklanması gereken bazı hususlar bulunmaktadır. Eski iktidar zamanına ait bazı işler suç olarak gösterilmekte ve aynı işlerin, aynı şekilde bu devrede de tezahürü kaçınılması imkânsız tabii olaylar Olarak mülâhaza edilmektedir.

Tediye muvazenes güçlüklerinin geçici olduğu iddia edilmektedir. Bütün vatandaşlar için bunun böyle olmasını, istemekten daha tabii bir şey tasavvur edilemez. Fakat acaba geçicilikle isimlendirilen müddet ne kadardır. Sıkıntıların kaç sene sonra geçeceğini öğrenmek herhalde bütün vatandaşlar için. rahatlık verici bir hal olabilirdi. Diğer bir mesele de sıkıntıların hakikaten geçidi olup olmadığıdır. Aralarında D.P nin iktisatçı bazı milletvekillerinin de bulunduğu bir takım iktisatçılar, şimdi yapılmakta olan tesisler tamamlandığı zaman dahi tediye muvazenesi sıkıntımızın azalmıyacağını çünkü kurulacak tesislerin yedek parça ihtiyaçlarının istihsalimizdeki artıştan fazla olacağını iddia etmektedirler.

Bakanın konuşmasından eski iktidar devrindeki ihracatımızın sadece lüks maddelerden terekküp ettiğini halbuki 1950 den bu yana ihracat bünyesinde bir değişiklik olduğunu anlıyoruz. Hakikaten, ihracatımızın bünyesinde bir değişiklik olmuştur. Şimdiki halde ihracatımızda pamuk daha önemli bir yer tutmaktadır. Fakat acaba bu vaziyet ihraç mallarımıza karşı olan talep elastikiyetinde bir değişiklik yapmış mıdır? Buna pek fazla ihtimal vermek güçtür. Çünkü zirai maddelere karşı, bilhassa tam rekabet piyasasının bulunduğu maddeler için talep elastikiyeti daima fazladır. Bu elastikiyet marjinal satışları yapan ve maliyet değerleri yüksek olan memleketler için bilhassa fazladır.

Mali *İtibarımız*

Son konuşmasında Bakan mali itibar üzerinde durmuştur. Hakikaten mali itibarın delillerinden birisi de borçlanabilme kabiliyetidir. Fakat bilhassa iç borçlarda bunun pek fazla manidar olmadığı da açıktır. Buna misâl olarak kendi konuşmaları gösterilebilir. Bakanın konuşmalarından anlıyoruz ki eski iktidar devrinde mali itibar diye bir şey mevcut değilmiş- fakat buna rağmen dağlar kadar borç varmış. Demek ki ikisi bir arada tezahür edebilmektedir. Bunu söylerken borçlanabiliyoruz, fakat mali itibarımız yoktur demiyoruz. Sadece Bakanın sözlerindeki bir paradoksa işaret etmek istiyoruz. İzahlar eski. devirde iç istikraz tahvillerinin satılabilmesi için zoraki bazı hükümler konulduğunu meselâ bankalara mevduatlarının beşte birin devlet tahvil ve bonolarına yaptırmak -mecburiyetinin vaz edildiğini söylemektedir. Bu vaziyet 1953 de kaldırılmıştır. Fakat aynı zamanda bir amortisman ve kredi sandığı kurulmuştur. Amortisman ve kredi sandığını bir tarafa bırakalım, Bakanın sözlerinden anladığımıza göre istikraz tahvilleri artık hakiki tasarruf sahiplerine satılmaktadır. Fakat bu tasarruf sahiplerinin hususi şahıslar mı yoksa resmi ve yarı resmi bazı tüzel kişilikler mi olduğuna dair bir kayıt mevcut değildir. Acaba ,emlâk alım satımında ve ticari hayatta kârın bu kadar yüksek olduğu bir devirde halâ %5 faizli istikraz tahvillerinin satın almayı tercih edecek ne kadar, hususi tasarruf sahibi mevcuttur..

Rakam verilmeyen mevzu

Maliye Bakanı son konuşmasında altın mevzuuna da temas etmiş fakat bugünkü durum hakkında hiç bir şey söylememiştir. Altına dair izahatı, sırasında Maliye Bakanı Halk Partisi devrindeki altın meselesini tekrar anlatmış altınların ne kadar olduğunu, nasıl temin edildiğini, o devirde nasıl harcandığını derli toplu bir şekilde izah etmiştir. Fakat o devre ait altın meselesi bu işlerle alâkadar olan kimseler tarafından zaten bilinmektedir. Gizli bir. tarafı da yoktur. Bilinmeyen mesele, şimdi elimizde mevcut olan, terhin edilen altınların miktarıdır. Ne çare ki konuşmada soruları kati olarak cevaplandıracak izahat mevcut değildi.

Konuşmalarla alâkalı daha pek çok husus üzerinde durulabilir. Biz bu defalık sadece bu kadarla yetinmek istiyoruz. Umumi vaziyet üzerinde de kısaca durulmak icap ederse denebilir ki yakarıya aldığımız sözlerden anlaşılacağı gibi iktidar mensupları konuşmalarını sinirli bir hava içinde yapmaktadırlar. Halbuki haklı olduğuna inanan, müsbet neticeleri muhakkak istihsal edeceğini emin olan kimselerin sinirlenmeleri için bir sebep mevcut olmamalıdır. Haklılık ve kuvvetlilik insanları kendinden emin, fakat sakin ye yumuşak hareket etmeye götüren vasıflardır.

İktisat

Beklenen zam

Şimdiye kadar yapılan, ileride yapılacağı da her halde muhakkak olan zamların şimdilik sonuncusunu şekere yapılanı teşkil etmektedir. Şeker zammı beklenen bir şeydi, nihayet oldu. Bu zamla birlikte şekerle muhtelif suretlerde alâkalı bir çok maddelerin fiyatlarında da artmalar olacaktır. Bu da tabii bir şeydir.

Yeni iktidarın eskisinden vazifeyi devir aldığı zaman, bir hesaba ve incelemeye lüzum görmeksizin girişilen ilk işlerden biri şeker fiyatlarında yapılan otuz kuruşluk indirmedir. Bu günkü zamla şeker mevzuunda hareket noktasındaki duruma dönülmüş bulunulmaktadır.

Şekerdeki bu aldatışı ve çok kısa ömürlü ucuzlatmıya mukabil, yeni idare beş sene gibi bir zaman içkide sayıları bir hayli kabarmış olan zamlar yapmak zorunda kaldı. Hakikatte iktisaden geliştiği iddia edilen bir memlekette bunun aksi vukua gelmek gerekirdi. İktisadi gelişme neticesinde bir taraftan prodüktivite, bunun neticesinde istihsal artacak bu da fiyatların artma göstermesi yerine bilâkis düşmesi yolunda tesir edecektir. Memleketimizde durum bunun aksine cereyan etmekledir. Üstelik reel

Samet Ağaoğlı
Ne yapsın parti..

gelirlerde de genel olarak bir artma olmamış bilâkis bir gerileme olmuştur. •

Eğer yanlış hatırlamıyorsak şimdiye kadar yapılan zamların adedi yediyi bulmuştur. Bunları şöylece sıralayabiliriz: 1 — Mahkeme harçlarına yapılan zamlar; 2 — Akaryakıt zammı; 3 — Devlet Demir yolları insan ve eşya taşıma ücretlerindeki arttırmalar; 4 — Deniz yolları eşya taşıt ücretlerine yapılan zam; 5 — Sümerbank mamüllerindeki fiyat arttırmaları 6 — Tekel maddelerine (her türlü sigara, alkollü içkiler, oyun kağıdı, kahve, çay v.s) iki partide yapılan zamlar; 7 — Ve nihayet şeker fiyatlarına yapılan zam... Şimdiye kadar yapılanlar bunlar. Yarım düzineyi geçtikleri görülüyor. Kısa bir zaman içinde posta hizmetlerine, demir ve deniz yolları insan ve eşya taşıma ücretlerine zamlar yapılacağı gazetelere akseden haberler arasındadır. Şimdiye kadarkilere kıyasen banlara da oldu bitti gözüyle bakılabilir.

Zammın muhtelif sebepleri

Zam niçin yapılır? Umumi olarak üç ihtimal hemen akla gelmektedir. Arz edilen mal ve hizmetlerin maliyet masrafları mevzu fiyatlarla karşılanamazsa imkân olduğu takdirde fiyatlarına zam yapılır. Böylece, masraflarda diğer bir surette bir indirme yapılmadığı hallerde, ortaya çıkan zarar fiyat zamları ile telâfiye çalışılır, ikinci bir İhtimal arzedilen mal ve hizmetlerin mecmu mikdarının fiili talebi karşılıyamamasıdır. Burada da birinci halde olduğu gibi, normal yollardan arzı arttırmak kabil olmazsa, talebi kısmak için fiyata zam yapmak yoluna gidilebilir. Böyle hareket edilmediği takdirde, malın talep fazlası nisbetinde, karaborsaya intikali ve bir takım açıkgözlerin açıktan kazanç sağlamaları mukadderdir. Üçüncü bir ihtimal de sırf fazla gelir temin etmek gayesi olabilir. Hükümet bütçe muvazenesini, giderlerinde bir kısma, yahut gelirlerinde giderlerine ayak uydurabilecek normal yollardan gelen artmalarla sağlıyamazsa, elinde müracaat edebileceği mahdut imkânlardan biri de tekeline sahip bulunduğu mal ve hizmetlerin ananı pahalılaştırmak olabilir. Bu son ihtimalle ilgili olarak zammı bir de enflasyonla mücadelede müessir bir vasıta olarak ele almak kabildir. Bu gün için memleketimizde bu fikrin taraftarları az. değildir.

Şimdi bu dört ihtimal muvacehesinde bizde bir zamandan beri yapılagelmekte olan zamlara baktığımızda ne görüyoruz? Zamlar yapılırken yetkili şahıs veya makamların kısmen yaptıkları ve çok üstünkörü olan İzahlarından zamların esbabı mucibelerine dair sarih birşeyler öğrenmek mümkün olmamaktadır. Umumi surette yapılan zamların her Uç saikle de ilgili olabilecekleri söylenebilir. Bu husus mal ve hizmetlerin cins ve nevileri ile ilgilidir. Ancak en başta gelen gayenin bütçeye fazla gelir temin etmek olduğunu söylemek yanlış olmaz. Ortada buna hak verdirecek pek çok sebep de mevcuttur. 1955 yılı bütçesinde istikrazla karşılanmasına cevaz, verilen açık miktarı 151 milyon liradır. Lâkin bunun dışındaki saklı açlık miktarının ne kadar olduğu, bütçeyi hazırlıyan yüksek kademelerin dışında kimsenin malumu değildir, işte bundan ötürüdür ki zamların da asıl saiklerinin neler oldukları sadece aynı kimselerin malûmudur. Bazı zamların sebebini, maliyet masraflarındaki yüksekliğin teşkil ettiğini, bazılarının talebi kısmak, karaborsa ve haksız kazançlara mani olmak düşüncesi ile yapılmış olabileceğine ve bir kısmının da sırf bütçeye gelir temini gayesini güttüğüne işaret ettik. Biz zamların ekonomimizin bugünkü

Haftada bir kilo şeker

Müzelik!

halinde doğurabileceği tesirler üzerinde durmak istiyoruz. Ekonomimize bugün şiddetli bir enflasyon hâkimdir. Bunun muhtelif sebepleri üzerinde daha evvelki sayılarımızda durulmuştu. Enflasyonist gidişi durdurucu tedbirler almanın sırasının geldiğine bu sayfalarda daima dikkat çekilmiştir. Enflasyon en genel şekilde mevcut talebi, arzın karşılıyamaması demek olduğuna göre bu gün için yapılacak ilk iş, kısa devrede arzı artırmak kabil olmadığına göre, fazla talebi mümkün olan yollarla azaltmaktır. Bu vasıtalar, vergi istikraz ve nihayet fiyatlara zam yapmak olabilir. Hepsi de halk elindeki satın alma güçlerinin bir kısmını alarak talebin kısılmasına hizmet ederler. Hemen söylenmelidir ki bu netice alman paraların nihai kullanılma şekliyle de çok yakından ilgilidir. Hususi fert talepleri yerine devletinki ikame olunursa bittabi yukarıda söylediğimiz enflasyonlar altında, diğer bir takım muayyen tedbirlerle birlikte, yürütülmesi gereken politika bu olmalıdır. Halkın talebi kısılmalıdır. Ona fazla talepte bulunulabilmek imkânı bir zaman için verilmemelidir. Bu cesaret ve iyi niyet istiyen bir politikadır.

Zam niçin yapıldı

Şekere yapılan zam yukarıda söylediklerimizin ışığı altında ele alınırsa nasıl bir durum gösterir? Toz şekerin kilosu 170, kesmeninki ise 200 kuruşa çıkarılmıştır. Kiloda 25-30 kuruşluk bir artma bahis mevzuudur. Burada da soralım: zam ne için yapılmıştır? Talebi kısmak, dolay isiyle enflasyonu bir dereceye kadar önlemek için mi ? Maliyet yüksek olduğu için mi? Yoksa bütün bunlar bir tarafa, fazla varidat temin etmek için mi? Bize en son ihtimal en doğru olanı gibi görünüyor. İzah edelim: Bir defa 140 ve 175 kuruşluk fiyatların maliyeti karşılıyamaması diye bir şey bahis mevzuu değildir. Çünkü şeker memleketimizde bunun çok altında bir maliyetten istihsal olunabilmektedir. Saniyen talebi kısmak için de olamaz. Aksi halde ne yaptığımızın farkında değiliz, demektir. Bir taraftan mevcut sekiz fabrikaya yenilerini eklemeyi düşünürken, bir taraftan da şeker yememe itiyadını yerleştirmeye çalışmak akü kârı bir iş olamaz. Kaldı ki bir kaç gün önce mesul bir ağız önümüzdeki yıllarda şeker istihsalinin her türlü ihtiyaca kifayet edecek hale geleceğine dair teminat vermiştir. O halde şeker ta-

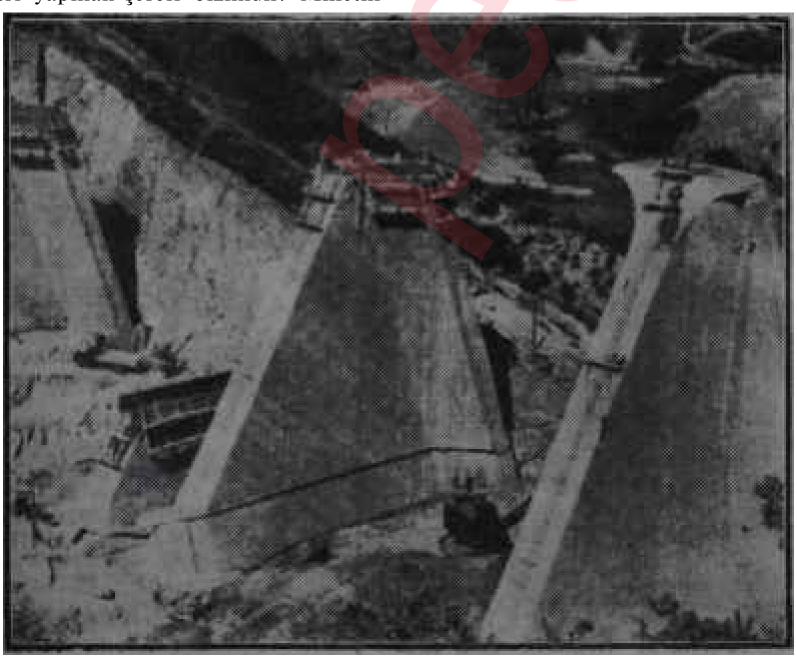
lebini kısmak bir gaye olarak düşünülmüş olamaz. Kala kala fazla gelir temini gayesi kalıyor. Zira yirmi beş, otuz kuruşluk bir zam bugünün şartları içinde enflasyonist gidişe karşı müessir bir tedbir olmak mahiyetini kazanamaz. Üzümün kilosunun 100, erik şeftali, kayısı v.s. gibi meyvelerin fiyatlarının 150-200 kuruştan satılması katiyen pahalı olmayacaktır. Bunun için zammın enflasyona karşı mücadele tesiri gayet cüzi olacaktır. Enflasyonist gidişe karşı mücadele vasıtası olarak ele aldığımızda zammı bugünkü miktarı ile kifayetsiz buluyoruz. Fikrimizce hükümet diğerlerinde olduğu gibi bu samla da gizlenmiş bulunan bütçe açıklarını kapamak gayesini güder görünmektedir. Bu ise samimi olmıyan hatalı bir gidiştir.

Kalkınma

Şeref ve mesuliyet üzerine

Girişilen bir işin başarı ile neticelenmesi halinde bunu başarmak şerefi nasıl onu başaran veya başaranlara ait olmak lazımsa başarısızlık halinde doğması gereken mesuliyetin de aynı kimseye veya kimselere raci olması gerekir. Her zaman, her yerde ve her işte doğru olması gereken bu kaidenin politikada cari olmaması için hiç bir sebep yoktur. Fakat memleketimizde bilhassa son münakaşalarda iktidar tarafından bunun yarısının benimsenip, diğer yarısının dikkate alınmak istenmediğini görüyoruz.

"Yollar yaptık, fabrikalar kurduk, barajlar inşa ettik, limanlar yapıyoruz... Bütün bunları yapan biziz; bunları yapmak-şerefi bizimdir. Milletin kuvve halindeki İktisadi dehasını filiyata çıkardık v.s., v...." Güzel. Hem de pek güzel! yapıldığı', yapılmata olduğu, yapılması söylenen bir çok işler var. Bunları yapmak şerefi elbette yapanlara ait olacaktır ve aittir. Nasıl ki eskiden yapılanlarınkiler de onları yapanlara, kuranlara ve başaranlara aittir. Şuraya kadar kimsenin bir sözü olamaz. Hatta bu işler yapılırken bir takım mesuliyet doğurucu haller de ortaya çıkmamış olsaydı o zaman kimsenin katiyen bir diyeceği olamazdı. Ama vaziyet bugün için böyle midir? Hadiseler yukarıdaki kaidenin ikinci kısmını tatbik etmeye lüzum bırakmayacak tarzda cereyan etmiş midir? Buna maalesef hayır demek sorundayız Demokrat Partinin ve Hükümetinin gayesi muhakkak, ki memleketi her bakımdan ve hususile iktisaden kalkındırmaktır. Ancak bu gayeye varılmak isterken hesapsızlık, plansızlık ve kısa görüşlülük yüzünden ne yazık ki ekonomik düzenimiz çok esaslı zorluklar içine düşmüştür. Liberasyon döviz imkânlarımızı son zerresine kadar kuruttu. Hava şartları bazı istisnalar bir tarafa, ihracatımızın daralmasına lüzumsuz ithalât yapmamıza - meselâ buğday için - sebep oldu. Takip edilen kredi politikası bir taraftan israfların diğer taraftan haksız talep fazlalarının doğmasına imkan hazırladı. Takip edilen vergi ve bütçe politikaları enflasyonu alabildiğine kamçıladı, iç ve dış borçlar hiç bir zaman . görülmedik seviyelere ulaştı. Paramızın iç ve dış değeri ilk defa bugünkü seviyesine düştü. İyice düşünülüp tartışılmadan alman bir takım kararlar durumun biraz daha fenaya gitmesinden başka bir şeye yaramadılar, işte bütün 'bunlar neticesinde hayat bütün dünya memleketlerinin - hattâ bunların pek çoğu harp bile görmüştü - aksine bariz bir şekilde pahalılaştı. Tekrar edelim hükümetin varmak istediği neticeler, arasında elbette ki bunlar yoktu. Bunu hiç bir hükümet istemez. Fakat takip edilen yol da isabetli seçilmediği zamanlar bu neticeler mukadderedir.

Kalkınmamızın delilleri
Ya altın stoku..

o fiiliyat sahasına in

Muhtekirler için idam cezası

Afyon Milletvekili Özçoban'ın bu teklifi Meclis'in kış toplantısında görüşülecek

Afyon Milletvekili Kemâl özçoban. evvelki gün B.M.M. Başkanlığına verdiği bir kanun teklifi ile karaborsacılık yap. tıkları sabit olanların idama mahkûm edilmesini istemektedir.

özçeban teklifinde, kıymeti on lirayı geçmiyen ihtiyaç maddeleri üçerinde, istifçilik ve

Yeni tedbir teklifleri
Fazla ileri değil mi?

Hazır bulunan zemin

Kısaca temas ettiğimiz politikaların neticesinde karaborsacı, muhtekir, vurguncu v.s. gibi adlar verilen kimseler faaliyette bulunabilecekleri zemini önlerinde hazırlanmış buldular. Onlara kalan sadece harekete geçmekti. Onlar bundan geri kalmadılar. Her yerde ve her zaman fiili talep, normal şekilde, yerli istihsal ve ithâl malları ile karşılanamaz. Ve üstelik muayyen mevzularda tayınlamaya da gidilmezse, ne yapılırsa yapılsın orada karaborsa denilen iktisadi hastalık ortaya çıkar. Çünkü her cemiyette şahsi menfaatini her türlü vatan ve millet kayguları ve namus duygusundan daha üstün tutacak kimseler bulunabilir. Bu söylediğimizin aksi de yüzde yüz doğrudur. Ne ede ve ne zaman umumi talep mecmu arzla tamamen karşılanabiliyor ve arz-talep arasında ikinci lehine bir fazlalık mevcut, bulunmuyorsa orada hiç bir kuvvet karaborsa denilen şeyi istese de istemese de meydana getiremez. Şimdi memleketimizde istifçilik, karaborsacılık vurgunculuk gibi faaliyetler cereyan et-

mekte ise - cereyan ettikleri bizzat resmi beyanlarla sabittir-bu takdirde kuvvetli bir ekonomik düzene ve normal iktisadi şartlara sahip değiliz demektir. Ve hakikaten bu böyledir. Dediğimiz gibi, zaten bunu hükümet de inkâr etmiyor. Ancak bu neticenin mes'uliyetini üzerine almıyor. Halbuki bu gün içinde bulunulan vaziyetin şerefi kadar mesuliyeti de doğrudan doğruya Hükümete aittir. Zira muhalefet veya diğer her hangi bir kuvvet şöylece işaret ettiğimiz şartlar mevcut olmadıkça böyle bir şey yapamazlar. Buna imkân yoktur. İktisadi hadiselerin sözle, tahrikle geliştikleri iddiası hiç bir iktisat kitabında yazılı olmadığı gibi, bu ne realitelere ve ne de aklı selime uygun düşer. Karaborsanın bilhassa harp devresi gibi gayrı tabii şartların hüküm sürdüğü zamanlar kendini göstermesi, bunun başlıca delili, olarak gösterilebilir.

Güçlükler geçici midir?

Son günlerde Hükümet azalarının ve başkanının ısrarla beyan ettikleri, iki nokta var: İçinde bulunulan güçlükler geçicidir. Bunlar doğrudan doğruya muhalefetin tahrikleri neticesinde ortaya çıkmıştır. Güçlüklerin sebebi karaborsa ve istifçiliktir. Bunlar ise tahriklerin eseridir. Bu türlü iddialarla hükümet azaları ve başkanı bizzat kendi kendilerini tezat durumuna sokmaktadırlar. Bir defa güçlükler geçici ve hafif cinsden şeyler olsa bu derece pür hiddet ve şiddetle karşılanmalarına lüzum kalmazdı. Aksi mantık icaplarına aykırı düşer. Sonra geçicilik ne kadar usun veya kısa bir zaman içinde olacaktır? Bundan başka bizzat Başbakan tahriklerin 1952 den beri yapıldığını ve bu günkü güçlükleri doğuran karaborsacılığın ve istifçiliğin o günlerden başladığım söylemiştir. Beş senelik bir hükümet esnasında üç sene devam eden bir güçlük doğarsa diğer iktisadi mutalar bir tarafa adı geçen güçlüklerin geçici ve arızi sebeplere dayandığını iddia edebilmek 'hakikaten zor olur. Kaldı ki biz daha evvelce de bu sayfalarda belirttiğimiz gibi, zorlukların hiç de geçici olmadıklarını zannediyoruz. Hem sonra sorulabilecek, bir nokta daha var: Madem ki Hükümet karaborsâcılık ve istifçilik hareketlerini daha üç sene evvelinden biliyordu, niye bunları önleyici faaliyetlere girişmeyi bu kadar geriye bırakmıştır? Yoksa o zaman bunların bu günkü neticeleri doğurabileceği derpiş mi olunmamıştı? Bu soruların cevabını bizim kendi kendimize verebilmemize imkân yoktur. Yanlız kendi kendimize bildiğimiz bir şey varsa o da, ne türlü olursa olsun meselelerin hususiyle iktisadi problemlerin siyasi hasımları susturmak, bunun için türlü kombinezonlar aramak yoluyla halledilemiyeceğidir.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Gazeteler, acayip bir hırsızlık vakasına oldukça geniş yer ayırmışlardır. Hadise, Nicola Saccaninni adında, İtalyan aslından bir bakkaliye mağazasının sahibinin evinde cereyan etmiş ve hırsız, yatak odasına kadar girmek cesaretini göstererek adamın pantalon cebindeki cüzdanında mevcut 1250 dolardan sadece 900 dolarını almış ve geri kalan paraların arasına şu pusulayı bırakıp sırra kadem basmıştır:

"Eğer siz de hayatınızda şiddetle sevdiyseniz aşkın insana her şeyi yaptıracağını kabul ederek, beni affedersiniz, ihtiyacım olan paradan fazlasını almadım. Eğer çok cimri iseniz, borcumu size bir an evvel ödiyebilmem için Allaha benimle beraber siz de yalvarınız.

(A. P.)

Pasif korunma memurları
Modern Mau - Mau'lar

New York sokaklarında dolaşan bir takım garip adamlar halkın dikkatini çekmiş ve onları korkutmuştur. Evvelâ bunların Amerika'ya iltica eden Rus mültecileri oldukları zannedilmiş ise de az zaman sonra atom bomban için yapılan pasif korunma tecrübelerine katılan memurlar oldukları anlaşılmıştır. (A. P.)

İngilterenin meşhur süt ve peynir kumpanyalarından birisi tarafından inşa edilerek geçenlerde açılan ve dünyanın en mükemmel tesisatını ihtiva eden bir fabrika bir taraf tan kirli şişeleri alıp diğer taraftan onları yıkadıktan, pastörize sütle doldurduktan ve hususi aliminyum kapaklarla kapadıktan sonra satışa Hazır bir vaziyette kamyonlara yüklemektedir.

Fabrika günde 120.000 galon sütü 1.100.000 şişeye doldurabilecek kapasitededir. (Time)

Başkan Eisenhower geçen haftalarda California'da bir geziye çıkmıştı. Daha ziyade demokratları tutan vilâyetlerde bile halk kendisini coşkunlukla karşılamış, hattâ golf oynarken bile bir çok insan sahaya Hücum ederek kendisini oyundan alıkoymuştur.

Bu arada biricik tadsız sesin Union Leader gazetesinde ilk sayfada yayınlanan bir başyazıdan çıktığı işitilmiştir. Mc Carthy taraftarı Başyazar William Leeb bu makalesinde Eisenhower'i Kore'de utanç verici bir barışa müsaade etmek. Hindi Çini'yi kızıllara satmakla itham ettikten sonra şöyle demektedir:

"Gazetemiz şimdi Başkan Eisenhower'i Birleşik Amerikanın şerefini, kudretini ve itibarını - tarihimizdeki bütün Cumhurbaşkanlarından çok daha beter şekilde tahrip etmekle suçlandırmaktadır."

(Time)

*

Mahalli Jandarma 23 yaşında Danimarkalı bir elektrikçi olan Ernest Jenson adında zevkine fazlaca düşkün bir turisti tevkif etmiştir. Jenson karısıyla olan geçimsizliklerini unutmak için Kopehag'dan Parise OTO - Stop vasıtasıyla gelmişti. 10 Mayısta Jenson burada bir motorsikletle Cote O' Azur'e gelmiş ve bir Haziran günü de İngiliz Dışişleri vekilinin akrabası bayan Julietta Mac Milan'a ait bir spor otomobili ele geçirmiştir. Danimarkalı elektrikçi bu arabayla Romaya gitmiş oradan tekrar Fransada Saint Jean Ferraya dönerek kamp kurmuştur. Artık kara yolculuğundan bıktığı anlaşılan Jenson geçen gece bir profesöre ait ufak bir yatı çalmıştır. Mamafih profosör aynı gece şiddetli bir rüzgarın çıkması üzerine halatları kontrol için geldiği zaman yatı yerinde görememiş ve hemen jandarmayı haberdar etmiştir. Jandarmalar bir kaç saat sonra Jenson'u yakalamış ve adliyeye tealim etmişlerdir.

(New York Times)

Bahriye mütekaidi 68 yaşında Roy Bergo, üç metre boyunda kauçuktan mamul motorlu bir sandalla Avrupa yolculuğuna hazırlanmaktadır. İfadesine göre, sandalına bir miktar yiyecek ile su alacak ve her ihtimale karşı av tüfeğini de yanında bulunduracaktır.

Ayrıca vakit buldukça küçük balıklarla oyalanmak için bir de olta alacağını söyliyen kurt denizci, bu işe nasıl cesaret edebildiğim soran gazetecilere şu cevabı vermiştir:

Dalgalar, büyük tekneler için tehlikelidir; Çünki onlar batabilirler. Halbuki benim sandalım, asla batmayacak ve parçalanmayacaktır

(New York Times)

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Dörtler Toplantısı

Konferansın akisleri

Uzun boylu, kır saçlı, yaşma rağmen kendisine çok iyi baktığı anlaşılan dinç adam Londra hava meydanında kendini karşılayan gazetecilere gayet neşeli bir tavırla:

— Sizlere şunu müjdeliyebilirim ki bundan böyle hiç harp olmıyacaktır dedi.

Bu iyimser diplomat İngiliz Dışişleri Bakanı Harold Mac Millan idi ve Cenevre Konferansından dönmekteydi.

Buna mukabil, aynı gün, New York Times gazetesi başmakalesinde' Söyle yazmaktaydı: "Netice tahmin edildiğinden farklı değildir... Karşılıklı birkaç iyi niyet gösterisi bir kenara bırakılırsa Konferanstan evvel bulunduğumuz noktadan bir adım bile ileri gitmiş sayılamayiz. Hükümet başkanları hangi kapıdan girdilerse, aynı kapıdan çıkmış oldular. Silâhsızlanmamız ve hele demir perde oldukta Ruslara itimat etmemiz mümkün değildir."

New-York Herald Tribün de aynı fikirdeydi: Bu unutulmaz hafta iki hususun aydınlanmasına yardım etmişti. Bunlardan biri atom harbinin anlaşmazlıkları halledecek bir vasıta olmadığı; diğeri de, Rusların durumlarında esaslı bir değişiklik bulunmadığı idi.

Cenevre Konferansından sonra batı dünyası ikiye ayrılmış durumdadır. İngiliz ve Fransızlar konferanstan çok memnun olmuş görünüyorlar. O kadar ki bu iki memleket basınına göre harp sonrasının en büyük başarısı bu toplantıda elde edilmiştir. Fakat bu başarı nedir, mesele buradadır. 'Mac Millan bu suali şöyle cevaplandırıyor: "Konferansa davet edildiğimiz zaman tasarlanmış olan her şeyi yaptık. Meseleleri tesbit ettik ve bunları ele alacak teşekkülleri kurduk. Hattâ daha da fazlasını yaptık: Konferans sırasında ve konferans dışı toplanarak meseleleri beraberce münakaşa ettik."

Her halde Mac Millan'ın bu cevabına karşı. İleri 'sürülecek birtakım iddialar vardır. Meselelerin tesbiti için mutlak surette bir toplantıya İhtiyaç yoktu. Bütün bunlar zaten öteden beri Dünyanın zihninde çöreklenip uykuya yatmış bir sürü suallerdi. Bu sualleri uykularından kaldırıp malûmu ilân edercesine meydana atıvermek başarıya ulaşmak demek değildir. Bütün mesele bunlara gerekli cevabı bulabilmektir.

Bu cevabı arayacak teşkilâtın kurulmasına gelince, bunlar da elde mevcut olup da iyi niyet yokluğundan bir türlü işleyemiyen diğer teşkilâtlar gibi dünya işlerini arap saçına döndürecekse hiç kurulmasınlar daha iyi. Kaldı ki bu meseleleri halledecek bir teşkilât - Birleşmiş Milletler - esasen mevcuttur. Bu cihanşümul mekanizmanın işlemesine mani olan ise - yukarda da işaret ettiğimiz gibi - iyi niyet yokluğudur. Acaba Cenevre konferansında hangi büyük devletin hangi jesti bundan böyle milletlerarası münasebetlerde iyi niyetin hâkim olacağına dair bize bir inanç vermiştir? Bilhassa Rusya şimdiye kadar takındığı tavrı değiştireceğine dair en ufak bir işarette bulunmuş mudur? Almanyanın birleştirilmesi meselesini geriye attıktan ve Eisenhower'in askerî üsler hakkındaki teklifini cevapsız bıraktıktan sonra takındığı diğer tavırları birer iyi niyet delili olarak kabul edebilir miyiz? '

Bu mülâhazalar Amerikan basınını ve devlet adamlarını ihtiyata sevketmektedir. Bizzat Eisenhower bu' konferansın neticelerinin ne olabileceğini kestirmek içki vaktin henüz erken olduğunu söylemiştir. Bize öyle geliyor ki, Başkan, yeni bir dostluk çağının başladığını ilân ederken, gerçeği ifade etmekten ziyade temennilerini izhar etmiştir.

Avrupada söylenenler

Cenevre... Temmuz... (Aydemir **BALKAN** yazıyor)

Potsdam'dan tam günü gününe on sene sonra dünya mukadderatı yine "Büyük" lerin elinde kaldı. Cenevrede geçen hafta toplanan konferans garip harp sonunun yeni fermanlarını taşıyarak dağıldı.

Mendes-France tarafından geçen Kasımda ortaya atılan Doğu-Batı görüşmelerine pek çok kimseler büyük ümitler bağlamışlardı. 6u temaslar on senedir devam eden soğuk harbe belki bir son verecekti. Belki de Walter Lippmann'ın yazdığı gibi, Üçüncü dünya havaş öncesinin bir mütarekesiydi; "co-existence" tabiriyle meşhur olan bir beraber yaşama imkânlarının sonunu tayin edecekti. Akibeti hakkında iyimser veya kötümser olunsun şüphe yoktu ki Cenevredeki dörtler konferansı harp sonunun ve elbette ki son üç beş senenin en büyük ve en önemli olayı idi. Dünya kaderine hükmeden dört devletin şefleri acaba yine Yalta'da olduğu gibi sonradan'işfa edildiği şekilde diğer küçük devletler hakkında meşum kararlara varabilirler miydi T Cenevre görüşmeleri atom devrinde muhakkak ki insanlığın Ümit- Ve endişeyle istikbalini seçmeye çalıştığı patetik bir buluşmaydı. Beraber yaşamak olduğu gibi beraberce de intihar bu görüşmelerin şartlarına ve kararlarına büyük bir nisbette bağlı idi.

Cenevre görüşmelerine insanlığın verdiği ehemmiyeti bütün dünya basınını haftalardır meşgul etmesiyle ve büyük küçük her millete ait inanılmıyacak sayıda gazetecinin İsviçreye yollanmasiyle ölçebilirsiniz. Ayrıca görüşmelere iştirak etmedikleri halde bir çok devletler Cenevreye delegasyonlar, müşahitler göndermişlerdi. Hatta bazı devletler bir kaç defi legasyonu birden seferber etmişlerdi.

Eden - Faure - Bulganin - Eisenhower

Teselli bahş sözler

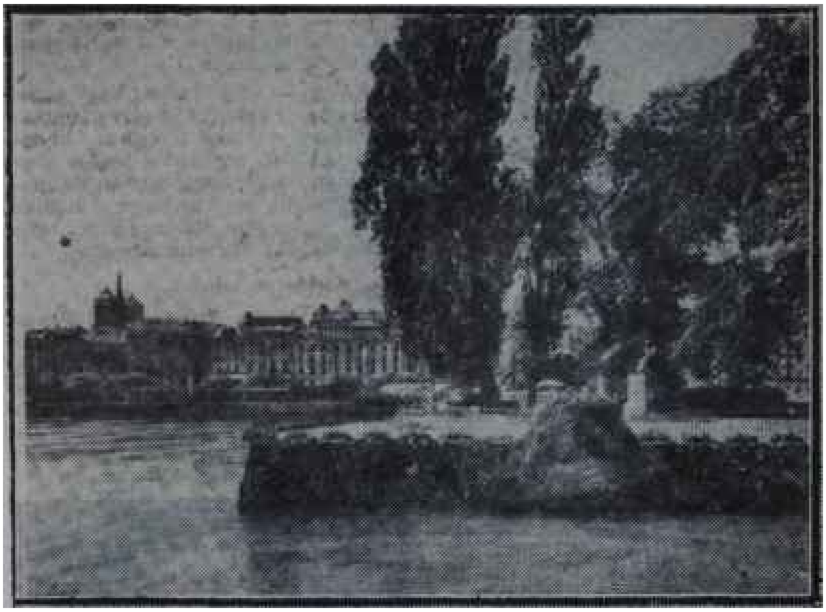
Bütün bunlardan sonra Türkiyeye bakacak olursak ümitsizliğe düşmemeğe imkân yoktur. Basınımızda Cenevre görüşmeleri, ancak son hafta kısa ajans haberleri olarak geçirilmektedir. Hükümet bir müşahit dahi yollamak lüzumunu hissetmemiştir. Dana fenası, umumî efkârda, dünya kaderinin bahis konusu olduğu bu anlarda hiç bir tepki yoktur. Memleket bir sen, ben kavgası içinde en iptidaî ve gülünç polemiklerle uğraştırılmaktadır. Sağduyumuz bu kadar mı düşmüş, aklı selimimiz, kimselerde beğenmediğimiz toplum şuurumuz bu kadar mı gerilemiş,"dumura uğramıştır ? "Bir kör döğüşü içinde nereden, nereye gittiğimizden bihaber, dünyadan, dünyanın şartlarından uzak yuvarlanıp yıllarımızı dolduruyoruz. Aklı başında her insanın bütün bu aşiret görünüşüne bakıp da halimiz için esef, istikbalimiz için de endişe etmemesi imkânsızdır.

●

Cenevrede Elektörler Sarayı iki hafta için Doğu-Batı görüşmelerini takip edecek dünya basınına tahsis edilmişti. Binbir barajdan, polis kontrolundan geçtikten sonra akredite olan kaç gazeteci vardı bilir misiniz? Tam 1576!.. Dünyanın en akla gelmedik köşelerinden yığınla raportörler, gazeteciler, sinema ve radyo muhabirleri gelmişlerdi. Yunanlılar sekiz, Yugoslavlar on iki, Pakistanlılar on bir, Mısırlılar dokuz, Suriye ve Lübnan dahi dörder gazeteci yollamıştı. Memleket efkârımızın ve basınımızın gösterdiği seçkin alâkaya bakın ki benden başka ikinci bir Türk meslektaşım yoktu. Bunu utanarak gizlemek mecburiyetinde 'idim.

Konferansta görüşülen maddelere ve varılan kararlara geçmezden evvel dört büyükler için alman emniyet tedbirlerinden bahsetmek isterim, Cenevre giriş kapıları, garlar, hava alanları Zürich Kantonundan celbedilen askeri birliklerle kontrol altına alınmıştı. Terli, yabancı herkes federal İsviçre polisinin sıkı bir muayenesinden geçmekte idi. Bütün bunlar yetişmiyormuş gibi Amerikan (FBİ) ajanlarının ve (G. Men) lerin zaman zaman hayli akrobatik gösterileri Cenevrelilere hem korkulu, hem eğlenceli saatler yaşattı. Eisenhower-in arabasının yavaşladığı, her virajda canlı bir muhafaza perdesi altına alınması, (G. Men) lerin sağ elleri ceplerinde, kovboy gösterilerine kalk-. maları, gazetecilerin ve fotoğrafçıların üstlerinde dolma kalemlerine varıncaya kadar infilâk maddeleri aranması Amerikan dostlarımız için hiç de iftihar vesilesi sayılacak şeylerden değildi. Hattâ buradaki Amerikan diplomatlarının ve Avrupada bulunan Amerikalıların bu sirk numaralarından ziyadesiyle müteessir oldukları aşikârdı.

Buna mukabil Sovyet Delegasyonunun açık spor arabalarda günün hemen her saatinde Cenevre içinde ve civarında halk arasına karışarak dolaşması eski Rus ziyaretlerini hatırlayan Cenevreliler için. hoş bir sürpriz oldu. Her vesile ile halk ile selâmlaşan ve görünür bir muhafaza altında olmayan Sovyet liderlerinin bu hali bilhassa Eisenhower'in gelişi ile mukayese imkânı bulan İsviçrelilere bir hayli tuhaf gözüktü. Anlaşılan Ruslar sempati taarruzlarına devam ediyorlardı. İtiraf etmek lazım ki, bunda, Cenevrede Amerikalılardan daha maharetli idiler.

Cenevre'den bir görünüş

Dünya tarihinden bir yaprak

Buna mukabil Eisenhower konferansın ikinci gününden itibaren işdareyi eline almağa muvaffak oldu. Başkanın State Department'la ve Foster Dulles'la hayli farklı görüşlere sahip bulunduğu biliniyordu. Hattâ Dulles'ın konferans esnasında pek de iyi bir mizaçta bulunmadığı aşikârdı. Eisenhower'in Sovyet liderleri ile samimî hasbıhallerine ve müşterek fotoğraflarına Dulles'ın iştirak ettiğini gören fazla değildi. Buna rağmen Eisenhower ilk başarısını kendi politik cihazı içerisinde idareyi yine kendi eline alması ile gösterdi.

Almanyanın birleşmesi, Avrupanın emniyeti ve silâhsızlanma meselelerinde doğu, batı arasında büyük görüş farkları vardı. Bilhassa Ruslar Avrupanın emniyetini ve müşterek bir emniyet paktını ön plâna almak istiyorlardı. Fakat Mareşal Bulganin'in sözlerinde eski Rus liderlerinin nutuklarını hatırlatan sertlik ve hücum yoktu. Ruslar Alman birleşmesinden ve Alman silâhlanmasından endişe ediyorlardı. Bu endişeleri Batılılar bilhassa Eisenhower tarafından teslim edilmekte idi. Yalnız teklifleri Rusya'ya verilecek garantilerin Almanya'nın birleşmesinden sonra tahakkuk edebileceği merkezinde idi. Adenauer'i Eylülde Moskovaya bekleyen Sovyetlerin Almanlara yapacakları teklifleri elbette Cenevrede Batılıların tavassutuna sunacakları beklenemezdi. Onun için Alman meselesi kati bir sonuca varamadı.

Silâhsızlanma hakkında Eisenhower'in dünyada geniş tepki uyandıran teklifleri Konferansa beşeri sıcaklığı getiren an olmuştu. Eisenhower profesyonel bir diplomat değildi. Eski bir asker olarak, bir silah arkadaşı sıfatı ile Mareşal Zukof'a doğrudan, doğruya hitap ederek konuşması ve Amerikanın hiç bir tecavüz harbine girişmiyeceğini kendi şeref sözü ile temin etmesi, karşılıklı bir intihar olan harbi ve baskın imkânlarını önlemek için Rusyanın ve Amerikanın askerî tesis plânlarının karşılıklı teatisi ve hava keşiflerine izin verilmesi hakkındaki teklifleri Cenevre Konferansının en ileri hamlesiydi. Hattâ bu hamlelerin aşikâr olarak State Department'ını ve ingilizleri tedirgin ettiği .hissedildi. Fakat Eisenhower her şeyi düşünmüştü. İkinci gün alelacele Stassen'i Cenevreye çağırttı. Stassen Cumhuriyetçi partinin en mutedil elemanlarındandı. Milli Savunma Bakan Muavini idi ve Eisenhower ile bir silâhsızlanma plânı üzerinde aylarca beraberce çalışmışlardı.

Konferans dağılırken varılan müsbet neticeler azdı. Fakat çok daha önemli olan ve soğuk harbin şüpheci buzlarını eriten Karşılıklı bir samimiyet ve beraberce araştırma havası doğmuştu ki bunda da en büyük payın Eisenhower'de olduğunu söylemek bir borçtur. Doğu ve Batı görüşlerinin bundan sonra belki de daha sık tekrarlanarak insanlığın üze-

rine âfet gibi çöken korku ve şüphenin yavaş, yavaş dağılacağını ummak lüzumundan fazla bir iyimserlik değildir. İnsanlık haysiyeti dünya kaderine alâka ile beşer kuvvetine ve iyi niyetine imanı emretmektedir. Gönül ister ki bundan sonra kaderimizin oynandığı sahnelerde, büyük, küçük bütün dünya milletleri gibi biz de olup, bitenden haberdar olmak ihtiyacını hissedelim.

Kuzey Afrika

Fasta patlayan bomba

Mers Sultan Meydanında hava kararmak üzereydi. Gonin kahvehanesinin önünde sepetli bir motosiklet durdu. Üzerinden inen iki genç Faslı hızlı adımlarla meydanın öbür tarafına yürüdüler. Biraz sonra yoldan geçen iki Avrupalı delikanlı motosikletten bir yanık kokusunun geldiğini duyarak o tarafa seğirttiler ve sepetin üzerindeki örtüyü kaldırarak içine baktılar, işte tam bu sırada bir infilâk sesi duyuldu ve Gonin kahvehanesi haykıran ve kıvranan insanlarla doldu. Biraz sonra meydanı temizliyenler altı ölü ve otuz beş yaralı saydılar. Motosiklet havaya uçarken yanındaki iki delikanlıyla beraber dört kişiyi daha götürmüştü.

Bu aynı gün vuku bulan ikinci suikastti. 'Bundan birkaç saat önce de, Mulya meydanında, bir polis arabasına el bombası atılmış ve beş polis - birinin yarası ağır olmak üzere - yaralanmıştı.- Suikastten sağ salim kurtulanlar mütecavizlere ateş ederken biri On yaşında bir kız çocuğu olmak üzere üç Faslıyı öldürmüşler ve iki yaşında bir yavruyu da yaralamışlardı.

Bu hâdiseler Fransızların millî bayramı olan 14 Temmuz günü Fasın en büyük ve önemli şehirlerinden başlıcası Kazablanka'da cereyan ediyordu. Halbuki Fransanın Fastaki yeni Umumi Valisi Grandval o gün için bambaşka şeyler düşünmüştü.

Fransız hükümeti tarafından Fastaki karışıklıklara bir son vermek üzere buraya yollanan Grandval, başından beri kaybedecek vakti olmayan bir adam gibi hareket ediyordu. Hattâ, kendisini Fasa getiren tayyare Kazablanka hava meydanına vasıl olduğu zaman merdivenin getirilmesini beklemeye sabır bile göstermeden derhal yere atlamıştı. Vazifesine başladığı ilk hafta içinde de müstemleke idaresinin yedi direktörü ile iki yüksek memurunun işine son vermiş bulunuyordu. Genel Valilikçe yayınlanan tebliğde bu idarecilerin işine "şahsi ehliyetsizliklerinden dolayı değil", fakat "yeni Umum! Valinin başlamak istediği ve yeni gelişmelere yol açması beklenen bir politikanın yürütülebilmesi için, bilhassa psikolojik sebepler göz önünde tutularak, geçmiş olaylardan sorumlu sayılan bir kadronun yenilenmesine ihtiyaç hissedildiğinden" son verildiği belirtiliyordu. Grandval, bütün bu icraatından başka 14 Temmuz bayramı münasebetiyle 77 siyasi suçluyu serbest bıraktığı gibi en son tecrit kampını da kapatmıştı.

Anlaşılan yeni Umumi Vali, samimi olarak, Fastaki kusursuzluklara bir nihayet vermek istiyordu. Fakat Grandval Fası selefinden teslim aldığı zaman burası onun tahmin ettiğinden de büyük bir karışıklık İçindeydi ve bu karışıklık, azalacağına, gün geçtikçe daha da artmaktaydı.

Karışıklıkların sebebi...

Fastaki bütün huzursuzluk Fransızları buradan atmak için yaratılıyordu. Bilindiği gibi yirminci yüzyılın başlarında bütün dünyayı meşgul eden 'beynelmilel burhanlara konu teşkil eden Fas 1912 anlaşması ile Fransanın himayesi altına girmiştir. Bu anlaşmaya göre Fas bir Devlet olmak vasfını kaybetmiyor; Sultanını ve siyasî müesseselerini muhafaza ediyordu. Fransanın rolü Sultanın hükümranlığını ve memleketin mülkî bütünlüğünü müdafaa etmekten İbaretti. Buna mukabil Sultan da Fransa tarafından tavsiye edilecek, idarî iktisadi, malî, askerî ve adli islâhatı yapmayı kabulleniyordu.

Fas Valisi Grandval

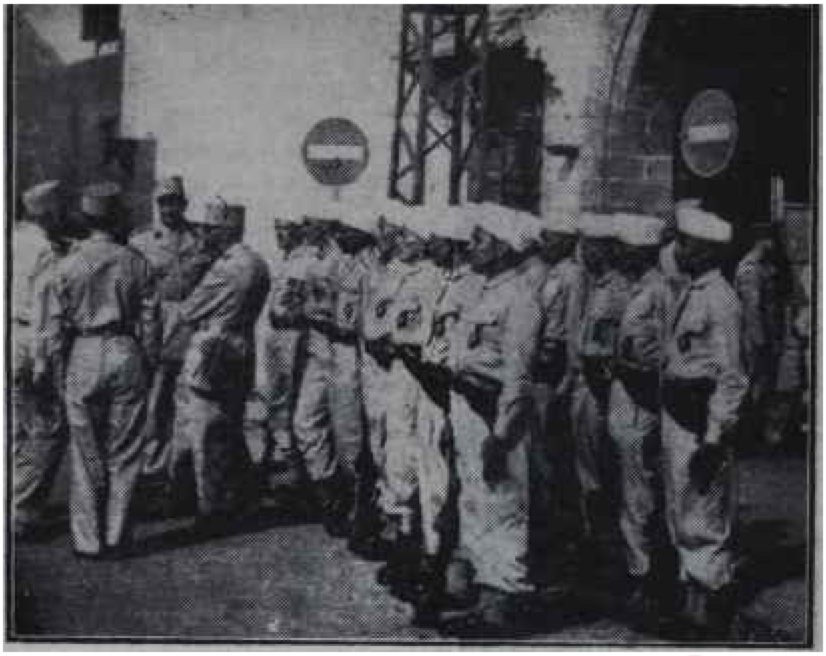
Kadroya değiştiriyor

Fakat zamanla Fransa bu anlaşma ile kendisine verilen haklardan fazlasını elde etmeye kalkışmış, gerekli İslâhatın yapılması bahanesiyle Fasta çok sıkı bir sömürge idaresi kurmuştur. Gerçi bu sömürge idaresinin Fasa maddi bir refah getirdiği doğrudur; fakat bu refah sadece burada yerleşen Fransızlar tarafından paylaşılmaktadır. Terliler, maddi bakımdan sefalet içinde oldukları yetmiyormuş gibi, manevi bakımdan da eskisine nisbetle büyük bir sefalet içinde bulunmaktadırlar. Zira Fasta eskiden beri mevcut olan taassubun kalkmasını Fransızlar buradaki bekaları bakımından tehlikeli gördüklerinden Fas Sultanının hükümranlık haklarının müdafaasını bu taassubun devamı şeklinde tefsir etmişlerdir. Tarafsız müşahitlere göre Müslüman devletler arasında Fas kadar geri kalmış bir devlet daha mevcut değildir.

Bütün bu sefalete rağmen bir taraftan memleketin manevî gerilik İcinde bulunması, diğer taraftan Sultanın Fransızlarla birlik olması sayesinde Fasta ikinci Cihan Harbinin sonuna kadar büyük bir anlaşmazlık çıkmamıştı. Bundan sonra çıkan gürültülerin sebebi ise Fransızlara göre müteveffa Rooseveltttir. Eğer Roosevelt 1943 Kazablanka toplantısında Sultan Muhammet Bin Yusuf a istiklâl vadetmeseydi - tabiî gene Fransızlara göre - Faslıların istiklâl isteyip Fransızların aleyhine dönecekleri yoktu. Bu iddianın ne derece yerinde olduğu münakaşa kaldırırsa da hakikat şudur ki, Fransa, İkinci Cihan Savaşı sonunda savaşın başında bıraktığından çok farklı bir Kuzey Afrika bulmuştur. Bundan bir asır kadar önce Avrupada Fransanın başına büyük gaileler açan milliyetçilik cereyanları bu sefer de Kuzey Afrikada kuvvetlenmeye başlamıştır.

İkinci Cihan Harbinin sonunda gerek Fas, gerekse Tunusta beliren Fransız idaresinden kurtulma temayülleri Arap Birliği tarafından da kuvvetle destekleniyordu. Fakat Fransızlar bu temayülleri usun saman görmezlikten geldikleri gibi Arap Devletleri tarafından Birleşmiş, Milletlere getirilen Kuzey Afrika meselesinin münhasıran kendi yetkisi dahilinde bulunduğunu ileri sürerek bir neticeye bağlanmasına da mani olmuştur. Bu sıralarda, bir kısım mutediller bu işin yerlilere verilecek bir takım tavizlerle halledilebileceğini ileri sürerken, Fransız amme efkârı da zor kullanılmasını istiyordu. Fransızlara göre Fransa bu topraklardan çekilmemelidir; zira, eğer çekilirse karşısında devlet otoritesini devredecek bir "millet" bulamıyacaktır. Aynı fikir geçen yıl memleketimizi ziyaret eden bir Fransız Parlamento heyetinin başkanı tarafından Fakültelerimizden birinde yapılan konuşmada da ileri sürülmüş ve hayretle karşılanmıştı. Bu sözlerin Birinci Cihan Savaşı Sonunda Avrupalılar tarafından Genç Türkiye için de söylendiği düşünülürse bu zihniyete bir cevap vermek lüzumu bile hissedilemez. Ancak bugün Fasta Fransız idaresi altında yaşayanların bir zamanlar, bugün seviyesine yem İspanyanın bile erişemediği bir medeniyet kuranlar olduğu da hatırdan çıkarılmamalıdır.

Mendes-France'a kadar Fransa Kuzey Afrikada bir kuvvet politikası takip etmiştir. Bu politika Fas Sultanı Muhammet'Bin Yusuf un azil ve memleketten uzaklaştırılmasıyla 1953

Kazablankada askerî kuvvetler

Bunların hürriyet beyannameleri var!

yılında en son haddini bulmuştur. Fransızlar eski Sultanın istiklâl hareketine karşı cephe almasını istiyorlardı. Bunu tenine muvaffak olamayınca eski Sultanı Madagaskara sürüp yerine Bin Arafa'yı geçirmişlerdir. Fakat bu tedbir de işleri büsbütün karıştırmaktan başka bir şeye yaramamıştı!

Sağcı partiler tarafından takip edilen kuvvet politikasının fayda vermiyeceğini anlayan Mendes-France ilk olarak Tunus ile müzakerelere girişmiş ve bu memlekete otonomi vadetmiçti. Fakat araya giren Hindicini ve Avrupa Ordusu meseleleri yüzünden prestiji kullan sabık Başbakan Fransız Assamblesinde Kuzey Afrika meseleleri üzerinde cereyan eden bir müzakere sonunda istifa etmek zorunda kalmıştır.

Tunus meselesine bir hal çaresi bulmak Edgar Faure'a nasib olmuştur. İki devlet arasında vardan anlaşma ile Tunus otonomisini kazanmaktadır (AKİS, sayı 61.). Bu anlaşmanın Fransız Meclisinde 44 muhalif ve 29 müstenkife karşı 538 oyla tasdik edildiği zaman dikkat nazarına alınırsa Kuzey Afrika meselelerinin halli için karşılıklı anlaşma yolundan başka çare kalmadığını nihayet Fransanın da takdir ettiği anlaşılacaktır.

Fastaki son durum...

Fransız Meclisinin Tunus anlaşmasını ittifaka yakın bir çoğunlukla tasdik etmesinden sonra Fasta durum ağırlaşmıştır. Faslılar Fransızların Tunusa verdiği Otonomiyi kendilerinden esirgemesi üzerine, Fransız millî bayramı olan 14 Temmuz günü Kazablanka kahvelerinden birinin önüne bırakılan motosikletin sepeti içinde patlayan bir bomba ile harekete geçmiş bulunuyorlar.

Fakat durumu daha da fazla ağırlaştıran cihet şehirde bulunan Avrupalıların bu suikastlere mukabil harekete geçmeleridir. Filhakika Gonin kahvehanesi önünde patlayan bombayı Avrupalıların giriştiği hareketler ile hükümetin aldığı tedbirler takip etmiştir. Gelen haberlerden anlaşıldığına göre Avrupalıların yaptığı misillemeler çok şiddetli olmuştur. Mers Sultan meydanında vuku bulan infilâkten hemen sonra yerli olmayan ahaliden müteşekkil bir gurup sokaklarda Faslılarla anlaşmak istiyen idarecilere ve bu arada bilhassa Grandval'e ölüm yağdıran sözler ederek nümayişler yapmış ve yerlilere ait dükkânları yağma ederek yakmıştır. Nümayişçiler bundan sonra Faslıların davasını destekleyen "Maroc-Presse" idarehanesinin önünde gösteriler yapmışlar ve yerlileri mahkeme önünde müdafaa etmekten başka bir suçu olmayan bir Fransız avukatın evine tecavüzde bulunmuşlardır. Sömürge idaresinin dağıtmakta güçlük çektiği üç yüz kişilik bu gurubu Fransız avukat silâh kullanmak suretiyle evinin önünden tek başına uzaklaştırmakta müşkülât çekmemiştir.

Gene şehirde ikamet eden Avrupalılardan müteşekkil bir gurup ertesi gün Faslı yolcuları taşıyan bir troleybüsü devirmiş ve troleybüsün içindeki yolculardan ikisi ağır surette yaralanmıştır.

Duruma hakim olamayan hükümet örfi idare ilân etmiştir.

Ya bu işin sonu?..

Vaziyet şu satırların yazıldığı anda nisbî bir istikrar kesbetmiş bulunuyor. Fakat bu durumun uzun müddet böyle devam edeceği zannedilmemelidir. Zira Avrupalıların Faslıları sindirmek üzere giriştikleri - ve müstemleke idaresinin de müsamaha ile karşıladığı - nümayişlerin Faslıları davalarından vaz geçireceği düşünülemez. Kuzey Afrikada bir defa uyanan hürriyet aşkı Fransızları bundan böyle rahat bırakacağa benzemiyor. Faslıların şu anda elde etmek istedikleri ilk netice eski Sultanın tahta iadesidir. Nitekim Fas Üniversitesi tedris heyetinden on bir kişi Genel Vali Grandval'a yolladıkları bir telgrafta Fransız - Fas münasebetlerini çıkmazdan kurtarmak İşin, Fas milletini tatmin etmek üzere evvelâ taht meselesini halletmek gerektiğini bildirmişlerdir. Bu meselenin halli ise bugün, Fransızlar için büyük güçlükler arzetmektedir.

Bilhassa, Fransız Parlamentosundan bu meseleyi geçirmek, Fas'a Mendes-France'ın istediği gibi bir hürriyet tanımak zor olacaktır. -

Fransız Parlamentosu daima "hürriyet" diye bağırmıştır. Milletlerin hür yaşamasını istemiştir. Beyannameler neşretmiştir. Fakat, aynı parlamentodan "menfaatlerin bağlı bir memleket'e karşı, Fas'a karşı "hürriyetsizlik" nidaları yükselmiştir, gene de yükselecektir.

Edgar Faure

Selefi kadar keskin değil

T I B

Einstein'in beyin kudreti ölçülüyor

Pazarlık mevzuu

İnsan

En kompleks makina

Yer yüzündeki en hassas, en karışık makina şüphe yok ki insan beynidir. Tabiatın kıskanç bir itina ile kalın kemikten bir mahfaza içine sakladığı bu yumuşak madde 1200-1400 gram kadardır. Kalıbına sığabilmek için bir. çok girintileri, çıkıntıları vardır. İnsan vücuduna 86 sinirle bağlıdır. Beyinde 36 milyar sinir hücresi vardır. Bütün vücudun hücreleri zaman zaman yenilendiği halde bunlar değişmezler. Yani bir bebeğin beynindeki bir sinir hücresi ölünceye kadar hep aynı sinir hücresidir. Vücutta yeniden doğan ve ölen hücreler arasındaki muvazene beyin sayesinde sağlanmaktadır. Biz aynı zamanda hem ölen hem de yaşıyan bir varlığız. Her an, her saniye vücudumuzda ölen ve doğan hücreler var. Her saniye ÜÇ milyon alyuvar ölüyor ve yerine bir o kadarı doğuyor. Adelelerimizin, derimizin, yağ dokumuzun damarlarımızın höcreleri yedi senede bir tamamen yenileniyor. O halde biz tahminen yedi yılda bir ölüyoruz, yerimizi her yedi yılda bir yeni bir varlık alıyor. Altmış yaşında bir kimse sekiz defa ölmüş ve dirilmiş demektir. İşte bütün bu düzeni sağlıyan beindir.

Mesajlar

Dünyanın en karışık santrallerinden biri olan beyin vücutdan bir çok haberler ve mesajlar almaktadır. Beyin kalbin dakikada 70 defa attığını, vücud hararetinin 37 nin altında sabit kalması gerektiğini, dakikada 16-22 defa soluk almamız icab ettiğini ve kanda litrede bir gram şeker bulunmasının lüzumlu olduğunu bilir. Eğer kanda şeker artacak olursa beyinden çıkan emirlerle şekerin fazlası ya karaciğerde ve adalelerde yığılır yahut da adaleler hizasında yanarak kudrete, hararete ve kaloriye döner. Beyin bütün bu mesajları nasıl alıyor. Derimizde, adalelerimizde bütün iç organlarımızda yani vücudumuzun bütün stratejik bölgelerinde yerleştirilmiş ve merkeze doğru giden his sinirler ile beyne bağlı bir takım mikroskopik ihtisas organları vardır. Bunlar nöbetçi haber alma postaları gibidir. Acı hissini almak ve beyne ulaştırmak için 3-4 milyon; dokunma hissi için 500 bin, hararet için 200 bin adet, küçücük ihtisas organı vardır. Kulaklarımız, gözlerimiz, burnumuz ve dilimiz de dışarıya açılmış seslere ışığa, kokulara ve tada mahsus bir rer penceredirler. Dışardan bu his organlarımıza ulaşan dürtüler de sadece beş çeşit değildir, yirmiyi aşmaktadır Bütün bu ihsaslar his sinirlerile dimağın dış kısmındaki kabuk dediğimiz bölgeye ulaşır.

Muvazene

Beyin aynı zamanda adalelerin hareketini düzenler. Muvazeneyi temin eder. Ayaklarımız üzerinde durma işini beyinden verilen emirlerle 200 kadar adele haberimiz bile olmadan, otomatik olarak idare etmektedir Dimağ adaleler arasında geniş bir koordinasyon sağlamaktadır. Bu sayede bir piyanistin parmakları saniyede 120 notayı çalabiliyor. Bir cerrahın parmakları kalbe yaptığı ameliyatlar sırasında ve kalbin takallüsleri arasına denk getirerek dikiş koymayı başarabiliyor.

İnsan beyni gelişmektedir

Atların, balinaların beyinleri gittik-. çe büyümektedir. İnsan beyni de tekamülünün son merhalesine ulaşmış değildir. İnsan gittikçe daha büyük bir beyne sahip olacak ve beyninin kemik mahfazası da bu çok değerli maddeyi saklayabilmek için büyüyecektir, öğrenme zamanı öğrenme süresi, öğrenilenleri saklama imkânı da gittikçe artacaktır. Bir maymun yavrusu iki haftada koşmağa başlar. Bir bebeğin yürüyebilmesi Ve, ilk kelimeleri konuşabilmesi için aylar lâzımdır. Dimağ ne kadar tekâmül ederse - bu işler o kadar geç oluyor demektir. Bu düşünüşten hareket ederek meşhur İngiliz biyolojisti Haldane; "Geleceğin adamı beş yaşından önce konamayacaktır. Ve kırk yaşına'kadar bir şeyler (iğrenmekte devam edecektir" diyor. Bu kadar büyük bir beyin insanlar için şüphesiz baş belası olacaktır. Vücudun oksijeninin dörtte birini ve şekerinin çoğunu harcayacaktır. O halde bu kadar gelişmiş bubeyin insan vücudunun âdeta bir paraziti haline gelecektir.

Hipotalamüs

Siz bir nefes alıp verinceye kadar . vücudunuzda milyonlarca hücre ölüyor. Bunların açığının hemen doldurulabilmesi için bazı şimik maddelerin muvazenesinin muhafaza edilmesi şarttır. Beynin iki parçasının arasında ve alt kısmına yakın bir şeker parçası büyüklüğünde bir bölge vardır. Buna hipotalamüs arabeyin gibi isimler veriliyor. Bu küçücük bölgenin ödevleri sayılamıyacak kadar çoktur. Kalbin ritmini düzenleyen orasıdır. Solunum hareketlerini - ayarlıyan, uykuyu tanzim eden, seksüel hayatımıza hâkim olan, heyecanlarımızı idare eden de bu bölgedir. Hipotalamüs'ün faaliyetlerile kızıyor, hiddetleniyor, korkuyor, üzülüyoruz.

Müthiş bir fotoğraf makinesi

bir dostumuzun, bir sevgilinin hayali önce gözünüzün en iç tabakasında retin dediğimiz kısımda teşekkül ediyor. Bu pek küçük bir toplu iğne başı kadar bir şeydir, Buradan görme amiri ile beynin arka tarafına gönderilen bu hayal yüz defa büyütülüyor. Önce göz işinde ne ifade ettiği anlaşılamıyacak kadar küçük olan bu hayal beynin' görme sahasında zenginleştirilerek dostunuzun veya sevgilinizin güzel ve manalı yüzü haline getiriliyor, Siz belki modern sanata sinirlenir ve Picasso'nun tablolarından birşey anlamazsınız. Fakat beyinde de ağaçların ve manzaraların hayalleri, Picasso'nunkilerden daha acaib şekiller almaktadır. Siz hayatı hareket halinde görüyorsunuz.

Halbuki beyin bunları sabit sahneler halinde fotografiye ediyor. Bütün hayat süresince beyin bu şekilde on milyar fotoğraf çekiyor. Ve hayatımızın muazzam bir albümünü vücuda getiriyor. Kabil olsa da bu albümleri kütüphanelerimizde muazzez yadigârlar olarak saklayabilsek. Beyin böylece kendi depolarında inanılmayacak kadar çok sayıda hayaller saklıyor. Yalnız biz bu hatıraların % 90 ını unutuyoruz, teferruat siliniyor. Beynimizin bu muazzam, zengin ve muhteşem kütüphanesinde bazı eserler sönük kalıyor, bazıları ise her gün devrediyor. Bu sayede Mavi kuş'u Goriot babayı, Madame Bovary'yi, Zaratustra'yı unutamıyoruz. Buna karşılık bir çok tereteler beynimizde tozlanıyor ve küfleniyor. Bu hatıralar beynin belki de hücrelerinin içinde protenlerinde saklanıyor. Beyin bin milyar kere milyar bu hatıra partiküllerinden ihtiva ediyor. Bir enteresan nokta da beynin büyük bir kısmı tahrip edilse bile hatıraların mahfuz kalmasıdır. Bazı beyin urlarında büyük bir dimağ kısmı çıkarıldığı halde hastanın hafızasında hiç bir eksiklik olmuyor. Acaba hatıraların hayalleri çift almarak her iki yarım beyinde aynı zamanda mı saklanıyor. Bu konuda daha ileri gitmeğe bugün için imkân yoktur.

Eczacılık

Bulunamıyan ilâçlar •

Eczane sahibi kollarını açtı ve müşterinin istediği ilâcın olmadığını söyledikten sonra dedi ki:

"— Ne yapalım efendim, bulunamıyor..."

Bulunamıyan ilaç normal bir zamanda memleketin en ücra köşesinde dahi bol bol satılan bir ithal malı idi. Fakat son günlerde hemen bütün eczahanelerde ilâç bulabilmek bir mesele haline gelmişti. Bir hastası olanın doktor getirdikten, reçeteyi aldıktan sonra kara kara düşünmesi lâzım gelen mevzulardan birisi de "bulunamıyan ilâçlar" idi.

Bir büyük şehir ele alınız ki, belki son seneler içinde hemen her semtinde bir eczane vardır. Gene o büyük şehri bir dolaşınız bir ilâç arayınız, hele Avrupa markası taşıyan bir ilâcı araştırınız, bulmak ne mümkün, bir de eczacıların acı istihzası ile karşılaşırsınız. Eczaneler ellerinde mevcut malı satmaktadırlar, fakat yerine yenisini koyamamak şartı ile satmaktadırlar.

Bugün bazı ilâçları, bazı Avrupa ilâçlarını bulabiliyorsak, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığının arada sırada yaptığı ithal tahsisleri dolay isiyle bu mümkün olabiliyor. Aylar geçiyor, radyolardan, gazetelerden bir ses yükseliyor ve ilâç gibi maddeler için şu kadar milyon liranın tahsis edildiği işitiliyor. Fakat bu miktar, hiç bir zaman yaraya merhem olacak miktarda değildir. Tıb gibi bir ilmin icap ettirdiği malzemeyi aylar ve aylar soması yapılan tahsisler' ile karşılamak, hele Türkiye gibi bir memleket için bu miktarı yetişir görmek mümkün değildir.

Şimdiki durum şudur: Bir doktor bir reçete verir, iki ilâç tavsiye ederse - ki bu ilâçlar birbirini tamamlayıcı oluyor - birisini buluyor, ikincisi için "şimdilik hiç bir yerde bulamazsınız" kaydı ile redde uğruyorsunuz. Halbuki, bu ilâcın da muhakkak bulunması, hastaya verilmesi icap etmektedir. Bulamıyorsunuz. Tekrar doktorunuza başvuruyorsunuz. Durumu anlatıyorsunuz. Esasen mesleği icabı vaziyetten haberi vardır. Birçok ilâçların var olmadığını bilmektedir. Buna göre reçete tanzim etmektedir. Ancak, yazdığı ilâçların bir kaç gün önce piyasada mevcut olduğundan emin olduğu için bunları yazmıştır. Reçeteyi eline alıyor, bir duruyor, düşünüyor, ilâcın tesirini yapacak, ayni evsafta diğer bir ilâç tavsiye ediyor, yazıyor. Doğru eczaneye gidiyorsunuz. Herhalde bu ikinci ilâcın bulunacağından eminizdir. Eczane sahibi veya eczacı reçeteyi tetkik ediyor, gene başım sallıyor, kollarını açıyor "hayır bu da yok" deyip çekiliyor.

Bu durumun verdiği manevi endişeyi ve üzüntüyü bir düşününüz. Hastanız evdedir ve bu ilâçtan bir "medet" ummaktadır. Hastalık ister çok ağır, ister çok hafif olsun, hasta hastadır. Tek, teselli ve tek çare olarak ilâç beklemektedir. Elleriniz boş dönüyorsunuz.

Daha acı tarafları oluyor. Hastanın bünyesi enjeksiyon ile verilecek bir ilâcı kaldıracak kabiliyette değil. Diğer bir çeşit ve ayni tesiri gösterecek ilâcı doktorun tavsiyesi üzerine arıyorsunuz, bulamıyorsunuz. Enjeksiyona dönmek zorunda kalıyorsunuz. Fakat hastalık üç günde düzelecek ise, haftalarca sürüyor, çünkü bu defa da enjeksiyonun verdiği ıstırap ve doğuracağı bir takım zorluklar kendisini göstermiştir.

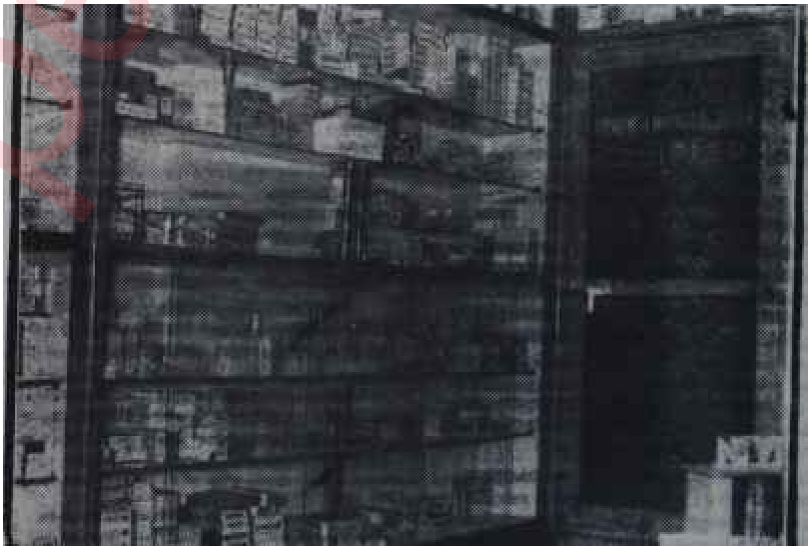
Bu durumun sebebi

İlâç piyasasının bu kadar dar bir hale düşmesinin tek sebebi ticaret rejimindeki son durum ve bu durumun getirdiği darlıktır. Eczaneler» de ilâç bulabilmek artık bir şans eseri hâline gelmiştir. Çünkü, bir ilâç bir eczanede varsa, biliniz ki şansınız eseridir, o eczaneden fazla talep olmamasından dolayı o ilâcı bulmuşsunuzdur.

Yoksa, her eczanede her ilâcın bulunduğu iddiası bir masaldır. Bugünkü şartların getirdiği hakikat şudur ki, eğer işler böyle devam edecek olursa, yakın bir gelecekte eczanelerde istenilen ilâcın bulunması imkânsız hale gelecektir. Bir iki ay farkla yapılan tahsisler ecza buhranını bir kısa zaman için hafifletecek, bir kısa ve geçici zaman için bulunabilir meta haline getirecektir. Halbuki, yapılan milyonluk ilâç ve ecza tahsisi ' kadar ayni miktarda Türkiye'de hasta vardır. Gelen miktar kısa bir zamanda tükenmektedir.

Durumu düzeltecek, tasfiye edecek şimdilik hiç bir hal çaresi yoktur. Ancak, memlekette büyük ecza fabrikaları inşa edilmiş, faaliyete geçmiş olsun ki, dışardan, ithal edilmeden ecza ve ilâç bulunabilsin. Bu böyle dahi olsa, her biri büyük firmalara bağlı ilâçların Türkiye'de imali imkânsız olacak, patenti olmayan bir ilaç imal edememek durumunda olacağız. Tek kurtuluş çaresi, ticaret rejimimizin düzelmesidir.

Bunun da şimdilik bir zamanı yoktur ve ne zaman düzeleceğini mesul adamlar dahil, kimse bilmemektedir.

Bir eczanemizin görünüşü
Boş şişeler...

Sosyal Hayat

Yaz tehlikeleri

Yaz mevsimi istirahat ve eğlence mevsimi olduğu kadar, biraz da aşk mevsimidir.

Güneşte fazla kalanlar nasıl ciltlerini yakarlarsa, açık hava, spor ve dans arkadaşları arasında, anlaşma ümitlerini daima hayallerle besliyenler de, ekseri aşk hastalığına yakalanırlar.

Aşık olmak gençler için bir ihtiyaç, bir tabiat kaidesidir. Onlar âşık olmayı akıllarına koyar ve ilk fırsatta aşık olurlar. Sevdikleri insanı olduğu gibi değil de, görmek istedikleri gibi görür, onu ilâhlaştırır, ona bir takım meziyetler, hususiyetler izafe ederler. Böylece karşıdaki insanı değil onun bir hayalini sever, rüyadan Uyanınca derin bir ıstıraba, hayal kırıklığına kapılırlar..

Hakiki anlaşma

*O*nu anlamak için evvelâ kendi kendinizi tanımanız ne istediğinizi, nasıl mesut olabileceğinizi bilmeniz şarttır. Can çıkmadan huy çıkmaz derler, senelerin veya aşkın mucizeler yaratacağını ümit etmeyin.. Belki seneler sizde ve onda ufak tefek değişiklikler yaratacaktır, fakat yaratılışınızın ve karakterinizin esaslı vasıflarını muhafaza edeceksiniz. Ne siz değişeceksiniz, ne de o. Anlaşmaya dayanmayan aşklar, sönmeğe mahkûmdur. Eğer kıskanç tabiatlı iseniz, eğer sevdiklerinizin başkalarına gösterdiği alakayı içiniz burkulmadan hazmedemiyorsanız, nefes almak kadar tabii bir hareketle flört eden şu çapkın gençle mesut olmayı nasıl tahayyül edebilirsiniz? Kendi kendinizi tedavi etmeyi düşünseniz gene neyse. Fakat tasavvurunuz onu yola getirmek, zorla adam etmektir değil *mi?*İşte hiç bir zaman yapamıyacağınız bir şey!

Şayet dürüst olmak, hayattaki başlıca prensibinizse, bu yalancı ve sözüne itimat edilmez adamla kaç gün beraber yaşıyabilirsiniz ? Ondan utanmaya başlamışsınız bile, aşkınız çabuk ölecektir.

Şayet harisseniz ki bir nebzesi hayatta elzemdir, yükselmek için hiç bir gayret sarfetmiyen şu tembel fakat sevimli erkekle kaç zaman mesut olabileceğinizi ümit ediyorsunuz ? Şayet zekiseniz, konuşurken herkesin canını sıkan, susmasını da, konuşmasını da bilmeyen şu delikanlı ile güzel dans ediyor diye, bir ömür boyunca oturabilir misiniz?

Şayet sevdiğiniz bir mesleğiniz, bir işiniz varsa, sizi katiyen çalıştırmıyacağını söyliyen, bu mevzuda katı bir anlayışsızlık, sertlik gösteren nişanlınızla devamlı bir saadet ümit edebilir misiniz? Size bütün varlığınızla sahip olmak istediğini söylediği zaman, kadın olarak, bu ruhunuzu okşamıştır ama terkettiğiniz meslekte ilerliyenleri gördükçe huzurunuz kaçacak, arzularınız kamçılanacak.. Hele sizi ihmale başlarsa, onun için terkettiğiniz şeyleri sık, sık başına kakacaksınız. Bir kadın, erkeğine yaranmak için şahsiyetini boğarsa, sonunda aşkı da boğulmağa mahkûmdur..

Şayet kendi kendinizi iyi tanıyorsanız, karşınızdaki erkeği, onun vereceği saadet imkânlarını daha iyi

İstediğimiz

Jale CANDAN

Bir kadın tasavvur edin ki evli, İki veya üç çocuk sahibidir, muayyen bir bütçe ile idare eder, evinde yardımcısı yoktur..

Bu kadın, sabahları herkesten evvel kalkar, kahvaltıyı hazırlar, büyük çocukları mektebe gönderir, küçüğünü besler. Yatakları havalandırırken, etraftaki döküntüleri toplarken, kocasının eksiklerini verir, onu işine uğurlar.. Eğer tertipli bir kadınsa, akşamdan aldığı yemeklikleri pişirmeğe koyar, bir yandan kahvaltı sofrasını toplar, kapıya koşar, telefona bakar, çocuğa göz kulak olur, onu oyalar.. Yemekler pişe dursun, temizlik yapar, süpürür, siler toz alır..

İşi bittiği zaman öğle olmuştur. Sofra hazırlar, salata yapar. Temekte bütün dikkati gene çocukların üzerindedir. Herkesin icab eden gıdayı aldığına kanaat getirdikten sonra, kalkar, büyükleri mektebe küçüğü yatağa yollar. Bulaşık saati gelmiştir. Bir kahraman gibi mutfağa girer... Yıkar, kurular kaldırır.. Nihayet, çocuk uyanıncaya kadar yarım saatlik bir istirahat zamanı vardır, oturur.. Fakat bu istirahat anında, onun daima sadık bir dostu vardır: sökük sepeti. Çocuk uyanınca, anne onu biraz gezdirmek havalandırmak ister ve eğer çamaşır veya ütü günü değilse, onu giydirir, sokağa çıkarır.. Gitmeden, büyük çocukların kahvaltısını hazırlamıştır. Akşam, sofra, yemek ve "bulaşık ameliyeleri aynen tekerrür eder. Gece, onun serbest olduğu, istirahat edeceği, iki ahbapla görüşeceği yegâne zamandır.. Küçük çocuklu oldukları için, ekseriya misafirler onlara gelirler. Ev hanımı, onları güler yüzle karşılar, biraz konuştutkan sonra, mutfağa koşar kahveyi pişirir, çayın suyunu koyar veya limonata hazırlar. Gece on ikide misafirler gidince, o gene mutfakta günün beşinci bulaşığını temizlemekle meşguldür.

Avrupada yapılan bir tetkik neticesinde anlaşılmıştır ki, bu şekilde çalışan bir ev kadını, en ağır işçi kadar gayret sarfetmektedir. Ve buna mukabil evdekilerden beklediği şey, bir tatlı söz, bir minnet ve sevgi işaretidir, ne yazık ki bu şekilde çalışan kadın ekseri, bu beklediği küçücük manevi mükâfatları da elde edememektedir. Çünkü bu şekilde çalışan kadın sinirli olur, kadınlığını kaybeder, hayat yükü altında ezilir..

Bu kadına yardım etmek lâzımdır. İlk yardım vazifesi, muhakkak ki kocaya düşer.. Traş takımlarını kurulamadan çıkıp giden, değiştirdikleri elbiseleri ortalığa atan, kendi kendilerine dolaptan çamaşırlarım alamıyan erkeklerin sayısı hâlâ bir hayli kabarıktır. Vakıa dışarda çalışmayan kadın, evinde çalışmalı ve hayat mücadelesini paylaşmalıdır ama, evinde fazla çalışmaya mecbur olan kadınlara, aile reisinden çocuklara kadar, herkesin yardım etmesi şarttır. Hiç olmazsa herkes kendi döküntüsünü toplamak. Baba, çocuklara misal olacak şekilde, anneyi düşünmeli, onlara yataklarını düzeltmek, sofra hazırlamak, çarşıya gitmek, toz almak gibi muayyen vazifeler vermelidir.

Evindeki işleri em fena şekilde yapan, sadece evini yürüten kadın bile tahmin edilmiyecek kadar çok çalışmaktadır. Evi mümkün mertebe makineleştirmek, medeniyetin getirdiği kolaylıklardan, yeniliklerden istifade etmek yalnız ev kadınının yüzünü güldürmekle kalmaz, aileye saadet imkânları bağışlar..

Senede on bir ay çalışan erkeğin aylık iznini kullanmağa nasıl hakkı varsa, aynı şekilde, on bir ay didinen kadının da, senede bir ay mutlak bir istirahate ihtiyacı vardır. Yazlığa giderken veya yalnızca tatil ayına girerken, erkeklerin bu düşünceyi ön plâna almaları, ona göre bir hayat programı çizmeleri lâzımdır.

Pahalı bir sayfiye yerinde, tutulacak derme çatma bir odada, ev kadını istirahat edemez, ancak daha çok yorulur. Buna mukabil, tenha bir sahilde, çok ucuz bir otelde geçirilecek onbeş, yirmi gün, ev kadınına muhtaç olduğu mutlak istirahat temin edecektir.

Her ne olursa olsun "zayıf cins" in bir ağır işçi gibi çalıştığını ve mukabilinde yalnız bir tebessüm beklediğini erkekler hiç unutmamalı..

Stendal'in üç aşk tavsiyesi
Zevk, gurur, ihtiras

anlar ve hayallerinizi icap eden yerde durdurtmasını bilirsiniz.

Üç çeşit *aşk vardır*

Kendi kendimize itiraf etmeliyiz ki aşk daima saf halde değildir. Stendhal aşkı üçe ayırmıştır:

Gurur okşayan aşk, gurur okşayan her şey gibi geçicidir.

Zevki tatmin eden aşk: bir moda kaprisi gibi sönüp gidebilir.. Plajlarda, dans pistinde, tatillerde bu tip aşk hastalıklarına yakalananlar çoktu.

İhtiras halindeki aşk: Çok uzun sürebilir.

Menfaat daima mevzuubahis olmasa bile, bir çok kamçılayıcı unsurlar, aşkı besleyebilir hattâ, doğurabilir: Bir kadın, bir erkeği başka bir kadının elinden almak hırsı ile hareket edip aşık olabilir, daha doğrusu, âşık olduğunu zanneder. Meşhur bir artist, bir sanatkâr, tanınmış bir şahıs daha çabuk sevilir, çünkü bu aşk gururu okşamaktadır.. Bazen menfaat için sevenler, bunu bilmezler bile, karşıdakinden evvel kendi kendilerini aldatmışlardır.. Ancak sevdikleri insan parasını veya mevkiini kaybederse, işler meydana çıkar.

Bedbaht aşkın tedavisi vardır

Çivi çiviyi söker derler, fakat bedbaht bir aşkı yeni bir aşkla unutmaya çalışmak, ümit edilen neticeleri vermez..

Kalp ve kafa işlerinden çok iyi anlayan bir insan şu tavsiyede bulunuyor:

"Onu düşünmeye başlar başlamaz derhal başka bir şey düşünür, onu hayalinizde canlandırır canlandırmaz da başka bir şeye bakın.. İlk önceleri bu güç ameliyeyi günde bin defa tatbik etmeniz icap edecek, azap duyacaksınız çünkü ekseri aşkın ıstırabı da sevilir. Fakat kendi kendinizi daha çok sevdiğiniz için çok geçmeden, bu ameliye günde 500 e inecektir.. Nihayet, öyle bir an gelecek ki, kafamızda teşekkül eden otomatik hareket, hatıraları, kendiliğinden, siz duymadan kovacak, rahata kavuşacaksınız.. Eğer bana inanmıyorsanız, benimle bahse girişin, üç gün, yalnız üç gün dediğimi yapın."

Aşk ıstırabına yakalanıp kendilerini yatağa atanlar, bu ızdıraptan cidden güç kurtulurlar. Ama işi gücü olanların aşktan ölecek vakti yoktur!

Aile

Çocuğunuz, aynanızdır ...

Yazı mı yazıyorsunuz, dikkat edin, çocuğunuz, derhal, bir kalem kâğıt tedarik edip bir şeyler karalıyacaktı.

Çamaşır mı yıkıyorsunuz? Elinde tası ve bir kaç paçarva, musluktan su almaya çalışacaktır. Kızsa rujunuza, pudranıza musallattır. Oğlansa babasının marangoz takımlarına.. Onun için hayatta her şeyi bilen, her şeyi yapabilen, kuvvetli eşsiz bir örnek vardır: siz!

Siz farkına varmadan sizi dinler, en ufak ıstırabınızı, sevincinizi, saadetinizi hisseder.. Sizin ona yasak ettiğiniz şeyler değil, sizin yapmadığınız şeyler ona yasaktır, yaptıklarınız da mubah! Dikkat, büyüdükçe, kusurlarınızı farkeder, yalanlarınızı yakalar. Sukutu hayale uğrar ve inançlarını kaybeder! Fena bir örnekseniz, fena bir modelle karşılaşırsınız. Baskılar tazyikler para etmez. O nasıl sizin korsenizi veya babasının ayakkabılarını giyerek size uymağa çalışıyorsa, en ufak hareketlerinizi, reaksiyonlarınızı, iyi veya kötü alışkanlıklarınızı da taklit edecektir. O-dada yalnız başınıza olduğunuzu zannettiğiniz anda, o köşesinde oyuncakları ile oynuyorken, sizi de gözetlemekte ve hükmünü vermektedir..

Ve büyüklüğe özenir.
Ama el ağızda olmasa.

Çocuk gördüğünü yapar...
Jartiyeri nerede?

Bir kadından kocasına

Tren kalkarken, heyecanlı bir sesle, bana, annemde, on beş günden fazla kalmamamı tenbih edeceğini biliyordum. Bana sevdiğim sigarayı, hoşlandığım mecmuaları alacağına da emindim. Fakat ne de olsa, hayatından memnundun. Başı boş kalmış, hürriyetine kavuşmuş bir mektepli gibi, fazla konuşuyor, fazla hareket ediyordun..

Halbuki işte eve döner dönmez gene benimle karşılaştın.. Bu mektup seni biraz şaşırtacak, biraz sinirlendirecek bile.. Fakat affet., insan her şeyi söyliyemiyor.. Hem bilirim, faydalı da olsa tren kalkarken, üst üste yapılan tembihattan hoşlanmazsın..

Ne diyordum, evet tıpkı hürriyetine kavuşan bir mektepli hali vardı sende.. Sitem ediyorum zannetme. Herkes bu hisleri duyar. Allahtan bekârlık hayalleri ile hakikatler arasında büyük farklar vardır. Bu hakikatleri, her sene, annemden dönüşte, senin gözlerinde okurum.. Birbirimizi özleriz. "Bekârlık sultanlıktır" derler ama, evlilerin yeniden bekârlığa dönüşü pek de kolay değildir.

İşte bunun için, senden birkaç ricam var sevgilim. Akşamları iş dönüşü, bekâr arkadaşlarla piyasa yaptıktan sonra, onlardan ayrılıp eve dönmek, sana bazen güç gelirdi değil mi? Madem ki, ben artık evde seni beklemiyeceğim, arkadaşlarından hemen ayrılma. Belki biraz gülüp eğlenecekler ama göreceksin ki, ekserisi, akşamı nasıl geçireceğini bilme-

Marilyn Monroe ve eski kocası

- *Heey! Joe.*

mektedir. Hattâ ekserisi, evlilik hayalleri kurmaktadır.

Tren henüz gardan ayrılırken, arakadaşın Mehmedi düşündüğüne de eminim. Onunla mektep sıralarında, sonra gençlikte geçen müşterek hayat tabii kolay kolay unutulamaz.. Vakıa onu senden uzaklaştıran ben değilim. Aile muhiti ile intibak ede--yecek hareketleri var, bunu biliyorsun ama ne de olsa, onu seversin ve ben olmadıktan sonra., onu sık sık görebilirsin. Hattâ, hattâ bunu yazarken biraz Mim titriyor ama, istersen bir defacık, Selmin'i veya ismini bilmediğim bir kaç kadın arkadaşını da yemeğe davet edebilirsin.. Neden mi? Bazen böyle bir arzu duyduğunu ve - ah karını olmasaydı! - dediğini hisseder gibi olurum da..

Mektubumu, burada, bu güzel tavsiyelerle bitirmeyi ne kadar arzu ederdim fakat özür dilerim sevgilim, daha söyliyeceklerim var. Her şeyden evvel seni. evin 1 numaralı düşmanına, bulaşığa karşı teçhiz etmek isterim. Ne de olsa arada sırada evde yemek yiyeceksin tabii, bütçe meselesi! Bulaşıkların tıpkı düşmanlar gibi mutfağı sardıklarını, onları bir an ihmal edince ordu halinde karşımıza çıktıkların bir kere daha sana hatrlatmak isterim. Kirlettiğin bardağı, kaşığı en ufak şeyi , derhal yıka ve kaldır. Kahveyi pişirir pişirmez cezveyi yıka, hiç olmazsa içine su doldurarak bırak, sonra temizlemesi çok kolaylaşır. Yemeğini yer yemez bulaşıkları kâğıtla sıyırıp sodalı, sabunlu suyun içine bırak. Sabahleyin onları musluk altında çalkalayıp kaldırmak birkaç saniyelik iştir.. Her gün aynı tabakları, aynı takımları kullan.. Yoksa geçen seneki gibi on beş günlük bekârlık sonunda, kahveyi su maşrabası ile pişirip çocuğun mama tasında içmek zorunda kalırsın..

İkinci mesele çamaşır meselesidir. Vakıa, sana on beş gün yetecek kadar çamaşır hazırladım fakat üzüldüğüm bir nokta var: en çok sevdiğin iki gömlek kirlenince ötekileri giymek zorunda kalacaksın, hattâ daima dolabın dibinde kalan şu kahverengi çizgiliyi bile kullanacağını zannediyorum. Sabahları, kol düğmelerini aramaman için, onları daima tualetin üzerindeki çanağa koy sevgilim.. Yanında olmıyacağım için, onları benim kaldıracağımı da iddia edemiyecek ve boşu boşuna sinirleneceksin! ,

Havluların hepsini, banyodaki masanın üstüne koydum. Bu, hepsini biriden kirletmen için bir sebep teşkil etmez tabii. Aspirin, tentürdiyot, pamuk yatağın baş ucundaki komodindedir. Bunlara ihtiyacın olursa, rica. ederim, ecza dolabım karıştırma. Hele, karıştırsan bile, orada intizam kurmaya kalkışma. Geçen sene bir çok ilâçları Ziyan etmiş, atmıştın.

Yün kazakların, dolabın en üst rafında sağdadır. Dikkat et sevgilim,. dolapta bir şey ararken, daima sağ ile solu birbirine karıştırma temayülleri gösterirsin. Halbuki solda naftalinli takımlar var.

Az daha unutuyordum, şayet, rugan ayakkabılarına ihtiyacın olursa. onları sandık odasındaki dolabın alt gözünde bulacaksın. Mamafih yazın onlara ihtiyacın olacağını pek zannetmiyorum.

Sana söylemek istediğim herşeyi yazdığımı zannediyorum. Eğer ilk günden keyfini kaçırdımsa, kusura bakma. Senden bir ricam daha var, sakın her gün bana mektup yazmak mecburiyetinde olduğunu zannetme fakat şayet yazarsan mektubu postaya atmayı unutma! Onu almak beni mesut edecektir.

Portre

Her şeyini kazanan kadın

Eskiden, on sekiz yaşında erkekler tarafından dansa kaldırılmadığı için azap duyan bir genç kız vardı. Boyu 1,71 di. Tombuldu, hantal ve acemi hareketli idi. Gençler ona, daha ziyade, bir erkek arkadaş muamelesi yapıyorlardı. "Ve bu kız. azmanı ile dans etmektense, onun sırtına dostça bir tokat atıp, onunla şakalaşmayı tercih ediyorlardı: adı kısaca Essie idi.

Essie'nin dans salonlarında ve sosyete hayatında duyduğu bu azabı yüzme havuzlarında telâfi etmeğe çalıştığını çok az kimse biliyordu. Dünyanın en iyi yüzen kadını olmaya and içmişti ve saatlerce sudan çıkmazdı.

Bir gün, nasıl olmuşsa, bir genç onu yemeğe davet etmişti. Essie hayretini gizlemeden, yavaşça:

— Ben iyi dansedemem dedi. Zaten yüzme yarışlarına çok az vakit kaldı.. Hazırlıklar sırasında, çok meşgulümdür, sonra da bitap düşerim.

Genç adam oldukça inatçı idi. Neticede beraberce, lüks bir lokantaya yemeğe gittiler: Genç adam Essie'ye listenin en pahalı yemeğini ısmarlamakta İsrar ediyordu. Vakıa genç kız nefis bir ıskara eti ve kızarmış patatesi reddedemiyecek kadar miğdesine düşkündü ama masa başında, o gün, fevkalâde bir irade gösterdi. Garsonun getirdiği tabağı itti, yalnız bir tek meyve yedi. Çünkü yüzme antrenörünün ona çizdiği rejimde bir tek meyve vardı.

Genç adam cebindeki bütün parayı boşaltıp, hesabı öderken hiç de memnun - değildi. Çünkü bu masrafı boşu boşuna yapmış, Essie sofradan aç kalkmıştı. Belki onunla bir sinemaya gidip beraberce güzel bir film seyretmeyi düşünüyordu fakat Essie çok geçmeden, onun bu hayalini de kırdı: yüzme havuzuna gidip, antrem an yapması şarttı. Bahtsız sevgili, istemiye istemiye onu yüzme havuzuna götürdü. Orada Essie tam üç saat yüzdü. Sabrı tükenen genç, nihayet onun havuzdan çıktığım görünce rahat bir nefes almıştı. Bir de baktı ki Essie tahtaya uzanmış, karada ayak hareketleri egzersizi yapıyor.

Nihayet otomobile bindiler, Essie genç adama sokuldu ve genç adam sabrının mükâfatını almak üzere olduğunu düşünüyordu ki, Essie'nin, o-

muzunda, uyuyakaldığını gördü. Otomobil genç kızın evinin önünde durunca onu uyandırmak bile-mesele olmuştu.. Essie rüyada gibi kalktı, teşekkür etti Ve kayboldu.

Genç adam, sırılsıklam olan omuzunu, kurulamaya çalışırken hiç . de iyi şeyler düşünmüyordu. Essie ilk flörtünü kaybetmiş fakat o gün gösterdiği irade ve arzu sayesinde dünyanın en güzel yüzen' kadını, Ester "Williams'ı olmuştu.

•

O sene olimpiyatlarda şampiyon oldu. Deniz ona yalnız. şöhret vermemiş, bir mucize de yaratmıştı. Yüzme hareketleri vücudunu inceltti. O artık bir kız azmanı değil, uzun âdeleli, incecik, hoş bir kızdı. Dans pistinde, gençlerin gözü hep onda idi.

Fakat Esther "Williams'ın başka projeleri vardı. Denizi seviyordu. Denizde aradığı saadeti bulmuştu. Fakat karada da yükselmek, mücadele etmek, kazanmak istiyordu. İncelmiş olmasına rağmen, karada, o hâlâ kendini sudan, çıkmış balık gibi hissediyordu. Koleji bitirir bitirmez bir manken mektebine girdi. Bir salonda, halı üzerinde nasıl yürünür öğrendi. Havuzun kenarındaki çimentoya oturmak başka şeydi, koltuğa oturmak başka şey! Kendisini alkışlayan halk kütlesine mahcub bir tavırla teşekkür etmek değil, yalnızca gülümsemek, dost bir eve girer gibi gülümsemek icap ediyordu.

Bu mektepte Esther "Williams bir şey daha öğrendi, bu da hocasına inanacak olursak, bir mağazaya girer girmez, eh pahalı elbiseyi bir bakışta seçebilmek sanatı idi.

Hayatta daima öğrenilecek birşey vardır

Yürümesini, oturmasını, gülmeyi ve iyi giyinmeyi öğrenen Esther "Williams çok geçmeden, ikinci projesini

Esther Williams
Balık kadın

de tahakkuk ettirdi. Sinemacıların nazarı dikkatini celbetmişti.

Rejisör Billy Rose bir yüzme sahnesi için, onu tecrübe etmek istedi. Esther Williams kendinden emindi. Nefis bir mayo, fevkalâde güzel bir vücutla ortaya çıktı, suya daldı, balık gibi, kusursuz yüzdü ve hayatından memnun, sular içinde, havuzdan çıktı. Her zamanki gibi, komplimanla;- bekliyordu.

Billy Rose kuru bir sesle:

— Siz yüzmek bilmiyorsunuz, dedi.

Esther az daha, yeniden suya düşecekti, ağzı açık dinliyordu:

— Cidden yüzmek bilmiyorsunuz, çünkü'burada rekor kırmak, rakiplerinizi yenmek mevzuubahis değildir. Burada Camera'nın karşısındasınız, Zarif olmanız şarttın

Esther "Williams yeni bir hakikat karşısında idi: güzel olmak ye güzel görünmek, sinema için, kâfi değildi. Bu güzelliği âdeta ışık haline sokmak ve seyredenlere aksettirmek, yapılan her hareketi, söylenen her sözü duymak- ve duyurmak, hissetmek ve hissettirmek lâzımdı. Esther Williams bunun hal çaresini de şunda buldu: içindeki gizli iyilikleri, vücut hareketleri ile İfade etmek. Ve bugün o Hollyvvood'da en hafif kıyafetlerle dolaşan, en ağır başlı kadın artist olmak payesine erdi. Hollywood da onun meşhur olan bir şeyi daha varsa, o da sıhhatidir. Onun için . hayatında beş defa hastahaneye girmiştir derler: birisi doğmak için, diğer dördü de çocuklarını doğurmak için..

İlk çocuğu ölü olarak doğmuştu. Diğerleri Suzy, Kimmy ve Bengy çok sıhhatli çocuklardır ve annelerinin en büyük zevki onlara yüzme öğretmektir. Dört doğuma rağmen Esther WiUiams'ın vücudu hiç bozulmamıştır. Boyu 1,71 dir. Göğüs ölçüsü 80 cm. dir, kalçaları 87,5 ve bel ölçüsü 67,5 dur.

Essie genç kızlığında, delikanlıların, çok uzun boylu olduğu için, yanında dolaşmaktan sıkıldıklarını hissetmişti. Belki bu hissi hiç kaybolmadı çünkü o 2 metre uzunluğunda bir erkekle evlendi ve çok mesut oldu.

Onun sıhhatinden, daima genç kalacağından Hoilywood o kadar emindir ki Metro-Groldwyn Mayer kendisiyle 1961 senesinin sonunda biten uzun vadeli bir kontrat yapmıştır. Halbuki o zaman Esther Williams 40 yaşına çok yaklaşmış olacaktır.

Kapaktaki Kraliçe

Süreyya Pehlevi

Bundan tam dört sene evvel bir Şubat günü Tahrandaki Muhammet Rıza Pehlevi sarayına 20 yaşında genç, güzel bir kadın giriyordu. İsmi saraya ayak atıncaya kadar Süreyya İsfendiyari idi.Babası, Tahran hükümetinin Almanya Büyük Elçisi idi. Annesi bir Alınandı. İran'ın tanınmış ailesinden geliyordu, babasının memleketinde geniş bir nüfusu vardı. Küçük yaşından itibaren sıkı bir tahsil rejimine tabi tutulmuştu. İngilizce Fransızca ve Almancayı mükemmel konuşuyordu. Tahsilini İsviçre ve Almanyada yapmıştı. Batı anlayışı içinde yetişmişti. Güzeldi ve Almanyada sık' sık kendisinden bahsettiriyordu.

Süreyya İsfendiyari, Almanya,-da iken, Şah Rıza Pehlevi, birinci karısından erkek çocuk dünyaya getirmediği gerekçesi ile boşanıyordu. Fakat yeniden evlenmek niyeti ile bu boşanmayı, yapıyordu. Bu sırada Tahran gazetelerinde bir resim çıktı. Pantolon giymiş bir genç kız, gülerek objektife poz vermişti, resmin altında Almanya Büyük elçisinin kızı ibaresi görünüyordu, yaşayış tarzı hakkında, geniş malûmat vardı. Şah, resmi görür görmez kararını verdi ve kısa bir konuşmadan, bir kaç günlük arkadaşlıktan sonra, Tahran Hükümeti ve sarayı yeni kraliçenin ismini bütün dünyaya duyuruyorlardı: Süreyya İsfendiyari.

Şahın ümidi, Süreyya'dan bir erkek çocuğa sahip olmaktı. Fakat dört sene gibi uzun bir müddet geçti, ne Şah'ın istediği oldu, ne de Süreyya'nın her gün ümitle beklediği.. Dört sene hem bir erkek çocuk beklemiş hem de kraliçenin, taç giyme töreni, hazırlıklarının tamamlanması için geriye atılmıştı. Bugün Şah'ın ve Kraliçe Süreyya'nın üzüntüleri bir erkek çocuktur. Bunun için Amerika ve Avrupa seyahati yapmışlardır. Doktorlar, Süreyya'nın . bir çocuğa sahip olması için tıbbın elindeki bütün imkânları kullanmışlardır, kullanmaktadırlar.

Bir ara Şah'ın kraliçeyi boşayacağı ileri sürülmüşse de, bizzat bu haber Şah'ın karısına karşı olan sevgi ve bağlılığını defaatle göstermesi ile tekzip edilmiştir. İran milletinin çok sevdiği kraliçe Süreyya'nın bugün bütün bu ihtişam ve debdebe içinde tek üzüntüsü bir çocuktur.

Süreyya memleketinde bir çok hayır müessesesinde vazife almış onları desteklemiştir. Yalan bir tarihte büyük bir tören ile taç giyecektir. Bu tören ile Şah'ın kraliçeyi boşamayı aklından dahi geçirmediği bir kere daha dünyaya ifade edilecektir.

Streples mi ehram mı ?

Hadise üç ay evvel, Erzincanda cereyan ediyordu. Natoya bağlı bir Hollanda heyeti, dünyana medeni seviyesini ölçmek için bir tetkik seyahatine çıkmıştı. Bize, bu arada Erzincana uğradılar. Erzincanlılar zeki ve gayet medeni ruhlu insanlardır. Misafirperverlikleri de meşhurdu. O sırada tesadüfen, bir de sanat mektebi sergisi vardı ve kızlarımız cidden iftihar edilecek güzel şeyler hazırlamışlardı.

Hollandalı dostlarımız ince el işlerine hayran oldular. Gayet modern biçimlerde dikilmiş elbiseler de onların hayretini mucip olmuştu. Anadoluda kadınların böyle açık şeyler giyebileceğini tasavvur etmemişlerdi.. Güzel japone Muzlar, bolerom açık elbiseler Avrupadakilerden farksızdı.

Giyim, medeni seviyenin ölçülerinden biri olabilirdi. Tabii başka ölçüler de vardı. Şehiri gezmeğe başladılar. İşte bu sırada, bir aksilik oldu, ehramlılara tesadüf ettiler. Bunlar umacı gibi, kumaşlara sarınmış kadınlardı.. Eski zamana ait bir temsilî sahneyi canlandırır gibi sokaklarda dolaşıyorlardı.

Misafirler gülmeye başladılar. Hiç görmedikleri bu manzara onları eğlendiriyordu. Hele sanat mektebindeki medeni kıyafetlerden sonra bunları görmek, insana tuhaf geliyordu..

İçlerinden bir tanesi, safiyaae:

— Siz straples gibi nü giyinirsiniz yoksa ehram mı diye sordu!

Bu iki kıyafeti birbirine yaklaştırmak zamanı çoktan gelip geçmiştir.

Bu kontrata ve su gibi akan paraya rağmen Esther Williams parasını isletmesini seven bir iş kadınıdır. Hollywood'da açtığı bir lokanta az zamanda çok meşhur olmuştur. The Grease ismini taşıyan bu lokantada, ayrıca bebeklerin ve çocukların beslenip bakılabileceği salonlar mevcuttur. Adamı olmıyan anne babalar, çocukları ile bu lokantaya gelip onları mütehassıs dadılara, bakıcılara bırakabiliyorlar ve gönül rahatı ile yiyip içip eğleniyorlar.

Esther Williams'ın kendi ismini taşıyan bir mayo fabrikası olduğu gibi, kapı ve pencere imal eden fabrikaları, muhtelif mağazaları, atölyeteli de mevcuttur.

Güzelliğin sırrı..

İki türlü güzellik vardır: birisi anadan babadan miras kalma güzellik. Diğeri çalışma sayesinde elde edilen güzellik: Esther Williams hayattaki bütün muvaffakiyetlerini, hattâ güzelliğini yalnızca çalışmasına borçlu olan bir kadındır.

— On sekiz yaşında idim, kimse beni dansa kaldırmak istemezdi, diyen kadın, bu sene Cannes'da kumdan fışkırmış narin, ince fevkalâde güzel bir tabiat parçasına benziyordu..

Tanınmış bir Fransız muharriri ondan bahsederken şöyle diyordu:

— Belki bir fevkalâdeliği yok, fakat onun güzelliği tıpkı etrafındaki uçsuz bucaksız deniz, mavi sema ve yeşil dağlar gibi ebedî ve sağlam hissi veriyor. Çünkü faal hayat ve sıhhat bu güzelliğin temelidir.

Seyahat ,

Ankara - İstanbul

Tren daha İzmitten İstanbula doğru hareket etmişti ki, Ankaralı yolcular İstanbula kavuşma sevinci içinde pencerelere uzandılar.. Bir kadir, baktı, baktı:

— Canını sevdiğim İstanbul dedi, ağaçlarının şekli bile başka..

Cidden göğün mavisi başka gibi geliyordu insana, ağaçların yeşili başka.. Hele Pendik - Haydarpaşa arasındaki villâların, cennet gibi bahçelerin önünden geçerken, trendeki heyecan son haddini bulmuştu..

Suadiyede, bir bahçeyi suluyorlardı. Gözler açıldı: baktık, baktık serinledik! Biraz evvel konuşan kadın:

— Allaha şükür galiba bu yaz, sudan yana rahatız dedi.

*

lif üçük bir genç kız annesine:

— Ama dayıma söyliyeceksin, bizi bir akşam Hilton'a götürecek, diyordu.

Bir kadın kocasına çıkışıyordu:

— Gördün mü yaptığını, küçük valizi evde bırakmışsın.. Kahve, şeker, çay, hepsi', bütün hediyeler içindeydi..

Yolcular alâkadar olmuştu. Hanım izahat verdi:

— Dün telefonla, İstanbulu aramıştım. Kahve yok dediler.. Ben de, eşe dosta hediye aldım. Yarabbim şimdi elim boş nasıl gideceğim?

Kimisi gülüyordu, kimisi de telâşlanmıştr.

— Kahve yok mu? Vah vah keşke bilseydik!...

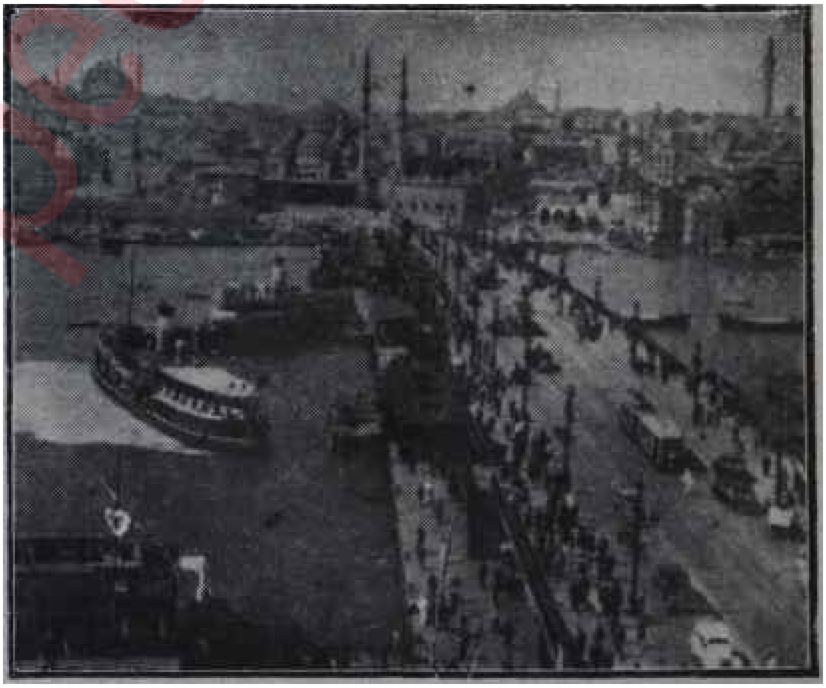
●

Tren gara girerken, yolcular birbirlerinden ayrıldılar.. Karşılayıcıların ekserisi güneş ve plaj havasını taşıyordu. Ankaralılar hayranlıkla onları seyrediyorlardı. Birbirlerini unuttular. Fakat biraz sonra, rıhtımda otomobil peşinde koşuşurken gene karşılaştılar..

— Ah Ankara diyorlardı, asfaltını, vesaitini, intizamım sevdiğim Ankara. Orada alışan burada yapamaz. Zaten şu deniz derdi olmasa buralara kim gelir? '

Hava hafifçe kararmıştı. Rıhtımdan yosun kokuları geliyor ve deniz pırıl pırıl hareler halinde yanıyordu..

Vapurlar bu dümdüz denize sanki mıhlanmış kalmışlardı; Ve Ankaralıları selamlıyorlardı.

Köprü'den bir görünüş

Giden de, gitmiyen de bin pişman

Dallapiccola
Münekkitlerimiz onu beğenmiş

Bestekârlar

Puccini diyarından..

Hamburg Operası, müteşebbis bir müessesedir. Geçenlerde bu gurup, Fransaya yaptığı bir seyahatte, Paris'in Champs-Elysees tiyatrosunda, üç modern üstadın birer operasmı temsil etti: Alban Berg'in Wozzeck'i, Schönberg'in Erwartung'u ve Dallapiccola'nın Gece Uçuşu. Schönberg ile Berg'in operaları, çağdaş repertuarın en üst seviyede yer almış ve değerlerini kabul ettirmiş eserleridir. Saf bir askerin ruh durumunu anlatan Berg'in operası, Parisli dinleyicileri gene heyecan içinde bıraktı. Sevgilisini bir ormanda ölü olarak bulan bir kadının telâşını mevzu olarak alan, Schönberg'in tek şahısı, operası, sahneye konuş zaaflarına rağmen, gene nefes kesiciydi.

Bu iki üstün eserin yanında, Dallapiccola'nın son kompozisyonlarından "Gece Uçuşu", Yirminci Asır operasına şeref verecek bir eser olarak kendini gösterdi. İsminin de tahmin ettirebileceği gibi, operanın mevzuu, Fransız romancısı Antoine de Saint-Exupery'nin aynı isimli romanından alınmıştır. Bu opera, Paris'te, Wozzeck gibi hareketli bir eserden sonra oynandığı *içlisi,* durgun atmosferiyle, dinleyiciyi sıkabilirdi; Fakat, bir taraftan Dallapicoola'nın nefis partisyonu, diğer taraftan alakanın asla dağılmamasını sağladı.

"Gudubet"

İtalya'nm musiki çevrelerinde bestekâr Luigi Dallapiccola, II Brutino (yani "Gudubet") lâkabiyle tanınır. Gerçekten Dallaplccola'ya yakışıklı bir adam demek mümkün değildir. Ancak, bu lâkabı bası İtalyan münekkidleri, onun oniki ton sistemiyle yazdığı musiki için de kullanırlar. Verdi ve Puccini diyarı İtalya'da Luigi Dallapiccola (51 yaşındadır), Arnold Schönberg'in ekseri kulağa garip gelen on iki ton tekniğinin en ileri gelen şakirdidir.

Dünyanın her tarafındaki oniki ton bestekârları gibi, Dallapiccola da güç bir yolda yürümek zorunda kalmıştır. Floransa'lı bir münekkid onun hakkında "milletlerarası bir şöhret kazanmışsa bu sırf, milletlerarası temayüllerle alâkalı olduğu içindir" demişti. Bununla beraber Dallapiccola'nın şöhretinin, tam mânasiyle cihanşümul olduğu ve lâyık olduğu dereceye ulaşmış bulunduğu iddia edilemez. Amerikan uzun-çalan plâklar katalogunda onun sadece tek bir eserinin bulunduğu ve bu eserin plâğının da ancak son bir iki ay zarfında neşredildiği düşünülürse, Dallaplccola'ya "şöhretli bir bestekâr" demek güçleştir. Bütün oniki ton bestekârları için olduğu gibi, Dallapiccola'nm musikisinin de halkın sempatisini kazanması için biraz daha beklemek gerekir.

Beşerî trajedi

Dallaplccola, memleketinde, münekkidlerin hürmetini kazanmış bir bestekârdır. Çünkü, bir münekkidin dediği gibi, "onda yavanlık yoktur; pek az musikişinas, onun kadar derinden ve hüzünle, zamanımızın muazzam trajedisini hissetmektedir." Fakat, Dallapicoola'nın daha yaygın bir itibara sahip olmasını önleyen şey, doğrudan doğruya, oniki ton bestekârı olmasıdır. Bu hususta bestekâr şöyle diyor : "Halka, oniki tonun güç gelenisinin s e b e b i disonans değil, serilerin ve ayrı biçimlerin anlaşılması meselesidir."

Bestekârın Mahpus adlı operası, birkaç yıl önce İtalya'da ilk defa temsil edildiğinde Dallapiccola bir taraftan hristiyan aleyhdarı olmakla itham edilmiş, diğer taraftan da komünistlerin hücumuna maruz kalmıştı. Fakat onu, böyle dar görüşler alâkadar etmiyordu. "Herkes, eserimde kendi isteğini okuyor; yazdığımı değil.." Yazdığı, her yerdeki insanlara bütün insanlara hitap etmesi gereken bir şeydi. Operanın Kafka'varî livresi, İspanya'da Philip II (556-98) devrinde geçen bir vakayı anlatıyor ve bunu zamanımıza tatbik etmek İstiyordu. Eser, kendisine daima hürriyete kavuşacağı vaadlerinde bulunulan bir mahpusun, nihayet hücrenin kapısının tesadüfen açık bırakılmış olduğunu görüp sonsuz bir koridordan kaçmasına dairdi. Fakat açık havaya çıkınca, "Allaha şükür!" diye bağırmak istiyor, ama sesi, bir kilise korosunun ve orgunun uğultusu içinde boğuluyordu. Bir ağacın gölgesinden iki kol uzanıyor ve onu yakalıyor, hapishaneci ona "niçin tam kurtulacağın günün arifesinde kaçmak istedin?" diye soruyordu. Mahpus idama götürülürken - ve perde kapanırken - son sözü "hürriyet?" oluyordu.

Türkiye'den bir talebe

Dallapiccola'nın talebelerinden biri, ileri gelen genç bestekârlarımızdan İlhan Usmanbaş'dır. Usmanbaş birkaç yıl önce Amerika'da bulunduğu sıralarda, bir müddet Dallapiccola ile beraber çalışmıştı. O zamandan beri, öğretmeni hakkındaki fikirleri son derece sitayişkârdır.

Usmanbaş'ın geçenlerde Amerikada "New Music" Yaylı Sazlar Kuarteti tarafından çalman, From Musiki Vakfı mükâfatım kazanmış, (Bak. AKİS, Sayı 34 ve 57) Birinci Yaylı Sazlar Kuarteti hakkında en sitayişkâr tenkid ise, Musical America mecmuasının Haziran sayısında -çıkti. M.D.L. imzalı münekkid, Usmanbaş'tan ve eserinden şöyle bahsediyordu:

"Türkiyeli Bay-Usmanbaş, Adnan Saygun'un ve Luigi Dallapiccola'nın talebesidir. Halen de Ankara Devlet Konservatuvarı öğretmenlerindendir. Kuartetinde Bartok'u hatırlatan armonik gerilimler ve, gayet tabu bir şey, kuvvetli bir Yakın Doğu çeşnisi var. Zengin akorlu kesimler, diğer sazların resitatif'vart nidalariyle beraber lirik hatlar ve sağlam bir füg, eserin meziyetleri arasındadır. Son (presto) muvmanda, çellonun yayı köprü üstünde sıçratması, alâka çeken bir tesir meydana getiriyor ve bu, bir tam-tam'ın uzaklardan gelen sesini hatırlatıyor. Eserde yaratıcılık vardır ve ritmik ses bakımından şahsiyete delâlet etmektedir."

Fromm Foundation Atoard Concert Rogers Auditorium, May 7, 8

The first of these two concerts featuring prize-winning work9 of five composers consisted of two 'first String Quartets by ilhan Usmanbaş and Jerome Rosen (played by the New Music Quartet) and "Lorca Romanzen" for soprano, piano, and percussion by Wilhelm Kilmayer. Mr. Usmanbaş, f rom Turkey, stıdied with Adnan Saygun and Luigi Dallapiccola and is at present on the faculty of the Ankara State Conservatory. His Quartet has, naturally enough, a strong Near East flavor and harmonic tensions suggesting Bartok. Lusb chordal sections lyric lines with quasi-recitative interjections from the other instruments, and a vigorous fugue are among its virtues. In the final Presto there is an interesting effect of the cello bouncing the bow at the brıdge. which sounds like a distant tom-tom. The piece is inventive and ındicates individuality in rhythmic sound.

This was in contrast to Jerome Rosen's Quartet, where marked individuality seems to glow but faintly. The first Appassionate moverment

- Musical America'dan parça
Usmanbaş'a methiye

Ankara

Piyes müsabakası

Kısa boylu, şişman ve gözlüklü bir adam (Basın Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğünün merdivenlerinden tırmandı. Odasına gitti ve radyoyu İslah etmek için kafasında binlerce düşünce vardı. Fakat bu düşüncelerin bugüne kadar müsbet bir sahaya intikal ettiğini gören, duyan olmamıştı. Sadece bu düşünceler o şişman, gözlüklü ve kısa boylu - ismi Refik Ahmet Sevengil'dir, 1050 den evvel C.H.P. ye mensup idi, sonradan D.P. lilerin verdikleri her vazifeyi kabul etti - insanın kafasında kalıyordu. Tenkidler başladığı zaman "esasen söylemiştim" deniliyor veyahut da "böyle olacağı belli idi" şekline sokuluyordu. Fiiliyat meraklısı değildi. O gün bir hayli yorgundu. Bu yorgunluğu bir hayli zamandır devam ediyordu. Çünkü, radyoda haftanın muayyen zamanları Pir Sultan Abdal'dan bu yana gelmiş geçmiş halk sanatkârlarının hayatlarını anlatıyordu, ve radyonun vatandaş tarafından en fazla kapatıldığı bir on beş dakikalık konuşma hakkı vardı. Yorgunluğunun sebebi muhakkak ki, bu çalışmalarının bir neticesi idi. Kolay değildi. Eskiden yazılmışları bir sıraya tâbi tutmak, bu halk sanatkârlarını doğum ve ölüm tarihlerine göre tasnif etmek zor ve yorucu bir İşti.

Odasında derhal çalışmağa başladı ve nihayet bu çalışmanın mahsulü radyolar için bir piyes müsabakası oldu. İşte radyolarımız için açılan piyes müsabakasının başlangıcı böyle oldu.

Refik Ahmet Sevengil, radyolardaki piyesleri iki kısma ayırdı. Birincisinin ismini "komedi" diye koydu. İkincisine "piyes" dedi. Bu muhakkak ki dünyada bugüne kadar sahne oyunları için yazılan eserler üzerinde yapılan ilk mühim ve büyük tefrik idi. Bu olsa olsa Refik Ahmet Sevengil gibi edebiyat ile fazla meşgul olmuş - halk sanatkârları bakımından - hattâ bir ara gazetecilik yapmış bir kimse tarafından icat edilebilirdi. Gönderilecek eserler telif olacaktı, "millî ahlâk" a aykırı olmıyacaktı. Milli ahlâktan neyin murad edildiği vakıa izah edilmiyordu ama, piyesler tetkik edildiği zaman muhakkak ki bu bakımdan ölçü ortaya çıkacaktı. İşte o zaman biz hangi lâfların millî ahlâka uygun olduğunu, hangilerinin uygun olmadığını anlıyacaktık. Bu suretle, radyolar için piyes müsabakasının bir diğer faydası daha kendisini hissettirecekti. Eserler üç nüsha halinde Basın - Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğüne 1 Eylül 1956 tarihine kadar verilecekti. Piyesler kimin tarafından tetkik edilecekti? Bu hususta hiç bir sarahat da yoktu. Her halde bir komisyon kurulacak veya fikri ortaya atan bizzat piyesleri okuyarak hükme varacaktı.

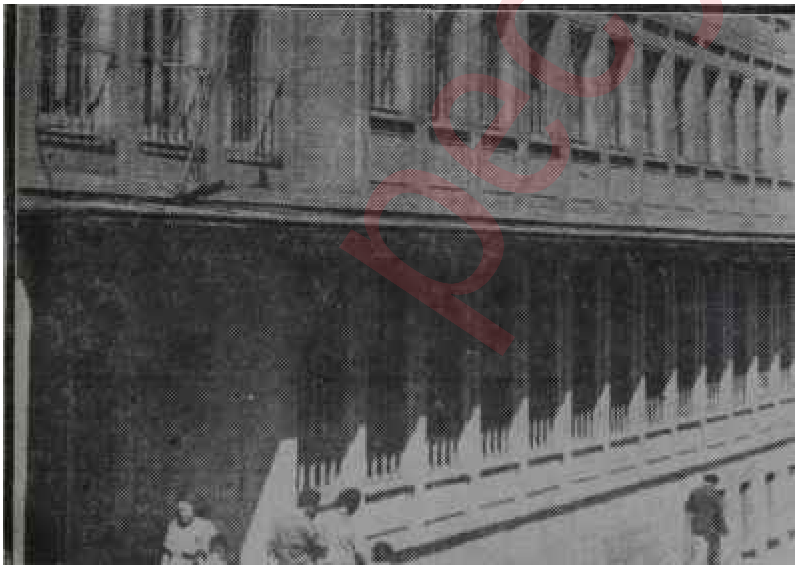
Daha önce

Bundan uzun bir müddet önce, radyoları islâh etmek için bir komite kurulmuştu. Bu komitede hakikaten radyoları islah edecek, imkânları, şartları ve fikirleri hazırlıyacak kimseler mevcut bulunuyordu. Komitenin verdiği kararların tatbik edildiğini kimse iddia edemez. Hattâ o kadar ki, komite radyolarda batı anlayışının daha fazla yer almasını kararlaştırdığı halde, sonradan sanki bu türlü kararlar ve muteber addedilen bir komite yokmuş gibisine ters yüz edilmiş, eski hale devam emri verilmişti.

Bu komitenin verdiği kararlardan bir tanesi radyolardaki piyesleri düzeltmek ve iyi eserleri mikrofona koymak idi. Memleketin gizli kıymetlerinden de istifade etmek lüzumu ortaya konulmuştu. Bilhassa telif piyeslerin radyolara yerleştirilmesi isteniliyordu. Hakikaten bugün Ankara radyosunu idare edenler, yakından bilirler ki, radyolara piyes temin etmek imkânsızdır. Muayyen ölçüleri ihtiva eden bazı kimseler, ya bir kurtuluş günü dolayısiyle piyes kaleme almakta veya herkesi mutlaka ağlatmak için piyesler yazmaktadırlar. Radyolarını dinliyenlerin piyes denilince hatırlarına ya bol bol gözyaşı dökmek için bütün sanatkârların seslerini ayarlamaları, yahut da saçma sapan bir takım espriler ile güldürme yoluna gidilmesi gelmektedir.

Radyolarda piyesleri tetkik eden bir büronun mevcudiyetinden herkesin haberi vardır. Bu büro - daha evvelce de yazdığımız gibi - bütün piyesleri okur, mevcut talimatnameye uygun olup olmadığı üzerinde durur ve sonra tasvip eder veya redde uğratır. Muhakkak ki, bu büro eline aldığı ölçüler içinde vazifesini yapmaktadır. Fakat, bazı büyük programlarda öyle döküntü piyesler yer almaktadır ki, insan böyle bir eseri radyonun oynayıp oynamadığında şüpheye düşmektedir. Fakat gene bilinen bir hakikattir ki, bu büyük programlarda oynanan piyesler radyonun vazifeli bürosundaki memurlar tarafından okunmamaktadır. Büyük programın tertipçisi istediği piyesi; daha doğrusu kendisinin güldüğü bir piyesi alıp mikrofona getirmektedir. Halbuki, radyo gibi ciddi olması lâzım gelen bir müessesede bilhassa iş bölümüne dikkat edilmesi lâzım gelir. Madem ki bir piyesleri tetkik bürosu vardır, madem ki bu büro iyiyi ve kötüyü ayırd edecek kabiliyette görülmüştür, mesuliyet taşımaktadır, öyleyse neden ve niçin büyük programlardaki piyeslerin tefrik edilmesi gibi bir cihete gidilmiştir. Kimse bu sualin cevabmı veremez. Bu sebepten dolayı, orta oyununa benzer piyesler radyoda yer alır, ve bazı sanatkârların aşırı el kol hareketlerine orada hazır bulunanlar güler, dinliyenler ise hazır bulunanın niçin güldüğünden habersiz esprinin nerede olduğunu ve mânasının neden ibaret bulunduğunu düşünür durur.

İşte bütün bunlar göz önünde tutulursa, radyolara iyi piyeslerin güzel eserlerin gelmesini temin edecek bir müsabaka açmak zamanının ge-

Basın Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğü

Büyük bina + bol personel + çok malzeme = O

lip geçtiğinden kimsenin şüphesi kalmaz.

Ancak, bir müsabaka tanzim edilir, bu müsabakada birinci, ikinci gibi bir takım sınıflandırmalar yapılırsa, daimi olarak çalışan bir müessesenin ihtiyacını bu müsabakanın karşılayıp karşılamıyacağı üzerinde durulacak bir nokta halinde zihinlere yerleşecektir. Bu müsabaka sonunda elde altı eser kalacaktır. Üç tanesi komedi, üç tanesi piyes. Bu altı eser ancak bir ay radyonun bu bakımdan ihtiyacını karşılıyacaktır. Sonrası.. Tamamen meçhuldür, öyleyse radyolar, Basın -. Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğünün tertiplediği bu müsabakadan hangi pratik ve devamlı faydayı temin edeceklerdir, bilinemez. Anlaşılıyor ki, Basın Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğü tıpkı diğer faaliyetlerinde olduğu gibi, çok iş yapmış görünmek, fakat hiç bir iş görmemiş olmak gibi bir durum içindedir. Bu hareket olsa olsa, radyoları islah ettik diyecek bir ilgilinin söz yığınına bir yenisini ilâve etmekten ileriye gidemez. Teşvik ise, kimi? Esasen radyolarımıza bazı eli kalem tutan ve hevesli olan kimselerin gönderdikleri bir yığın eser vardır, fakat biz bunları cevaplandırıp, eseri, yazandan biraz daha olgunlaştırmasını istiyeceğimiz yerde, sepete atarız. Tabiatiyle, hevesi kaçırılan veya türlü bahanelerle eseri redde uğrayan bir kimsenin tekrar radyoya müracaat etmesi mümkün olamaz. Diyecekler bulunur ki, radyoya piyes yazıp gönderen azdır, hattâ yoktur. Denilebilir ki, bugüne kadar verilmiş eserlerin mikrofona konulduğu vâki midir? Piyes işi de bazan bir zihniyetin kurbanı oluyor, "tekel" den sıyrılamıyor.

Netice

Neticesi şudur ki, radyolar bu müsabakadan pek fazla bir şey kazanacak değillerdir. Bugünkü imkânlar içinde kalınmasında belki de masrafın artmaması bakımından fayda vardır. Sonra bu işe girişenlerin bilmeleri lâzım gelir ki, her önüne gelen bir müsabakaya iştirak etmek için bir piyes yazar ve o müsabakayı da kazanırsa "radyofonik piyes muharriri" olmaz. Bizim asla ders alamadığımız diğer memleketlerde bu işin bir ihtisası, bileni, anlıyanı, bu yoldan meşhur olanı vardır. Üç satırlık bir tebliğ ile herkesi piyes yazmağa çağırmak ile bu dâvanın halledilmesi ve ayrıca kabiliyetlerin teşviki diye bir hareket bahis mevzuu değildir. İyi ve güzel piyes mi istiyorsunuz, kesenin ağzını biraz açınız. Mevcut muharrirlerden eser isteyiniz. Belki yazarlar. Şark musikisine - her ne suretle olursa olsun - yapılan yardımın bir kısmını da bu işe ayırınız da, meseleyi kökünden halledebilesiniz. Kıymetlerin teşvikini de istiyorsanız, bu müsabaka sonunda bir program ve plân dairesinde çalışarak, onlardan daha fazla istifade etmek yollarını bulunuz. Yoksa, geri yanı beş dakikalık bir nutukta "lâfı güzaf" tan ibaret olacaktır.

METEOROLOJİ

Karadenizde şiddetli yağmur alan bölge

Bereket getirmiyen sular

Yağmur

Su baskını

Akşam üzeri hava birden bire kararmaya başlamıştı. Güneşin batmasına daha iki buçuk saat vardı. Zonguldakta fabrika bacalarından çıkan duman gökyüzünü ekseriya siyaha boyardı, fakat bu geçiciydi, Siyah bulutların yığıldığı gökyüzüne bakan halk "Haydi hayırlısı, bol yağmur geliyor, köylünün yüzü nihayet gülecek" diye düşündü. Deniz çalkantılı idi. İşsizler, işlerini bitirenler, yağmura yakalanmadan eve varmalı, diye düşündüler. Evlerinin kapısından girerlerken müthiş bir yağmur başlamıştı.

Müthiş yağmur, daha müthiş bale geldi. Gökyüzünün bütün kapakları açılmış gibiydi. Dışarda göz gözü görmez olmuştu. Saatler ilerledi. Gece zifiri karanlıkta yağmur cehennemi bir hal almaya başladı. Müthiş bir fırtına ile karışık halde şehrin üzerine olanca hızıyla yağıyordu. Sokaklarda kimseler kalmamıştı. Kahvehaneleri dolduran halk evlerine gitmek için dışarı çıkamıyordu. Şehrin sokakları sellerle dolmaya başlamıştı. Limana doğru uzanan meyilli arazi dahi sulardan geçilmez hale geliyordu.

Şehrin kenar mahallelerinde halk endişe içindeydi. Hiç kimse böyle yağmur görmemişti. Halk inanıyordu ki, şiddetli yağmur kısa sürer. Fakat bu zifiri karanlık gecede bu inançları boşa çıkıyordu. Yağmurun dineceği yoktu.

Vakit gece yarısına yaklaşınca şehrin bazı semtlerinde halk korku ve heyecan içinde sokaklara fırlamaya başladı. Sokakları dolduran müthiş sel suları evleri basmaya başlamıştı. Halk eşyasını kaçırmaktan vaz geçmiş canını kurtarmak telâşına düşmüştü.

Tam bu sırada asıl felâket gelip çattı. Şehrin elektrik cereyanı birden bire kesildi. Bir anda ortalık, korkunç bir yağmur altında ve göz gözü görmez zifiri karanlıkta kalmıştı. Kim kime yardım edecekti? Halk nereye kaçacağını bilemiyordu. Birçok mahallelerde suyun girmediği ev kalmamıştı.

Vaziyet vahim

Korkunç yağmurun dinmek bilmez saldırışı karşısında şehrin bazı mahallelerinin su baskınına uğrıyacağını anlıyan hükümet makamları alelacele tedbirler almaya çalışıyorlar fakat, hiç bir yardım imkânı bulunamıyordu. İtfaiye ne yapabilir, polis ne iş görebilirdi? Halka düşen tek iş ellerini gökyüzüne kaldırıp Allaha yalvarmaktan ibaretti.

Tabiat bütün kuvvetini, bütün vahşi çehresini Zonguldak üzerine tevcih etmiş gibiydi. Vali telefon başında Ankaraya kısa bir mesaj verdi: Zonguldakta şimdiye kadar görülmemiş, korkunç bir yağmur yağmaktadır. Vaziyet ciddidir.

Yurdun bir çok bölgelerinde bir telsiz, birkaç derece aletinden ibaret olan meteoroloji teşkilâtı Zonguldaktan Ankaraya, merkeze ilk raporunu verdi: Yağmur çok şiddetli, tufan halinde saatlardan beri mütemadiyen yağmaktadır. Şehir sel felâketine maruzdur.

Umum müdürlük düşünüyor

Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü hava rasat memurları, dünya hava durumunu tetkik ederken son günlerde memleketimizin anormal bir hava depresyonuna sahne olacağını daha bir kaç gün evvelden tesbit etmişlerdi.

Bütün Türkiye sıcak hava dalgasının tesiri altındaydı ve bu mevsimde bu normaldi. Birçok yerlerde tatlı yağışlar kaydediliyordu. «

Fakat... Memurların da dudağında bir "fakat" vardı. Balkanlarda ve Rusyanın meteorolojik cenup cephe hattında bir soğuk dalgası belirmişti ve bu dalga Karadeniz üzerine doğru sarkmaktaydı. Bu fena bir gelişme idi. Bu soğuk hava dalgası Türkiye üzerine sarkarsa bazı mıntakalar, bilhassa İstanbul ve Marmara çevreleri, Karadeniz sahilleri şiddetli, hattâ anormal sayılabilecek yağışlara sahne olabilirdi. Büyük bir ihtimalle depresyon merkezi deniz üzerine isa-

bet edebilir, bu takdirde sahiller muhtemel bir tufandan kurtulabilirdi.

Hesap maalesef yanlış çıkmıştı. Zonguldak'tan ilk hava rasadı Ankaraya ulaşınca Umum Müdürlük pek o kadar telâş etmedi. Zonguldak meteoroloji teşkilâtının rasadı ikinci bir raporla değişebilir ve yağmurun azaldığı haberi Ankaraya ulaşabilirdi. Allanın işine kulun aklı bu kadar ererdi!

İlk rapordan sonra diğer raporları Meteoroloji Umum Müdürlüğü beyhude yere bekledi. Zonguldak'tan hiç bir haber alınamadı. Fakat merkezdeki tesisler Zonguldak civarında vaziyetin feci bir hal aldığını gösteriyordu. Zonguldak valiliğini telefonla aramak için sarf edilen bütün gayretler netice vermedi. Telefon hattı kopmuştu. Tamiri imkânsızdı. Çünkü korkunç yağmur altında dışarı çıkmaya, adım atmaya imkân yoktu. Hat bir hamlede düzeltilemiyecek şekilde arıza yapmıştı.

Korkunç yağmur bütün bir gece devam etti. Şehrin eteklere sıralı evlerinden bir kısmı dağlardan inen sulara kapılmış, yıkılmıştı. Liman mıntakasında sokaklar molozlarla, taşlarla, sellerin getirdiği süprüntü ve toprak, çamurla dolmuştu. Sokaklarda yürümek bile mesele haline gelmişti. Sabahleyin gün aydınlığında, sabaha kadar uyumadan sokaklara çıkmak isteyen Zonguldaklılar hâlâ devam eden korkunç yağmur altında şehirlerini tanıyamadılar. Liman boyunda ne var ne yoksa her şey suların tesiri ile denize sürüklenmişti. Yığılı kereste ve kömürlerin yerini molozlar, taş toprak doldurmuştu. Ortalık âdeta bombardımana maruz kalmış gibi bir hal içindeydi. Kömür ocaklarında muhtemel bir felâkete karşı iş derhal paydos edilmişti. Kuyularda geniş ölçüde emniyet tedbirleri almak icap ediyordu. Yapılacak ilk iş tabiatiyle insan hayatını kurtarmaktı.

Birinci günün bilançosu

Meteoroloji Umum Müdürlüğünün Zonguldak teşkilâtı yaptığı tetkikler sonunda şu raporu verdi: Son yirmi dört saat içinde Zonguldak bölgesine düşen yağmur miktarı metrekareye 431 litredir.

Rapor güç halle Ankaraya ulaşınca vaziyetin vahameti derhal anlaşıldı. Bu korkunç bir rakamdı. Mütehassıslar Ankara ve havalisine bir buçuk sene içinde düşen yağmur miktarından bile fazla olan bu rakam karşısında ciddi tedbirler alınması lüzumunu belirttiler. İçişleri Bakanı ile İşletmeler Bakanı derhal Zonguldak'a hareket etti. Bakanlar şehre ulaştıkları vakit manzara müthişti. Halkın sağlığım korumak için tedbirler alınması emredildi.

içişleri Bakam halkın «ağlığından, işletmeler Bakanı da maden kuyularının durumundan endişe içindeyTesisleri eskimiş olan Havza'da esasen düşük olan kömür istihsali bu yağmur felâketi sonunda daha fena bir vaziyet meydana getirirse ? Endişesi de vardı.

Memleketimiz için hayati ehemmiyeti haiz olan kömür madenlerimiz çok şükür bu tabiî âfet karsısında zarara uğramadı. İtiraf etmek lâzımdır ki bu tek teselli noktamızdır. Fakat şehrin bazı mıntakalarında toprak kaymaları meydana gelmişti. Çok temenni edilir ki bu kaymalar ilerde feci hadiselere sebep olmasın ilmi bakımdan mütehassısların bu hususta çok dikkatli tetkikler yapması zaruridir.

İkinci gün

Zonguldak halkına Kurban Bayramını zehir eden bu tufan ikinci gün de bütün şiddetiyle devam etti. Civar şehir ve kasabalardan gelen ilk haberlerde tufanın Ereğli bölgesi ile Karadeniz sahil hattını Sinop istikametine doğru takip ettiğini gösteriyordu.

Diğer taraftan Marmara bölgesinde de şiddetli yağışlar kaydediliyordu. Bilhassa İstanbul ve Boğazlar mıntakaları depresyonun tesir sahası dahilindeydi. İstanbul bir kaç günden beri allak bullak olmuştu.

Raporlar toplanınca Rusya sahillerinden, çok yüksekten bir kama şeklinde Karadeniz bölgesine uzanan soğuk havanın depresyon merkezinin Zonguldak ve Ereğli olduğu anlaşıldı. Tesir en az üç gün devam edecek şiddetteydi. Yapılacak biç. bir şey yoktu. Sakilden içeriye doğru gidildikçe tatlı yağışlar kaydediliyordu. Yurdun sonbahar ekimi, bilhassa mısır ekimi ve nadas için bu yağışlar çok faydalı oluyordu. Zonguldak'ın uğradığı felâkete katlanmaktan başka çare yoktu.

Tedbir

Meteoroloji istasyonlarının, bilhassa merkezin Karadeniz sahillerinde vuku bulacak yağmura karşı aldığı malûmata diğer ilgili dairelere vererek tedbir talebinde bulunması lâzım gelmez miydi? Çünkü, meteoroloji istasyonlarının vazifesi sadece bulutların nemini, yağmurun düşen miktarını tesbit etmek değil, felâketleri mümkün olduğu kadar çabuk tesbit ederek tedbirinin bulunmasına yardım etmektir. Bizde de meteoroloji istasyonlarının çalışma tarzı bu olmalıdır, yoksa her sene bütçeden verilen milyonlarca lira lüzumsuz bir işe kullanılmış olacaktır. Meteoroloji istasyonumuz Karadenize muhtemelen sert bir yağmuru tespit etmiştir, hattâ bu yağmurun sahile de vuracağını bilmiştir. Fakat bu kadar şiddetli bir yağmuru sahil şehirleri için tahmin edememiştir. Böyle dahi olsa, gene de meteorolojinin tedbir ihtarında bulunması elzemdi. Bu onun müessese olarak vazifesi idi. Normal zamanlarda radyodan Türkiye'nin hava suhunetini, denizin "kaba dalgalı veya dalgalı" olup olmıyacağını bildirmek bu müesseseye bağlanan ümitleri kaybettirmekten başka hiç bir işe yaramaz. Matlup olan vazifesini tam yerinde görmesidir. Bugünkü hâli ile Meteoroloji işlerinin bir tanzime tâbi tutulması şarttır. Fakat Bakan Osman Kapani, bakanlığına bağlı işleri düzelteceğine - basitte olsa - Avrupada dolaşmayı daha çok sevmektedir.

Meteorolojinin böyle bir ikazı olsa idi, belki de felâketin bilançosunda bir eksiklik olacaktı, hepimiz gev vinecek, en başta bu müessese iftihar duyacaktı. Bakanı bile Türkiye yerine Avrupa'yı tercih ettikten sonra, bizim meteoroloji istasyonlarımız da yabancı memleketlerin hava durumunu tespit eder. Geriye çok zaman kalırsa, Türkiye'yi göz önünde tutmayı herhalde ihmal etmez.

Bilanço

Korkunç yağmur Salı günü öğleden sonra hafifledi ve şehir üç gündenberi görmediği güneşi nihayet gördü. Halk sokaklara fırladı. İlk iş olarak telefon irtibatı teinin edildi. Kızılay şehre yardım elini uzattı 190 çadır kuruldu. Evsiz barksız kalanlar çadırlara yerleştirildi. 57 ev ve dükkân yağmurun şiddetinden yıkılmıştı. Şehrin muhtelif semtlerinde 219 ev, 850 dükkân sular altındaydı.

Üç ölü, bir yaralı tesbit edildi. 9 kişinin de akıbetinden ümit kesilmişti. Bu, şehrin merkezindeki durumdu.

Dünyaya ne oluyor?

Çarşamba günü radyoyu dinleyenler şu mealde haberi duydular: İsveçte 1911 den beri görülmemiş sıcaklar hüküm sürmektedir. Gölgede 35 derece hararet vardır.

İsveç dünyanın en soğuk memleketlerinden birisiydi. Acaba dünya tersine mi dönüyordu? Stokholm şehri 44 sene sonra sıcaklık rekorunu kırmaya muvaffak olmuştu.

Bir başka haber ise Brezilyada korkunç bir soğuk dalgasının kahve mahsulünü mahvettiğini haber veriyordu. Her sene kahve fiyatları düşmesin diye malını denize döken memleketin kahve ithal etmesi mümkündü.

Ayrıca gazeteler, radyolar Fransada da korkunç yağmurlar ve tabii âfetler meydana geldiğini bildiriyorlardı. Yeni Orleans'dan verilen bir haberde saatte 100 kilometre hızla esen bir rüzgâr bütün aşağı Missisipi bölgesini tehdit etmektedir. Bu yüzden bir kısım şehirlerde eyaletlerde tehlike işareti verilmiştir.

BELEDİYECİLİK

Ankara

Murakabesizlik

Onlar beş arkadaştılar. O gece, uzun zamandan beri birbirinden ayrı bulunmanın, konuşamamanın acısını çıkarmak istiyorlardı. Şehrin bir lokantasına gitmeyi düşündüler, vazgeçtiler, bir başka gazinoda oturmayı, konuşmayı, dertleşmeyi, eğlenmeyi kararlaştırdılar.

Şehrin bir gazinosunda üç saat oturdular. Beş arkadaşın her biri o kadar uzun boylu yiyecek, içecek kimseler değildi. Konuştular, uzun zamandan beri ayrı kalmanın acısını çıkardılar. Gittikleri gazino üçüncü sınıf bir gazino idi. Bir müddet sonra "hesab" ı istediler.

Hesabı gördükleri zaman şaşmamaları, hayretler içinde kalmamaları imkânsızdı. Çünkü, istenilen miktar, talep edilen para, yediklerinin de içtiklerinin de bir hayli üzerinde idi. Fiyatlar alabildiğine yüksek yazılmıştı. Meselâ bir şiş kebabının fiyatı yedi buçuk lira olarak gösterilmişti. Meselâ iki armut, bir salkım üzümün fiyatı yedi lira idi. Bir yanlışlık olduğunu zannettiler ve garsonu çağırdılar. Garson bir hayli yukardan, bir hayli tersten meseleyi mütalâa ettikten sonra, hesabın çok normal olduğunu, yetmiş 'beş liralık hesap ile meseleyi "ucuz" atlattıklarını söyledi. Bu defa ikinci bir hayret, bir büyük hayret içinde daha kaldılar. Bir üçüncü sınıf gazinoda yetmiş beş liralık bir hesap ile karşılaşıyorlardı, ayrıca bu hesap yenilen ve içilenlerin asla ve asla karşılığı değildi. Fakat garson, bu hesabın az bile olduğunu söyliyebiliyordu. Başgarsonu çağırdılar, meseleyi ona da izah ettiler, başgarson da bir evvelkinin söylediklerini tekrarladı. Hesapta bir anormallik olabileceğini, ancak bu anormalliğin hesabın yüksek olmasından değil, bilâkis az olmasından ileri geldiğini kaydetti. Ne yapacaklarını, ne söyliyeceklerini şaşırdılar.

İçlerinden birisi bu şehirde bir belediye idaresi olduğunu hatırladı. Arkadaşlarına, belediyeye şikâyet etmeyi teklif etti. Hesap o kadar anormal, hareket tarzı o kadar garip idi ki, fikir hemen benimsendi. Garsonu çağırdılar ve verdikleri paranın karşılığı olan bir fatura tanzim edilmesini istediler. Garson gitti, uzun müddet geçtiği halde, gelmedi. Başgarsonu tekrar çağırdılar, verdikleri paranın karşılığı bir fatura istediklerini, bu talebin de haklı bir talep olduğunu söylediler. Başgarson da bir fatura veremiyeceklerini ileri sürdü ve bütün İsrarlara rağmen fatura ve fiyat listesi kâğıdını vermekten kaçındı. Netice, gazinodan çıkarlarken bir de dayak yemediklerine şükrediyorlardı.

Ve bu şehirde

Ve bu şehirde bir belediye idaresi vardı. Zaman zaman gazetelere haberler gönderir, zaman zaman kendi basın bürosu vasıtasiyle bültenler dağıtır, şehrin şu veya burasında yapılan murakabeyi, kontrolü bildirirdi. Vatandaş olarak bizler, gazetelere gelen ve neşredilen bu havadisleri bir iç rahatlığı ile okur, sevinir ve vatandaş hakkının gözetildiğinden emin olur, memnun kalırdı. Fakat şehrin şu veya burasında, arada bir yapılan kontrollerin sadece ve sadece murakabesizlik olmadığını etrafa telkin etmek için yapıldığını anlamamak imkânsızdı. Bu şehirde bir belediye vardı, bu belediyenin üzerine düşen pek çok vazife mevcuttu. Bunların başında gazinolarda, lokantalarda vatandaşın bir soygun muamelerine tabi tutulması geliyordu

Fiyat listesi
Yazboz tahtası

Bunların başında şehrin bir semtinde sebze ve meyve fiyatlarının başka, diğer bir yerinde başka olmaması geliyordu. Bu kontrolün başında manavların bir küfenin içinden çıkan meyvayı ikiye ayırıp, ikisine de ayrı fiyat koymasının önüne geçmek geliyordu. Halbuki bunlar vatandaş için, hepimiz için "ahval-i âdiye" den hadiselerdi. Diyorduk ki, belediyenin bunları kontrol edecek kadar geniş bir teşkilâtı yoktur, bu kadar insanı yoktur. Fakat gene biliyorduk ki kontrolü mümkün' olan bazı yerler ve işler vardı ki, buralarda belediyeyi görmek değil, hissetmek bile zor oluyordu

Halbuki, belediyenin gazetelere kontrol haberleri vereceği yerde, bu haberler ile kontrollerin yapıldığını vatandaşa duyuracağı yerde vatandaşın her gördüğünü, karşılaştığı bu türlü garip muameleleri ortadan kaldurması lâzım gelirdi. Bu daha müessir bir propaganda, fiiliyat İle hadiselerin tekzibi olurdu.

Bizde belediyecilik bugün modern bir anlayışa sahip değildir. Hariç memleketlerde belediye demek, bir şehrin isinde devlet, demektir. Otoritesini en küçük esnaftan en büyük esnafa kadar kurmuş olan teşkilât demektir. Yıldıran ekiplerini zabıta için kurarken, belediyenin iktisat müdürlüğü emrine ayni tarz bir teşkilât verelim ki, bu şehirde her gün fiyat artmasını, değişik fiyatla aynı malı satmak faciasını ve vatandaş parasının hiç edilmesi davasını halledelim.

Siz bir şehir içindeki nakliyenin de sebze ve meyva fiyatlarına zam getirdiğini bilir misiniz? Meselâ Ankaranın Yenişehir semtinde meyva ve sebze fiyatları, halde satılanlara nazaran daha yüksektir;. Sebebini satıcıya sormak esasen onların dilince ayıptır. Fakat bütün bu ayıba rağmen sormak "cesaret" ini kendinizde bulursanız, şehir içinde malın teslim edildiği yerden dükkâna kadar olan mesafenin her adımına bir kuruş isabet edercesine bir fiyat yüksekliği ile karşı karşıya kalırsınız. Bu hakikati dükkân sahibine söylediğiniz zaman, âdeta dövercesine bir konuşma tarzı ile "ister al, ister alma" der ve yanınızdan çeker gider.

Bu türlü fiyat değişikliklerinin önünü belediye alamaz mı? Alır, fakat bunu yapabilmek için şehri muayyen parçalar halinde değil, bir kül halinde mütalâa edip, hareket etmek lâzımdır. Çünkü, bizde murakabe ve fiyat kontrolü şehrin bir yerinde olurken, diğer bir semtinde asla yapılmaz.

Tapılacak iş

Belediyenin yapabileceği nedir? Kontrollerin sık sık fakat parça parça yapılmasına değil, bir ahenk ve bir sistem içinde çalışılmasına dikkat edilmesi lazım gelir. Bu işi başarabilmek için de, bir programa, şehri her gün tarıyacak bir iş bölümüne ihtiyaç vardır.

Bir program tertip etmek, hem de bu programı eldeki bir **plân** çerçevesi içinde yapmak mümkündür. Mesele, eldeki imkânları yerinde **kul***lanabilmektir. Her gün mevcut elemanların şehre dağıtılmasını bir plana bağlarsak, işler hem muntazam olacaktır, hem de bu şehirde -kontrol olduğunu, belediye memurlarım her, zaman esnafın yanında gören vatandaş kabul edecektir.

Bu arada esnafın da biraz hüsnüniyet göstermesi elzemdir. Bunu da kabul etmemek mümkün değildir. Fakat menfaatlerin oynadığı bir meydanda esnafın bu yola girmesi **kabil'** değildir, Öyleyse, bunu kendisine hissettirmek lâzım gelmektedir.

Bugünkü durumu ile belediye kontrolünün. varlığı iddia edilemez.

KÜTÜPHANECİLİK

California'da Hoover kütüphanesi

Sami Nabi ÖZERDİM

Palo Alto, Temmuz..

1954 yılı Aralık ayının 26. ncı günü, San Francisco'dan gelen otobüs Palo Alto kasabasına bir yolcu bıraktı. Ortalık henüz ağarmak üzereydi. Sırtında, California Udimi için pek fazla olan ağır paltosu ile bu yolcu, Herdeki otele doğru yürürken yanında bir otomobil durdu ve The Hoover Institute and Library'nin müdür yardımcısı, onu karşıladı. Yolcu, Ankaradan geliyordu; kütüphanenin Türkçe kitaplarını tasnif etmek üzere çağırılmıştı. Otobüs istasyonu yirmi dakikaya kadar açılacaktı. Orada beklemektense, şöyle bir dolaşmak istediler. Otomobil, iki yanı palmiyelerle çevrili bir asfalt üzerinde kayarak onları Stanford'a getirdi. Stanford, Palo Alto'dan, yürüyüşle 25 dakika kadar ileride bir üniversite mahallesi idi. 1885 te kurulmuş olan meşhur Stanford Üniversitesi 1940 yılından beri 90 metreye yakın yükseklikte bir kule ile zenginleşmişti. Bu on beş katlı kule, ayrıca 7 ek katiyle göklere yükseliyor, barışa hizmet için kurulduğunu sanki heybetiyle anlatmak istiyordu.

-

Amerika Birleşik Devletlerinin 31. inci Cumhur Başkanı Herbert C. Hoover, Birinci Dünya Savaşı sırasında Avrupada bulunuyordu. Savaş başlayınca Avrupada sıkışıp kalmış Amerikalı turistleri yurtlarına göndermekle görevlendirilmişti. Daha sonra, Belçika Tardım Komitesi Başkanı oldu. Mütarekeden sonra Avrupanın zarar görmüş halkına yardım amaciyle kurulmuş teşkilâtın başı olarak yeniden Avrupaya döndü. İşte Stanford'da yükselen kulenin ilk hazırlıkları bu sıralarda yapıldı. Hoover, Fransız İhtilâline ait belgelerin yokluğu yüzünden bu büyült ihtilâl üzerinde araştırma yapmanın zorluğundan bahseden bir yazı okumuş, bunun üzerine, Birinci Dünya Savaşı'na ait belgeleri zamanında toplamanın lüzumunu duymuştu. Savaş sırasında ve savaştan hemen sonra önemli görevlerle Avrupada bulunuşu bu işi kolaylaştırdı. Hoover, Stanford Üniversitesi'nin mezunlarındandı. Topladığı malzemeyi bu üniversiteye yolluyordu. İkinci Dünya Savaşı başlayınca, aynı şekilde zamanında davranıldı ve Hoover Kütüphanesi iki savaşın değerli belgeleriyle zenginleşti. Bir savaş kütüphanesi olarak düşünülen ve 20. nci yüzyılın savaş belgelerini derliyecek olan kütüphanenin amacı Birinci Dünya Savaşı'nın hemen sonunda genişledi. Hoover düşündü ki, 20. yüzyılın en önemli olaylan savaşlar değil, daha çok savaşın sonuçları idi: sosyal, ekonomik, siyasi hareketler, 20. nci yüzyılın çehresini hakkiyle gösterecekti. Kütüphanenin tam adı 'The Hoover Institute and Library on War, Revolution and Peace" tir. "Savaş, Barış ve Devrim üzerinde Hoover Enstitü ve Kütüphanesi". Birinci Dünya Savaşının verdiği ilhamla kurulan kütüphane, önceleri Avrupa ülkeleri, yani bu savaşa katılmış milletler göz önüne alınarak tertip edilmişti. İkinci Dünya Savaşı Pasifik'e de yayıldığından kütüphanenin alanı genişledi. Orta Doğu meselelerinin son yıllarda aldığı önem, araştırmaların bu bölgeye kadar yayılmasını neticelendirdi.

Hoover kütüphanesi

Zenginlik..

Fakat kütüphanenin en zengin koleksiyonları. Birinci Dünya Savaşı sonunda önemli değişmelere sahne olmuş dört memlekete aittir: Basya, Almanya, Japonya ve Çin. Hoover Kütüphanesinin kuruluşunda Amerikan felsefesinin etkisi açıktır. Bu ilim kurumu da tamamiyle pratik amaçlarla meydana getirilmiştir. Nitekim, Orta Doğuya ait koleksiyonlar, ancak bu bölgenin dünya politikasında yeniden önem kazanması sonucunda derlenmeğe başlanmıştır. Kütüphanenin, bütün Lâtin Amerikaya yaygın bir programı yoktur; belli başlı memleketler dışında kalan küçük memleketler, belki ileride, dünya politikasına pek aktif bir şekilde katıldıkları zaman burada da temsil edilebileceklerdir.

1940 a kadar üniversitenin içinde çalışan kütüphane kule-binasına geçtikten sonra âdeta otonom bir duruma girmiştir. Giriş yerinde Hoover'in kitapları ve değerli eşyası özel bir odada ziyaretçilere açık bulundurulmaktadır. Kule her gün ziyaretçilerle dolup taşmaktadır. 11. inci katta Hoover'in özel bir çalışma odası vardır. Bu odanın duvarlarında Hoover'a verilmiş 80 kadar diploma göze çarpıyor. Hoover maden mühendisidir ve diplomaların çoğu da mesleği ile ilgili kurumlardan verilmiştir. Bütün bu müze eşyasını birer birer anlatan yaşlı kadın, Hoover'in sekreteridir ve o da canlı bir hâtıra halinde bu odada yaşamaktadır. Kulenin tepesinden Stanford'u seyreden ziyaretçilerden çoğu kütüphane ile, kitaplarla ilgilenmeden gelir gider, asansörün dar çerçevesi içinden dışarı çıkmazlar. Fakat, birinci hattaki küçük okuma salonu; 60 millete ait 50.000 cilt resmî yayını, dünyanın dört bucağından derlenmiş 100.000 kitap ve broşürü, 35 dilde 3000 çeşit gazeteyi, 45 ülkeden toplanmış 15.000 dergiyi, 5.000 siyasi parti, dernek ve bilim kurumlarının yayınını; haritalar, filmler, plâklar, fotoğraflar, madalyalar, afişler ile tamamlanan muazzam bir koleksiyonu önünüze seren katalog kutularını, ikinci kattaki katalog odalarıyla çeşitti fonlardan yardım alarak araştırmalar yapan ve Hoover Kütüphanesinin değerli yayınlarına yenilerini katmaya uğraşan bilim adamlarını gizliyen küçük "hücre" leri; katlarda sıralanmış kitap hazinesini sadece okumaya, yazmaya, araştırmaya, hülâsa bilime merak salmış kimseler görür, bunlardan faydalanır.

Hoover Kütüphanesi devlete ait değildir; çünkü Stanford Üniversitesi de özel bir kuruluştur, kurucusunun adını taşır. Kütüphane hususi fonlarla beslenir. Meselâ, Ford Foundation, yalnız kitapların kataloga geçirilmesinde kullanılmak üzere muayyen bir para vermiştir. Ankara'dan gelen kütüphaneci de, ona yardım için bu yaz içinde çalışmaya başlıyacak olan ikinci Ankaralı da bu fondan verilen yol masrafı ve maaşlarla kütüphanede bir buçuk yıl kalacaklardır.

SPOR

Kulüpler

Büyük transfer

Karadeniz seferini yapan Denizcilik Bankası vapurlarından Ordu, Zonguldak limanına doğru yol alırken vapurda genç bir yolcu büyük hayallerle İstanbul'a geliyordu. Bindiği İskele Trabzondu. O hayalleriyle başbaşa kâh güvertede, kâh vapurun salonunda vakit geçirirken, Zonguldak limanında da iki kişi Ordu'nun gelişini sabırsızlıkla beklemekteydi. Bu şahıslar neden bekliyorlardı, kimi karşılıyacaklardı? Yurt gezisine çıkan bir vekili mi bekliyorlardı acaba? Telâşlı telâşlı iskelede 'bir aşağı bir yukarı dolaşıyorlar, sık sık saate bakıyorlardı. Nihayet vapur görününce yüzlerindeki heyecan daha da çoğaldı ve hemen kiraladıkları motora atlıyarak denize açıldılar. Karadeniz'in ufacık dalgalariyle bir müddet uğraştıktan sonra geminin bordosuna yanaşarak indirilen merdivenden telâşlı adımlarla gemiye çıktılar. İlk rastladıkları mürettebattan birine bir şeyler söylediler ve yollarına devam ettiler. Bir kamaraya girdiler, aradıklarını orada bulamamış alacaklar ki girmeleri ile çıkmaları bir oldu. Güverteyi dolaşırlarken parmaklıklara dayanmış, limanı ve Zonguldak'ı seyreden sarışın bir gencin yanma koşarcasına yaklaşarak omuzuna dokundular. Genç, geriye dönünce gelenlerden birini hemen tanıdı ve "— O.... ağabey merhaba, nerelerden çıktın böyle" diyerek elini uzattı. Muhatabı telâş ve acele ile "— Dayın bizi gönderdi, hemen bizimle geleceksin, otomobille yola devam edeceğiz. Araba hazır, hemen gidelim."

Ve sarışın gencin cevap vermesine meydan vermeden koluna girerek merdivenlerden motora indiler. Genç heyecanla eşyalarım bile unutmuş, motor ise geminin bordosundan ayrılarak limana doğru yol almağa başlamıştı. Vak'anın kahramanı Beşiktaşın genç futbolcusu Nazmi idi. Gelen iki sivil şahıs ise Nazmi'nin dayısı olan Futbol Federasyonu Başkanı Hasan Polat tarafından yollanmışlardı. Brezilya'nın Fluminense takımı tarafından cazip bir transfer teklifi almış olan Nazminin böyle Amerikan vari - adeta kaçırılırcasına - gemiden alınmasının sebebi ise futbolcu simsarlarının onu rahatsız etmelerine mani olmak içindi. İskelede bekliyen kiralık taksi üç yolcusunu alarak İstanbulun yolunu tutmuştu. Nazmiyi vapurla gelecek diye bekliyenler ise ertesi gün Galata rıhtımından elleri boş döneceklerdi.

Üç kişilik kafile İstanibula gelip emaneti yerine teslim ettikten sonra, transfer simsarları da rıhtımdan elleri boş döndüler- Memleketimizde bu kadar ilgi çekici transfer ilk defa vuku bulmakta idi. Lefter'in, Bülent E-

Zavallı Basketbolümüz

Suat NAZİF

Tanınmış basketbol otoritesi Busnel der ki: "Türk sporcusunun bünyesi basketbole çok yatkındır." Yani iyi bir antrenör, iyi bir idare elinde bu spor branşında Avrupa içinde ön sıralarda bir yer almamız kabil...

Bunu böylece kabul ettikten sonra; şimdi işiniz, elinize Diyojen misali bir fener alıp, iyi antrenörle iyi idareyi aramaya kalmıştır. Lâkin boşuna yorulmayın. Kırk yıl arasanız bulamazsınız.

Nihayet günlerden birinde, basketbolün ustası olan, Amerikadan bir antrenör gelir. Burada Sportif Oyunlar Federasyonu en parlak faaliyetini göstermek babında ilk adımı atar.

Amerikalı antrenör Milli takıma seçilenleri - Gel gör ki insanın buna seçim demeye pek yüreği varmıyor - on beş gün çalıştırır. Bu on beş gün Türk Milli Basketbol takımının eksiklerini tesbitle geçmiştir. Tamamlamak maçlar esnasında kabildir, önce antrenör İspanya'ya Akdeniz olimpiyatlarına götürülmez.. Niçin biliyor musunuz? Çünkü bu yer daha evvel bir başkasına vaad edilmiştir.

Sonra, sanki Amerikalı antrenör sabotajcı imiş gibi, ikaz makamında Federasyona ne söylemişse tamamen tersi yapılır. Ve nihayet en sonra, en sonrada İkinci Akdeniz Olimpiyatlarından bir araba mağlubiyet ve bunun acı hüsranları ile dönülür...

Amerikalı hocaya göre, bir ekibi gençleştirmek iyidir. Ama bu bir kalemde olmaz. Yani takımın içinde tecrübesi, maç kabiliyeti, heyecanı olgunlaşmış bir kaç kişi de şarttır. Halbuki Sportif Oyunlar Federasyonu Barselondan galibiyetlerle dönüleceğinden pek emin olarak böyle- bir şeye ihtiyaç hissetmemiştir. Lâkin kazanılabilecek maçları sırf bu eksiğimiz yüzünden kaybettiğimizde hakikat kendini göstermiştir. Lâkin nafile!.

Gene Mister Pilgrim der ki: Takımın içinde oyunu tanzim edecek birinin bulunması şarttır. Biz kendisine ne yapılacağını anlatacaksınız, o da hem kendisini hem de arkadaşlarını buna hazırlıyacak ve ifasını temin edecek... Lâkin gel gelelim Faik Gökay ve arkadaşları meşhur basketbol ekibinde bu kıymette bir tek eleman yoktur. Halbuki Amerikalı, buna gitmeden evvel Federasyona anlattığım söylüyor. .O söyliye dursun, öbürküler de bildiklerini yapıyorlar.

Amerikalı antrenör anlatıyor, hattâ hoş kaçan bir de teşbih yapıyor, diyor ki: İnsan yüzüne kızar ama bunun için burnunu kesmez.. Sizin idare haber aldığımıza göre en iyi oyuncularınızdan bazılarına ceza vermiş, kimini afaroz etmiş, kimine kızmış - Oh olsun, seni götürmüyorum ya.. - diyor. İş böyle olunca siz de, ben de, Amerikalı antrenör de, Barselonaya giden basketbol takımımızın, hakiki Türk millî takımının yarı kuvveti olduğunu kabul etmeliyiz..

Nihayet şöyle bir neticeye varmak kabildir:

Çok mükemmel bir fırsatı, sırf Sportif Oyunlar Federasyonunun başında bulunan zevatı muhteremenin kaprisleri, kulüpçülük hisleri, bilgisizlikleri yüzünden kaçırmış bulunuyoruz. Yoksa Barselona Olimpiyatlarından çok iyi bir netice, hattâ birincilikle dönmemiz kabildi.

Lâkin bunun cezasını kim çekiyor? Millet değil mi? Yoksa onlar gene yerlerinde, gelecek seyahatlerin programlarım yapmakla meşguller. Bizim işittiklerimiz italya, Mısır ve Suriye maçlarını yok yere kaybettiğimizdir.

İçimizden biri çıksa da Faik Gökay ve arkadaşlarına şunları sorsa:

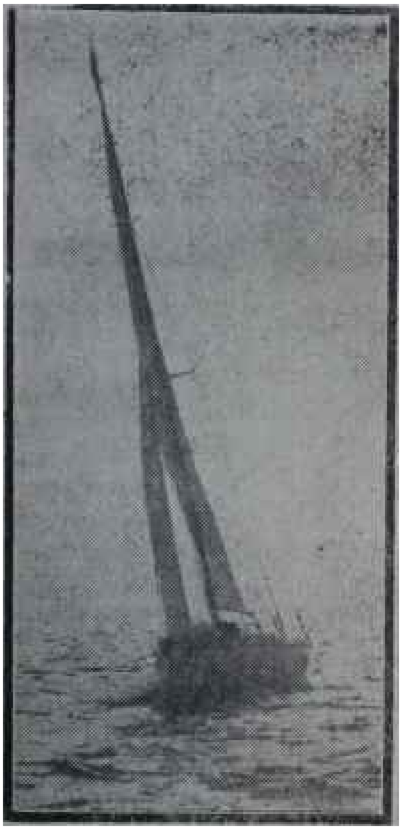
1 — Budapeşteye gitmeden evvel, Avrupa şampiyonası bizim için bir enternasyonal temas antremanıdır. Burada iyi dereceler alamazsak bile, İkinci Akdeniz Olimpiyatlarından zaferlerle döneceğiz, diyen siz değil mi idiniz?

2 — Gene siz değil mi idiniz, Türk takımının Barselona'ya taptaze bir ruh ve anlayış ile, tam formda katıldığım beyan eden?

S — Siz ve arkadaşlarınız İspanyada Türk Millî takımının en iyi oyuncusu olan Turhan Tezol'a ilk listenizde yer vermemiştiniz. Turhansız gidilecek olan kadro'ya bu oyuncu İstanbul basınının zora ile alınmıştı. Birkaç gün içinde hangi ilham perisi bu kıymetli genci millî takım kaptanlığına getirmenizi temin etti. Ve bu eleman birbirinden iyi maçlar çıkarırken siz biraz olsun üzülmediniz mi?

4 — Yoksa kabahat çemberde, topta, güneşte, sahada, şanssızlıkta ve nihayet en mühimi hakemde midir?

İdarecilikte mağlûbiyeti bilmek bir marifettir ve yeri iş başından uzaktır.

Yelkencilik
Az taliplisi var

sel ve Bülent Eken'in İtalya'daki takımlara transfer edilmeleri de o zamanlar oldukça heyecan yaratmış, fakat hiç birisi Nazminin Brezilya transferi kadar merakla takip edilmemişti. . Nazmi'nin transferindeki heyecan ve alaka hem bir cenubî Amerika takımından böyle bir teklif alınmış olması, hem de miktarın, yani teklif edilen ücretin şimdiye kadar memleketimizdeki alış verişlerde ulaşılmayan bir yekûnu tutmasınday-4ı. Fakat bu kadar heyecan ve alâka nedendi. Avrupada milyonlara 'varan transfer teklifleri bile bu kadar heyecan yaratmazken, bizde bu telâş niye? Bizim Nazmi'mize 100 bin lira teklif eden Brezilya takımı, ihtimal bu miktardan çok daha yüksek transferler yapmaktadır. Bizimki onlar yanında devede kulak kabilinden çok hafif kalırken, bizim telâş ve heyecanımız neden bu kadar büyük olmaktadır? Gazeteler manşet atıyor, hep ondan bahsediyor, gitti, gidiyor, geldi, gelecek ve nihayet Karadeniz yollarında takipler, kaçırmalar...

, Hepsi bir genç futbolcu için...

Su Sporları

Haksızlık

Umum Müdür Vekili Faik Binal Barcelona oyunlarına-. gitmeden evvel Bebekteki Galatasaray lokalinde Yılmaz Ö z a k ve Engin Ünalı karşısına alarak: "daha pek gençsiniz bu sene yapmış olduğunuz iyi derecelere rağmen elde tahsisat olmadığı için sizleri Akdeniz oyunlarına götüremiyorum." demişti. Bu söz ertesi günkü gazetelerde intişar edince spor çevrelerinde doğrusu istenirse menfi bir reaksiyon yaratmış ve Umum Müdür Vekilinin göstermiş olduğu esbabı mucibe yani tahsisat yokluğu hikâyesi pek de makul karşılanmamıştı. Bu şekilde düşünenler hiç de hata etmiyorlardı. Turist olarak kafile içerisine sokulan atletlerin, basketbolcülerin, hattâ - idarecilerin - yerine bu iki genci götürmek ve onları Avrupada şöhret salmış İspanyol, İtalyan, Fransız ve Mısırlı yüzücülerle yarıştırmak akla daha yakın geliyordu. Fakat olmadı. Gençler kendi kendilerine burada aşağı yukarı her hafta bir yeni rekor tesis ederek - başarılarını görmemek için - duman gözlüğü takanları adeta mahcup ettiler. 29 Temmuz Cuma günü Lidoda yapılan Çanakkale kupası yüzme yarışlarında genç kabiliyet Engin Ünal 200 metre kelebek kurbağalama! rekorunu 2,43 ile kırmaya muvaffak oldu. öyle tahmin edilir ki Engin ve Yılmaz sezonun sonlarına doğru daha fazla form tutarak bu başarılarına yenilerini katacaklardır.

Yelken

Yarım daire şeklindeki Kalamış koyunun iki' başında nizam karakolu vaziyetinde duran iki spor kulübünün lokali vardır. Bunlardan bir tanesi Moda Deniz Kulübü, diğeri ise koyun öbür tarafına düşen henüz göçebelikten kurtulamıyan tahta yapılı İstanbul Yelken Kulübüdür. Modadakinin kuruluş tarihi oldukça eskidir. Azaları işe daha ziyade aristokrat yani İstanbulun sayılı zenginleridir. Sportif faaliyeti salon faaliyeti yanında pek cüz'idir. Vakıa tekneleri vardır amma nedense yarışlara fazla İtibar edilmez. Koyun öbür başında tahta barakanın içine yerleşmeye çalışan Yelken Kulübü ise kısa zamanda bu vadide söz sahibi olmuş ve senenin muayyen aylarında gerek federasyon ve gerekse de hususi olarak tertip edilmiş olan muhtelif yarışlarda daima kendisini göstermiştir. Yelken kulübü eğer faaliyeti bugüne kadar başka maksatlarla köstekleNmemiş olsaydı bugünkü durumundan çok daha iyi bir durumda olurdu. Fakat ne çare ki her işte olduğu gibi bunda da ortaya atılmış olan bir kaç müteşebbisin iyi niyeti bazı mülâhazalarla etrafa; kötü olarak gösterilmiştir. Şimdiki halde Yelken kulübü samimiyetini bazı itibarlı şahıslara kabul ettirmiş bulunuyor. Bu itibarla yakında yaşaması için elzem olan modern bir lokale kavuşacaktır. Yelken sporunda en yakın komşularımızdan dahi fersah fersah geride bulunduğumuz bir hakikattir. İşte bir misal: Yunanistanın küçük bir koyunda 27 adet yelken kulübü vardır. Dörtte üçü sahil olan bir memlekete sahip olmamıza rağmen bu adet bizde altıdır. Bu rakam bu vadide ne kadar geri olduğumuzu göstermeye kâfidir. Spor'a siyaset karıştırdığımız müddetçe bu yekûnun artmasını beklemek sadece hayal olur-.

Yeni sezon hazırlıkları
Velhasıl kapamıyan mevsim

TÜRKİYE İŞ BANKASI

1955 İkramiye Plânı

İKİŞER DAİRELİ 5 APARTMAN

BAHÇELİ 15 EV

725.000 LİRA

tutarında para ikramiyeleri

Hesabınızda en az 150 lira bulundurunuz.

Keşide tarihleri:

1 Mart	1 Temmuz	1 Kasım
2 Mayıs	25 Ağustos	30 Aralık

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyeti

MUMCU
her hesapsahibine bir EV
MUHABANK